

Eino Koponen Jouni Moshnikoff Satu Moshnikoff

SÄÄ'MĶIÖLL, Ä'RBBĶIÖLL

Dommjânnmlaž ĳiöli tu'tĳĳeemkõõskõs
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Kannen suunnittelu

Minna Moshnikoff

Kannen kuva

iStockphoto

Taitto

Matti Uusivirta

Valokuvat

Kansanperinteen arkisto ja Satu Moshnikoff

Sivunvalmistus ja painotyö

Multiprint, Helsinki 2010

© Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 161

ISBN 978-952-5446-52-4

ISSN 0355-5437

Sää'mkiöll lij ree'gges da mooččas kiöll da töt lij serddam ä'rbben puärrsin da maaddârää'jjin päärnaid da päärnaipäärnaid seämmanalla ko jee'res kiöl še lie serddam. Ton mättjak jie'nnkiöl dääma tuu puärrsin da jee'res ruadin, leä'sa kiölsilttõ'sse vaikkte še puk jee'resnallšem pirrõõzz, ko'st kiöl mainstet.

Puärrsumus sä'mmla, kook vól jeä'lle, lie mättjam sij jie'nnkiöl Peäccmest da Suõ'nn'jlest juõ'kkpeivvsaž jie'llmest, ko te'l puk mainste säämas pöörtâst da tön aalgpeä'lnn. Sää'mkiöl õ'neš juõ'kk sâä'jest. Ceerkvest da škooulâst õ'neš jee'res kiölid še, vuõsshân ruõsshkiöl da mânja lää'ddkiöl. Siidi õhttsaž aa'sšin mainsteš säämas sijddsåbbrin da tä'lvveja'kkai noorõ'tteš leu'ddjed, kuvddled sää'm-mainnsid le'be muđoi pâi mušttled tuâl'jõž ääi'j šõddmõõžžid. Leuddjeei, mainsteei da muštlei le'jje tők, kook to'bdde vuä'mm aa'sšid pue'rmösân. Nuõrab kuvddle, što vuäitče viikkâd ä'rbhteâdaid oudârâ, ko sij äi'gğ puätt.

Änn'jõž ääi'j sä'mmla lie šõddâm samai jee'resnallšem maailma ko sij maaddârää'jj. Leeu'di da mainnsi sâjja

lie puättam ga'zeâ't da ķee'rij, radia da te'lvisia di vōl määimōsân teättmašina. Vā'lddķiōll teādd sǎā'mķiōl čorru oummui jue'ķķpei'vvsaz jie'llmest piārrjin da siidāst še. Sǎā'mķiōl mainstet pāi hǎā'rvel'd da ōinn jāānab lie nākam oummu, kook mainste lǎāddas te'l še, ko vuāitče mainsted sǎāmas.

Māāimōs ee'jjin lie i'lmstōōvvām ju'n mǎngg ķe'rjjed sǎāmas, leā'sa sǎā'mķiōllsaz ķee'rij, lōōst dno. lie vōl čuu't occanj. Nǎāi't ķe'rjjtum sǎā'mķiōll lij jaakkās mǎāngid oummid, kook muđoi silttee puārast sǎā'mķiōl. Ķeāssa 2007 altteeš Dommjānnmlaž ķiōli tu'tķķeemķōskksest (Kotus) ha'ņķķōōzz, koon ōhtt tǎā'vtōs lij pue'reed tǎn āā'sš. Tǎn ha'ņķķō'sse ko'lle koumm ā'sšed: (1) raajjād vidiaid ānn'jōž sǎā'mķiōlāst, (2) tǎi vidiai da Kotuksest āārai puārrsab sǎā'mķiōllsaz liānttōōzzi ķe'rjjtumuš pō'mmai ool, (3) raajjād tǎin tee'kstin ķee'rjid, koid vuāitt lookkād da kuvddled seāmma āāi'j.

Ha'ņķķōōzz čōōđ viikkjen lie leām sǎā'm jiiij. Vidiatuāi riāššāmšurrān lij leām Pauliina Feodoroff, sniimmjen Erkki Feodoroff, sǎārnteejen lie leām Lati Feodoroff, Raimo Gauriloff da Elina Vuoti. Pō'mmai ool mainnsid lie ķe'rjjtam Hilka Semenoff, Katri Fofonoff, Seija Sivertsen da vōl Jouni da Satu Moshnikoff. Dommjānnmlaž ķiōli tu'tķķeemķōskksest ha'ņķķōōzz plaanumu'sše lie vuāssōōttām Klaas Ruppel, Toni Suutari da Eino Koponen.

Āā'n i'lmstāāvv ha'ņķķōōzz vuōssmōš ķe'rjj da tōzz lie va'lljuum puārrsab mainsteejain Åājaž Fofonoff da Marena Gauriloff. Mikko Korhonen lij leānttāām si'jjid ee'jj 1971. Nuōrab mainnāz lie ee'jjest 2007, da tōid

lie mainstam Elias Moshnikoff da Jouni Moshnikoff. Ķe'rijtum tee'kstid vuäitt kuvddled še. Tõid vuäitak kuõrråd jiijad teättmašina sizz Dommjânnmlaž ģiõli tu'tĳkeemkõskkõõzz ne'ttseeidast. Jiõntõõzzid vuäitak še ti'll'jed CD-bliinen Dommjânnmlaž ģiõli tu'tĳkeemkõskksest ĳee'rij tuâggseeid ti'll'jemlomaakin.

Oummu, kook mainste säämas, vuäi'tte tee'kstid looggee'l mätt'tõõttâd ĳe'rijtum ģiõl da oummu, kook lie lookkâm da ĳe'rijtam säämas, vuäi'tte jiõntõõzzid kuvddlee'l mätt'tõõttâd mainstum ģiõl. Ķe'rijĳiõl vuâdđan lij mainstum ģiõll, leâ'sa ĳe'rijĳiõll ij leäkku ni kuä'ss – ij sää'mĳiõlâst ij ni jee'res ĳiõlin – mainstum ĳiõl tää'rĳes kartt. Mainstum ĳiõlâst ciâlkki lie tääu'jben väjjag, tõin vuäi'tte lee'd sää'n le'be ââ'blee'ĳĳ, kook jie kuul ĳe'rijĳiõ'lle (*õõk* = *õõlgak*, *käggõõdi* = *kaggõõdi*, *vi'lĳĳes* = *viõ'lĳĳes* dno.). Mainstum sää'mĳiõlâst sä'tte lee'd lää'ddĳiõllsaž sää'n še.

Ko mij leä'p tuâimtam täid tee'kstid, mij leä'p tässäam ĳe'rijtum da mainstum ģiõl nu'tt, što tee'kst va'sttee jiõntõõzzid, leâ'sa lie kuuitâg nu'tt ââlda ĳe'rijĳiõl, što tõid lij hiâlpp fi'ttjed loo'ggee'l še. Ko lij leäm tarbb, mij leä'p lââ'zztam te'kste [ruä'ĳĳviõri sizz] koonne sää'n, koon väjja jiõntõs lij. Ruä'ĳĳviõri se'st lie še säämas jâârglõ'ttum sää'n da ciâlkki, kook lie leäm jiõntõõzzâst lääddas. Mainstum sää'mĳiõlâst tääu'jben ââ'net lää'ddĳiõllsaž konjunktioid (*et(tä)*, *mutta*) da jee'res sää'nnväjjaz (*ni(in)*, *sitte(n)*, *kuiten(kaan)*, *-han*) da tõk lie *vennad*.

Tee'kst fi'ttjem peä'lnn taarbte'mes lää'ddĳiõllsaž vuä'zz lie kuõdđum meädda. Meädda lie kuõdđum še sää'mĳiõllsaž

tõõjjõõzz da sää'nnväjjaz, kook häittje'čče lookkmõõžž.
Te'l ko mainsteei juurd puátkkan ciâlkki kõõskâst, tõzz
lie pijjum koumm ceäklđõõzz... Täk seämma ceäklđõõzz
lie mâtmešt õnnum miârkkân, što ko'st-ne lij kuõđđum
meädda (lää'dd- le'be sää'mkiõllsaž) vuä'ss.

Tuäivvap, što tän kee'rjest lij hää'skesvuõtt da äü'kk pukid
tõid, kook haa'lee lee'd mie'ldd, ko see'rdet maaddârää'jji
kiõl da kulttuur ä'rbben puõ'tti puõlvvõõggid.

He'lsnest da Če'vetjääu'rest pã'rggmannust 2010

Eino Koponen Jouni Moshnikoff Satu Moshnikoff

SIISKÂŽLOOGGTÕS

Ååjjaž Fofanoff

1. Kåmmga maainås 9
2. Kåå'dd maainås 10
3. Čäkkleemaainås 12
4. Ääka niõðâž 13
5. Kue'htt viillj da õhtt vuä'bb 14
6. Pie'nne maainås 19
7. Rie'mnj maainås 24

Marena Gauriloff

1. Čää'zzjie'lli 29
2. Stä'Immstääll 30
3. Kåå'dd maainås 33
4. Rie'mnj kaammaga sie'lj kee'rjat 35
5. Bie'ss maainås 39

Elias Moshnikoff

1. Siirdčõõttmõõžžâst Koivust 45
2. Maaccim määust tââvas 47
3. Vä'skk-eččan peäss tuõjju da älgg raajjâd
põört 1943 55
4. Väinn poott da vue'lğğep määust tââvas 59
5. Siirdčõõðim Če'vetjaurra 62
6. Luõssšeellmõš 65
7. Raajât vönnsid da keâlkaid 70
8. Jää'dtim fraaut 76
9. Puäzghåiddmõš 78

Jouni Moshnikoff

1. Mon šõ'ddem 83
2. Oðð sââ'vik 84
3. Siirdčõõðim Če'vetjaurra 85
4. Škooul poott da mõõnam tuõjju 86
5. Kuõrb čaacktemen 89
6. Puäzghååmm 93
7. Puäzsooccmõš čâhčča 98
8. Skalluvää'r pikalõsreeis 101

Kper Inari/0008

Åajjaž Fofanoff

1. KÄMMGA MAAINÂS

Vuõššân leäi källsaž, källsaž leäi de son jáätt â'tte mie'ccest. Son jáätt mie'ccest... son lij ooumžen vuâlggjam, mânja nâu'dden suõ'ppjâätt. Nâ'de nâu'dden suõ'ppjâätt, kämmgižžen â'tte måttmešt ja kue'llen vuâjj. Kue'llen vuâjj ja lå'dden ķeârdd.

De måttmešt vaa'ldi de... su'st liâ kue'htt pää'rn, kue'htt mââ'nj liâ, kue'htt kaappi. Nâ'de muõrid rä'jje, rä'jje, rä'jje. Rä'jje, rä'jje muõrid de son ceälkk što "ää'n tij mõõnnâd kuätta ja mon vuâlgam", ceälkk "vâl vižžled vuâlgam muõrid". No vuâlgg, vuõ'lji.

No nu'bb kaav mie'ldd vä'žžlõõ'tti, mie'ldd vaa'žž, vaa'žž de ķeäčč mä'htt tõt mâânn. Son mõõni, ääušas lue'sti, tõzz kuõ'di, pirr njikkõnj täävtõõdi, kooum vuâra jåårgli de o'lvvj, kämmgižžen šõõddi, di mõõni teâđast. No kaav tõt seämmanalla mõõni tøn njikkõnja ja piirâs jåårgli â'tte kooum vuâra o'lvvj, de son še šõõddi kämmgižžen, de son mie'ldd mõõni.

Mõõni, mõõni de kue'tt lij, kämmga kue'tt lij, di son mõõni tõzz de tut ceälkk što: "No mõõzz ton puõ'ttiķ. A mä'htt šât ton še puõ'ttiķ." De son jee'res tõzz-e tok kuä'd... jiijjâs kuä'd jee'res ârra tok raaji pääi'ķi ja de

tok pääkkai mõõnnâd. Leša mõõni de nääi't kiõđâs piiji, källsaž piiji, ceälkk: kulddâl mâka pee'lljin tän suu kiõđ â'lnn.

Son kulddleškuõ'di, to'b koll'je, ruu'did tákka da tōid. Källsaž ceälkk tōt što "åå'n muännaid kâ'dde". No son mâ'st teätt ... Na källsaž ceälkk: "Muu ko koo'ddže ton jiõk õõlg kaggõõttâd vuõ'ste. Muu ko koo'ddže de aaudže de tue'llj piijže dõõzz-e kuä'ttnjälmma de nä'de ton õõk njui'kķeed pâ'jjel tōn tue'llj õõk njui'kķeed, di jos piâzzžik pâ'jjel tue'llj de te'l jiâ kää'dd tuu."

No son â'tte vaa'ldi, teä koll'je, puõ'tte teâđast kaarbivui'm kä'rbbe, še'lle, puõ'tte. De suu teâđast ... son kaggõõdi teä suu ko'dde, pačču di ko'dde. Na a'hte... kue'htt oummu liâ, a'hte di tue'llj leâvvje, son kiiččad, kiiččad mä'htt. Na son njui'kķii pâ'jjel tōn tue'llj, njui'kķii de kuâsti *mutta* õhtt peä'lğğ kuõski de tōt šõõddi kâmmga peä'lğğ.

Ceälkk: "No mõõzz ee'jjed koo'ddid." Na tuk ceä'lķķe: "Gu lij nâkkam nu't lij šõddâm ja tok-i ton še le'jjik mõõnnâd *mutta* jeä'p teättam."

2. KÅÅ'DD MAAINÂS

Son leäi pie'33id vue'tkķmen. De leäi, leäi de ooumaž puõ'di. Son leäi mie'ccest pie'33 vue'tkķmen, ooumaž puõ'di suu luzz, säärntõlškuõ'di. De suu vaa'ldi kaavân tōt ooumaž, son vuõ'lji.

Na suäna jälsteškue'tte, jälste, jälste de suännast pä'rnn šõõddi. Pä'rnn šõõddi de ooumaž ceälkk što "tue'llj jiõk õõlg, kã'ddtue'lljid jiõk õõlg koožžted". Son mie'ccest jãätt de koo'ddid kãdd di ceälkk što pärnna tue'llj jiõk õõlg koožžted.

Na joo jälste, jälste â'tte što måttmešt puõ'di di de lij tue'llj kožstam kã'ddtue'llj, pärnaž lij kožstam kã'ddtue'llj. De ceälkk: "Muu kã'l jiõk teänab kuu'kk vuei'n mon leäm vuâlggam." Di te'l tõt vuõ'lji tõt ooumaž, tõt kuâddji kaav paa'rnines jälsted, pärnaž â'tte lij siõmpärnaž. Mânja dââ'st šõõddi ... vitmlo ekksaž pä'rnn šõõddi.

De son še jãätt â'tte muõrid kuâdd da jãätt ... koo'ddid šeell, koo'ddid šeell. Måttmešt puõ'di suä'rv puu'ti, vuâlggõõgg puu'ti, luâdškuõ'di kee'jjmie'ldd muõr luâdškuõ'di, ceäksti. "Puä'd, puä'd jeännam puä'd," ceälkk, "oi'gğe juâlgad tøn kõ'skķe." Tõt puõ'di, jue'ljes oi'gğii, son ääušas ro'ttji meadda, ceälkk: "Mõ'nt jeä'nn, mõ'nt jeä'nn mu'st e'čč i'lleäk, säärn ton što mä'htt ton leäk muu raajjâm jeä'nn ko e'čč i'lleäk?"

No jeä'nnes päkk leäi sãrnnad, ceälkk: "Eččad leäi nu't... eččad leäi kaunnâm muu mie'ccest, mon le'jjem pie'zz vue'tkkmen de eččad leäi muu kaunnâm mie'ccest, de vaa'ldi muu kaavân. Di kaavân gu vaa'ldi de ton â'tte šõ'ddik. Mie'ccest jãätt di ceälkk, što tue'llj i-gõl koožžted, kã'ddtue'llj i-gõl pärnna koožžted. No kuu'kk ääi'j mij jie'lim ...", jeä'nnes ceälkk, "jiõm leäkku koožžtam. Måttmešt va'lddem di teä kožžâm leäk tue'llj. Koozz lee vuõ'lğgem, kožžâm leäk tue'llj. De eččad puõ'di, eččad puõ'di mie'ccest de ceälkk: 'Jaa ton leäk kã'ddtue'llj

koožžtam pärnna. De mon vuâlgam ja muu jiök kaaun teänab.' De son vuõ'ljji."

Nä'de mä'htt vâl. Kâ'l son še vuâlgg, aštâall, kâ'l son še vuâlgg. Nä'de täävtõõdi â'tte pee'lljid pärnnses täävtõõdi. De reäkk da sârnna da mättat što mä'htt âlgg jââ'tted što oummooumaž ij kââddče tuu, naa. Nä'de son â'tte vuõ'ljji, nä'de tät jeä'nnes teâđast nu't-i paa'žžii pää'ltâ'stted, di leu'dd â'tte leäi mâŋŋa tõi'st:

*Kâ'ddpäärnaž, kâ'ddpäärnaž
ton ve't vue'ljžik-a, ton ve't vue'ljžik.
Tuõddâr jânnam šöllneškuõ'dež
di rei'ğğru'vdd pooukeškue'dež.
Tiâr olgglab, tiâr olgglab-a.
Kâ'ddpäärnaž, kâ'ddpäärnaž,
muõrrmaddja kâssneškue'dež
de rei'ğğru'vdd pooukeškue'dež.
Tiâr olgglab, tiâr olgglab.*

3. ČEÄKKLEEMAAINÂS

Čeäkkleemaainâs lij nu't što ... Oummu liâ jââ'ttmen di ĺeäzz ko son tätt čuäjtõõttâd de tõi-i vuâmmaš. Son â'tte lij ko... nâkkam lij... suõvv älgg kue'stted nâkkam, de tõi suõv luzz ko vâžž de ij ni mii kue'st. *Mutta* tõi suõv luzz ko vâžž de vuõddjez nuâll de peejj, tõi suõv ool peejj juâlgašm. Nä'de tok ... pâi-i nuâll, tok ĺeâss. "Ĳiõzzam ĺiõzzam čuõlmmääm, ĺiõzzam ĺiõzzam čuõlmmääm"

to' b kollai "ķiōzzam ķiōzzam čuōlmmāām, ķiōzzam ķiōzzam čuōlmmāām."

De ko poott, tōt pāâjas ko ķie'zzšķuätt, de čeäkkli eett, puätt, son lij mâ'te ooumaž. Puätt, de tōt ooumaž vāldd dōnnōgšķuätt što "māi'd pooutak?" Na son â'tte pohtt puk jällmōōžžâz to'ben, pohtt, pohtt, pohtt, pohtt tōzz ool de i'lmstââvv. De ceälkk što "jiânnai-a vāāldak?" Tōt ooumaž ceälkk, jos ij täätt puk vā'ldded, ceälkk što "no peā'l vāāldam, peā'l jällmōōžž vāāldam."

A kää'tt ko lij... nu't še lij kaadâš ooumaž ko lij što "mon puk-i vāāldam". Nā'de son â'tte puk oudd, di jiōčč *tietenki* tok kuättses määnn, leša tō'st ij šōōdd šioġg jie'llem, puk ku vāldd čeäkklee jällmōōžž. Tōzz ij šōōdd šioġg jie'llem, *mutta* kää'tt ko peā'l vāldd *tai* kuālmōōzz ko vāldd ni tōt lij ree'ġġesvuōtt ja šioġg jie'llem lij tōn oummust.

Joo mon tōn rājja teādam, jāanab jiōm tie'd. *Mutta* mon jiōm muu'št mainsted puārast.

4. ÄÄKKA NIŌÐÂŽ

Niōðâž â'pet lij, de to'ben lij ääkaž de tōn ääka hāiddmen âma lij niōðâž di ... tōk liā teāðast dōōk... a hoi'ddje to'ben ... Leāi, leāi di â'pet ooumaž lij tōn niōð teāðstam di son tōn niōð vuōddmāstōlšķuō'di ja *sitten* son mângŋa vaa'ldi kaavân.

Nä'de jãrraz â'tte gôs tøn ääkka kâ'čče, što ko'st lij ja mä'htt lij tõt nijdd šât. Son ceälkk, son ij tie'd, nä'de måttam liâ teâđstam teâđast *että* kuuskõõzz liâ tøn niõđ vâlddam, de mâi'd to'b rössad ni måttam liâ teâđstam. No kâ'čče, kâ'čče: "Mâi'd ääkka niõđâž rössad?" – "Ääkka niõđâž ij ni mâi'd, ääkka niõđâž pâi peei'vin da mannuin seârr, kâ'llkâ'dđnjõõzzid kââđđ."

De â'pet nu't-i jâlsteškuä'tte, jâlste, jâlste. Â'pet to'b da måttam vuâra aalmi-han kâ'l jâätt da teätt. Mânja teâđsti di tõiđ teâđstâall što mâi'd tõt nijdd rössad. A pâi ceä'lkke, što ääkka niõđâž kâ'llkâ'dđnjõõzzid kââđđ, miõtt-talkknid kâžž, kâ'llkâ'dđnjõõzzid kââđđ, peei'vin da mannuin seârr.

5. KUE'HTT VIILLJ DA ÕHTT VUÄ'BB

Leäi kue'htt viillj liâ de õhtt nijdd lij. Õhtt vuä'bb lij see'st. Di sij koozz vue'lgge, de puk vuäbbeses po'hte põ'rtte. Čää'žžid di muõrid di puk po'hte, vuä'bbes i-gõl ni ko'st jââ'tted.

No måttmešt va'ldde... de liâ čää'žžtää kuâđdam, čää'žž jeä'la kuâddam. Jijj puä'tte... kuätta puä'tte, čuõvv ij kue'st. Nu'bb ceälkk: "Čuõvv ij kue'st, leäk-a dõõn... čää'žž kuõ'ddik jiõk?" Nu'bb ceälkk: "Mon jiõm kuâddam čää'žž." – "Na te'l kâ'l vuäbbam i'lla go jo čää'žž jiõk leäkku kuâddam." Puõ'tte â'tte põ'rtte ja mõ'nne čää'ccka'lddi luzz. Čää'ccskääll pâi åarr tõ'st jiõj

â'lnn. Stä'lmstääll lij välldam tön niõđ, stä'lmstääll niõđ lij välldam.

Nä'de nu'bb villj nä'de čõõnõõđskuõ'di. Mii leežž nákkam peästtõõggid koozz-a čõõnõõdi, čõõnõõdi. Čõõnõõdi â'tte jiõčč di tön nuu'bb vi'llje ceälkk: ton åå'n õõk lue'stškue'tted suu tok. Di tut nu'bb â'tte lue'sti, lue'sti, lue'sti di peästtõõgg pu'tte. Ceälkk: "Mânja õõk kie'ssed määusat."

Lue'sti â'tte di peästtõõgg pu'tte. Nä'de son määusat kie'zzskuõ'di, määusat kie'zzi, kie'zzi, kie'zzi, kie'zzi da vuõssmõõzzâst puõ'di vuä'bbes. Kââčč, ceälkk: "Mii vâl lij?" Ceälkk: "Teä'gğču'kk lij." Kie'zzi, kie'zzi, kie'zzi teä'gğču'kk puõ'di. "Mii vâl lij?" – "Heävaš lij." Kie'zzi, kie'zzi, kie'zzi di heävaš puõ'di. "Mii vâl lij?" – "Villjam." Rââst peästtõõgg čõõ'cki, tõt vuõ'lji e'pet koozz leežž. Täk puõ'tte kâ'l.

E'pet tõt mõõni, mõõni, mõõni tõt villjõs di mõõni vä'st, tok-i mõõni koozz leežž tõt. De ceä'lkke što ääkk aarra mõõni, ääkkad... "Mii oummust lij jie'tt". "A mon jiõm ni vuâmmšõõttâm määusat tok ko'st vuõ'lğgem go... puõ'ttem â'tte ni." – "No mâi'd ton täättak?" – "A heäppaž, mu'nne õõlgči heävaš." Ääkkaz ceälkk: "Mõõnžik tok stallju... Mõõnžik, di kää'tt heävaš ki'cstež tuu ool de tön õõk i vä'ldded."

Son mõõni heävašstallju, kiičcii, kiičcii. Siõm heäppaž âalgaz ki'csti suu ool, tön vaa'ldi... ij välldam. Son puõ'di, ceälkk što: "Mä'htt mon tön vääldam ko dõõt occkaž lij čuu't." No son ceälkk: "Hå't mu'vddem heävaš

ķi'cstež di vā'ldded ōōk tōn." De son vaa'ldi, mōōni di heāvaš ķi'csti di de son vaa'ldi, ķeāssti di vuejjli.

Vuejai, vuejai, vuejai, vuejai de dōōzz-e stā'lmstāäll kuā'd ool vuejai, To'ben u'rčče pāarna ... "Jeänn'jam puō'di." – "Mōōnnâd, mōōnnâd määusat, mon jeänn'jad pooutam, mōōnnâd mōōnnâd." Pāarna mō'ne määusat.

Nijdd leäi tōt... vō'll'ji... ij vō'll'jam. Ei'dde vuō'lji di stā'lmstāäll puō'di di su'st rikstāäuta njimsti râäst. Son â'pet mâ'te vuādđji dego. Ääkaž puō'di, puk jie'lli'caa'33in da mōin leežž pāausai, pāausai. Puārni di kaggstōōdi, ceälkk: "Oho kuu'ķķ leām vuā'dstam." – "Le'jjik tâma vue'dded jeällam mon talkkâm".

Son â'pet: "Mâi'd ooumaž tätt?" A ooumaž tätt e'pet heāvaš ōōlgči. De son â'tte mōōni, kuālmad vuāra ju'n mōōni, mōōni de sami siōm heāppaž âālgaž ķi'csti. Na son vaa'ldi tōn, na kâ'l son vāldd. Viiggi ääkk āra, ääkaž njauksti vuār sie'lj di jōnn šōōddi, nuu'bb vuāra njauksti di vāl šuurab, kuālmad vuāra di jōnn heāppšen pâi pā'33lōōdi. Ceälkk: "Tān ōōk ķeāssted." Tōn ķeāssti de tōin vuō'lji...

Mōōni â'tte â'pet tok stā'lmstāäll kuā'd ool. Mōōni di nijdd tōt pâi vō'll'ji saani ool... Ij, tie'rmes, tie'rmes â'tte lij... Ij ko villjās, tōt-i lij tōt kää'tt ko kuādđji tōt villj, tōt-i lij. Tōt tōn â'tte vaa'ldi, vuejjli â'tte vuejai, vuejai. Â'pet uu'rčsti, uu'rčsti, uu'rčsti stā'lmstāäll... de su'st... son šōōddi... son čuā'jat... mōōni, mōōni, mōōni di triânggân.

Ceäلكk suu... stä'lmstääll... čuä'jtöödi triânggân, ä'n suu triânggân va'ldde. "Tôn ääi'test öök jie'lled, tō'st öök jie'lled, tō'st, tō'st jiök öölg jie'lled, tō'st jiök öölg jie'lled ja tō'st jiök öölg jie'lled, koummân ääi'test öök jie'lled, kooumâst jiök öölg jie'lled." Son dönnaäkk, mii son lij ko to'b ij lue'st jåå'tted.

Jälste, jälste â'tte mōõn kuu'kk leežž. Leäi, leäi de son mâânn ķiččâd tōid aai'tid. Mōõni ķiččâd... Tie'rmes åårr pâjspōōdi čõnnum koşklōōvvâm, son â'tte čää'33 uu'di teärmmsa, poorti. Â'pet puō'tte ceä'lkķe: "Ton čuōppōōllâd öök." Ceä'lkķe: "Ton, vot mi'jjid, vot mi'jjid i dōõt ... triângg, vot mi'jjid i triângg." Â'pet tōn triânggâs va'ldde... Ij, vuōššân ceä'lkķe: "Vot mi'jjid vue'žž". – "Jeä'led cie'lk vue'žž mutta triângg." – "Vot mi'jjid i triângg, vot mi'jjid triângg." Triânggâs â'tte vi'kkē di â'pet jiiij vuō'lğğe.

Di son â'tte mōõni måttam äitta di dōõt heävaş åårr pâjspōōdi, koşklōōvvâm. Tōn pie'sti di poorti. De leäi, leäi de kuälmad äitta mōõni di caar nijdd åårr čõnnum â'pet to'b. Di tōn poorti di tōt mått'ti... Tie'rmes ceäلكk što åå'n öök, åå'n öök vä'ldded veä'skkčåkkam, leeik ja vie'ččer... ij, vi'lğğes ree'ppik.

No inn šōōddi, tuk â'tte vuäđđje puk ... stä'lmstääll... dōök le'jje, vuäđđje. Son â'tte pâi mōõni tōn teärmmaz årra di tie'rmes heäppaž ool... Tōt-i vuejjli teâđast heäppšines, di niōđ tōn va'ldde di teä vuejjle. Vuejjle, vuōjju, vuōjju di bie'ss lij vuâmmšōōttâm ... su'st i'lla ni vuei'vv, i'lla ni njuu'nn.

Uu'rči, uu'rči, uu'rči, ceälkk, ä'n, ä'n, dõõn leeik vue'lggëe. Dõõt šõõddi vââšš, vââšš šõõddi di tõt bie'ss jie'li... "Ä'n, ä'n äjjan ä'rbbaaušu ko viižžžem", de vuäžž son reäi'j. Kaarsi, kaarsi, kaarsi lue'sttleškuätt tøn ääušas, ceežzaž ceälkk: "Pižž pii pii ton piižžik mon ro'ttjam." Ij, son vä'st vuälgg viikkâd, vä'st jeäll viikkmen, puätt tøn reäi'j mie'ldd.

Ei'dde mâann de uurčat, uurčat, uurčat, uurčat tõiđ tie'rmes vuejj heäppšin, occnjast ij õõst, occnjast ij õõst. Veä'skkčakkam vue'lggad. Nä'de šõõddi nakkam dõõt a pä'htt da dõõt õu'dde ni ij vuäžž ni koon ä'rnn. "Ä'n, ä'n mon vižžlam äjjan vie'ččra da tõiđ... aaušu di naauri di..." Kâ'l son peäss. Ä'pet õi'dde vuäžžai dõõn reäi'j. Son vuälgg, tõiđ neävveez kuâđđ. Ceežzaž e'pet-i ceälkk: "Pižž pii pii ton piižžik mon ro'ttjam." Ij, tät kâirr kâ'l ro'ttai, määust ij piâzz.

E'pet veekk vä'st, ä'pet, ä'pet vuälgg di tõiđ kue'htt piâzzi, kuälmaa-i go mõõni... vi'lgges ree'ppiķ päi vue'lggëe di teä tolljokk šõõddi kō'skkë. No ceälkk: "Ä'n, ä'n kâ'l mon piâzzam," ceälkk, "ko dõõn..." Mâi'd viižžzaž. Nä'de son ä'tte piâzzad ij piâzz di tuk ä'tte teâđast liâ tääi'ben peä'sse di...

Pe'll šõõddi see'st tõt, tõt ouumaž Pe'll. "Mâi'd," ceä'lkķe, "jiâ pie'rggë ni mä'htt." Bie'ss ceälkk: "Ä'n õõlgškuätt dõõt... hiâvted, Pe'll älgg hiâvted." No mä'htt. Le'tt älgg, ču'kk älgg tuejjeed. Čuu'kk tuejje ä'tte tøn dââ'st... Pe'll tõt-i mõõni kuânŋa, ceälkk: "Mâi'd ouumaž tuejjad." A ceälkk: "Mâi'd... Pe'll samai vuõrji mi'jjid da jeä'p ni mä'htt vuei't. Pella tuejjääm čuu'kk." – "Šurr-a lij

ooumaž?” – ”No ij kâ’l leäkku šurr, mâ’tē ton, tuu šoora ooumaž lij nâkkam.” – ”Jaa. Nâ’de mōōnsâastam â’tte mon še, čääkk de’be ij Pe’ll, te’l de’be vuei’ttve’ted tij dōnōōkkâd.”

Mōōni, čiiučōōdi da dōnōōggi tōt. ”Joo tä’sť kâ’l Pee’ll vuei’ttve’ted hiâvted,” ceälkk. Â’pet koozz leežž šōōddi. De â’pet â’tte... mōōn sij vâl le’jje ho’hssjam. Na de ââ’n... tōt kuälmad vuâr puō’đi, de Pe’ll â’tte nâkkam-a lij ooumaž. Leäi, leäi de puō’đi. Son â’tte mettōōdi: ”Nâ’de ton-ōs mōōnsââ’sť, ââ’nat a Pe’ll ij de’be. Ton še mōōnsââ’sť. Mon jie’llem, ton še mōōnsââ’sť.”

Bie’ss a ko mâân, son pâi loo’kkid kâ’ttli di tolljo’kke vue’lğğii. Nu’t hiâvti tōn de jiōčč piâzzi. ... Tie’rmes â’tte â’pet vuejjli di son... di tōt nijdd... Nu’t pie’sse tōk, bie’ss hiâvte. Di tōt ooumaž vōōi’di jie’llmen, di tut vuä’bbes di villjâs. Tōt leäi nâkkam maainâs.

6. PIE’NNE MAAINÂS

Ääkkaz da källsaž jâlste. De oummin teâđast liâ pärna ja see’sť jeä’la pärna. Ääkkaz ceälkk, ä’kk ceälkk što: ”Mu’nne le’čči nu’t šiōgg hâ’t pie’nneallšem pä’rnn jo šōōddči.” Da ij ni tōt leäkku.

Jâlste, jâlste de suännast šōōddi pä’rnn. Di pie’nne torkk lij. Na sij â’tte nu’t-i jâlste. Leäi leäi de källsaž ... Jiōm tie’đ kuu’kk tâm jie’lle, de källsaž âma jaa’mi ja ä’kk kuâđđji. Ä’kk â’tte jâlsti, jâlsti... Pä’rnn ceälkk: ”Jeännam

mu'ne õök kaappi vižžâd. Tõi-a tõi-a vaa'ri tue'kken liâ, ä'kk lij de koumm niõđ liâ." Jiõčč vuõ'lji meacca.

Äakkaž tõt vuõ'lji. Mõõni, mõõni de kuä'd kaauni di nijddkue'tt lij. Ceälkk, nuu'bb ääkkže ceälkk: "Mu'ne õõlgči peigg, mon vääldčem peeig." – "A mii lij," ceälkk, "vuäitt-han mõõnnâd puärrsâmõs nijdd." De vuõ'lğge, vuõ'lğge suâna.

Vuõ'lğge di mõ'ne tøn kuättses. Vuõssmõõzzâst pääkkai låaid kie'ssed kuä'dest, låaid kie'ssed. Låaid kie'zzškuõ'di. "Mii lij," ceälkk, "mii lij tät kuä'did? Låaidast pie'nnepõškk âpss, pie'nnepõškk âpss." Ij ni mâi'd, äakkaž ij... tõt ij mättat ni mâi'd ij ni mâi'd, pâi ceälkk: "Nâkkam ve't-i ooumaž lij."

Nä'de mõõn le'žže kuu'kk jâlstam. Leäi leäi de see'st puõ'di ooumaž. Uus kuâkkli, nijdd tõt uus ää'võosti, ceälkk: "Mii lij piännai lij puättam." Tut ij ni mâi'd, pâi vue'žž puu'ti. Veär ki'tte â'tte di po'rre di äakkaž ceälkk: "Tuâna äitta i vuäddje'ked." Mõ'ne â'tte äitta vuäddjed. No ooumaž teâdast tõt suu ... son pääkkai jeännses... "Ton leäk su'st na kaavân, kaavsõs leäk." Tut ceälkk: "Son kâ'l ij tu'ne vue'lj ko ton leäk pie'nnenallšem ooumaž." Pâi rââst kä'cksti di vue'lğgii vuâlas ääi'test.

No vue'dde, äakkaž vuõ'di de kâccji, leäi leäi õhttu puõ'di. Õhttu puõ'di, ceälkk: "Jeännam, õök mu'ne â'pet kaappi vižžâd." Jiõčč â'pet meacca vuõ'lji. Äakkaž tõt â'pet vuõ'lji, mõõni â'pet. Mii tõi'd leäi paaimted ko vuõssmõõzz vuõžžu. Ceälkk: "Vuä'bstad lij nu't hää'sk jâlsted to'ben. Kääčcai kōskklummus vue'bb, vuäbbad

arra õök vue'lgged." A jeä'nnes ceälkk: "Mõõnnâd õök vuäbbad ķiččâd, vuä'bstad tâm ââ'n lij â'ķķes ko ton... Ton mõõnak vuäbbad arra še."

Teä vä'33le... Viiggi â'pet di tut i'lla ni mii. De mâ'st son teätt, kââ'tt täättaž ... De â'pet pääkkai lăaid ķie'ssed, son â'pet lăaid ķeäss da ceälkk: "Pie'nnepõškk âpss." – "Mee'st ve't năkkam-i ooumaž lij," ceälkk. "A tut mâ'st teätt što kappjines âma kuhttu liâ vuâlggam tôt," nijdd jordd. Teä â'pet uus kuălkkli. Uus ää'vii, ceälkk: "Piânnai lij puättam." Na mâi'd-ba tut puõ'di, pâi vue'žžin puõ'di.

Veär ķi'tte de po'rre de ääķkaž â'pet-i ceälkk: "Tuâna ôlggve'ted vuăddjed äitta." Suâna mõ'ne äitta, de tut teăđast ooumaž siörtõoli. Ceälkk: "Mii leăķ mâ'te piânnai, mâi'd mon tuin äălgam." Â'pet rââst kă'cksti di ääi't vuălla vue'lgģii. Â'pet puõ'di pōrtte, ceälkk: "Kuu'ķķ leăm vuă'dstam, jeănnam õök kaappi vižžăd." Ääķkaž ij säärn ni mõõn vuăstta, jiōčč e'pet meacca vuõ'lji.

No son â'pet mõõni, ceälkk: "Vuăbbadi'33in lij nu'tt hăă'sķ jălsted, puârast jălste nu'tt lij hăă'sķ. Le'jje kăččam tuu što ton še jeä'l vuăbbadi'33id ķiččmen." Di tôt vuõ'lji, tôt nijdd vuõ'lji. E'pet vä'33le. Teä son măt'ti, ceälkk što: "Kuulak, mõõnak ko de sărnnad i-gōl ni mâi'd. Mâi'd õômšak, lăaid ķie'zzškuăđak, di i-gōl ni mâi'd sărnnad. Ooumaž puätt, de ceă'lķķed õök što ooumaž puõ'di. Vuăbbadi'33e jeä'lak jie'llmen tōn măäi'nest ko sij jiâ tu'ķķăăm, jiâ silttăăm ooumžes tōn ââ'nned."

No töt-i leäi, suäna mõ'nne. Lääid pääkkai kie'ssed. Kie'zzi töt nijdd lääid, ij sārnnam ni m'ai'd. Ij ni m'ai'd sārnnam. Leäi, leäi, u'hsse kuälkkli, ki'csti, uus ää'vii, ceälkk: "Jaa ooumaž lij puättam." Puõ'di sizz, vue'žž puu'ti. Veär ki'tte, po'rre di ääkkaz ceälkk: "Äitta i ölggve'ted vuäddjed." Mõ'nne ä'tte vue'dded. No suäna vue'dde di kuhttu puõ'tte tue'lää, kuhttu puõ'tte.

Na jälsteškuõ'tte. Mânja ääkkaz ceälkk: "Åån ölggve'ted kuätta vuäddjed." Kuätta vuäddje. Pie'nne torkk lij tō'st oummust lij teâdast. Nä'de ääkkaz tōn toork caa'jji tok to'lle kuä'dest. Vuä'dde, vuä'dde, ooumaž ceälkk: "Mii lij šuõršid?" – "I'lla ni mii," ääkkaz ceälkk, "i'lla ni mii šuõršid, mon kaammasvõõjilmid, kaamâs tōid puäldam, tōk-i šuõrše." No nu't tōn toork pue'ldde.

De kâccje, pâi kagstöõdi, ceälkk: "Jaa su'st leä'ped toork puälddam di suu kuu'kk jeä'ped vuei'n." Di ooumaž vä'žžli. Ooumaž vä'žžli di kaav töt pâi... Ääkkaz uu'di säi'mmläi'jvuäivvat da ru'vddsue'bb. Ceälkk: "Tät vuäivvat ko keârggan de tōn mie'ldd öök pâi vä'žžed di te'l-i kaaunak ooumžad."

Nä'de son vä'žžli, vä'žžli ä'tte de vaa'žžli, vaa'žžli, vaa'žžli, kue'tt puõ'di. Kue'tt puõ'di, piännai ollii, ääkkaz åålgas vō'll'ji. "Vuõ'i'nnik jiök mu'st oummu?" – "Puä'd vuõ'ste poorrâd." Mõõni ä'tte de šâä'kkpeä'l piiji poorrâd, leei'b, da ceälkk: "Tän vuõ'ste öök poorrâd." A son ä'tte ij poor. Ij poorrâm, pâi tuõrg vuâlla oi'ğğii, ceälkk: "Po'rrem." Ä'pet vä'žžli.

Vaa'33i, vaa'33i, â'pet kue'tt puõ'di. Tõt ķearggan pāi vuäivvtaž ķearggan ooudās ... Vaa'33i, vaa'33i, vaa'33i, e'pet piānnai ollii, son vō'll'ji āālgas. "Vuõ'i'nniķ-a mu'st oummu?" – "A tuāl-aa ju'n vā'33li, seā'lģģ kue'sti pāi ni. Puā'd vuõ'ste poorrād."

Â'pet puõ'di, â'pet šââ'ķķpeä'l da leei'b piiji poorrād. Ääkkaz koozz leežž leämmaž son pāi oi'ģģii, ij ni voo'ps ij poorrām. Â'pet vā'33li. Vaa'33i, vaa'33i, vaa'33i de kuälmad kue'tt puõ'di. Piānnai ollii, e'pet vō'll'ji ääkkaz āālgas. "Vuõ'i'nniķ-a mu'st oummu?" – "Dāk õi'dde seā'lģģ läppji, kue'stmen vāl leäi, õi'dde läppji seā'lģģ. Puā'd vuõ'ste poorrād." Son â'tte puõ'di e'pet di pāi e'pet tōid seämma porrmõõžžid piiji *mutta* son ij poorrām.

Pāi "po'rrem" ceälkk. Peeiti tōid porrmõõžžeez tok lōōsti vuālla. Ceälkk "po'rrem", de e'pet vuõ'lji. Mõōni, mõōni, mõōni di sāi'mmläai'jvuäivvat puu'di di tōn kuätta tok paa'lķi dōōzz-e mõōni. Nā'de son āārr ištād de vārddeškeuõ'di... Ooumaž vuādđ de nu'tt smää'tt teā'rre ko... pukvee'zz muādaid di njuu'nnseārram mie'ldd puk teā'rre tōk smää'tt.

Teä son āārr. Åārai, āārai di pei'vv aa'lji čuōvvned. Pāi rāāggii vō'll'ji, ceälkk: "Jiōk tām le'jje kaunnād jos jeānnam ij le'jje mätt'ted," ceälkk. Koumm ru'vddsue'bb hiu'ģģii vā'33men da sāi'mmläai'jvuäivvat ķe'rģģii. De ooumžen jāārgli de vā'33le määust. Ooumžen šōōddi mii jo ooumaž. Vā'33le määust.

Jo'tte, jo'tte mõōn kuu'ķķ le'žže jāattam, vā'33e di jo'tte, puõ'tte. Puā'dškeu'tte. Ääkkast sna'lddi ķeejjast toll

puáll di jiõčč pää'ltâstt ceälkk, säppleež mâânn päässled.
"Säppleež jeä'l päässal jeä'l tool, mu'st sna'lddjest tool.
Mu'st õhtt pä'rnn leäi di tõt tâm kâ'l ij puä'd ja mââ'nnj."
Tõk-a ko muõrr vuälggõõgg ko vue'lğğee, de ääkkaz
kõõlmâstt di nu't-i jaa'mi. Tuk jeällvuõ'tte, jälsteškuõ'tte,
määust puõ'tte, ooumžen pie'sse.

Ooumžen i leäi tut ooumaž *mutta* pâi pie'nne torkk leäi.
De tõt â'tte tõn diõtt leäi što mõõzz ääkkaz... päärna
jeä'lääm de mõõzz tõn lij sārnnam što... päärna jiâ šõõdd
de oummin liâ päärna de suännast jiâ sõõdd päärna...
De mõõzz lij ceälkkam što hâ't pie'nnenallšem pä'rnn
šõõddci de tõn â'tte laai'ti. De tõn diõtt šõõddi nâkkam
ooumaž.

7. RIE'MNJ MAAINÂS

Teä, sii'rdi jâ'tte, sii'rdi jâ'tte de le'jje, le'jje de rie'mnj
ool vuõjju. "Kõlmm rie'mnj," ceä'lkķe, "kõlmm rie'mnnj
lij tät." Pi'jje ķe'rres ool, koozz pâššan. Koon ķe'rres
ool pe'jje ij pâššan, hâ't koon ķe'rres ool pe'jje ij
pâššan. "Kõskkâmķe'rres," ceä'lkķe, "täazz âlgg piijjâd
kõskkâmķe'rres ool." Tõzz â'tte ko piijjle di de rie'mnnj
pâššni tõzz, tõn ķe'rres ool pâššni.

Sij â'tte vuejja di vuõjju, vuõjju, vuõjju di jõnn teä'rm
lij de vue'lğğee vuâlas meâttlõõgg. Si'jdde sii'rdi liâ,
meâttlõõgg vuâlas vue'lğğee, vue'lğğee, vue'lğğee. Nâ'de
son kuäcc. Kuâ33i, kuâ33i, kuâ33i â'tte... Rââst puäckkaz
kā'ćksti. Rââst puäckkaz kā'ćksti nâ'de rottu vuõ'lji tõin
ķe'rrsines, kõskkâmķe'rrsines, rottu vuõ'lji.

De tuk vuõjju di dõnõ'kke vuâmmšõõttâm le'jje, *mutta* ko... Mä'htt sij jiâ le'žže määusat tõn ke'rrsez dõnõõkkâm vižžâm *vai* mâi'd. Son â'tte tõi kōskkmeezvui'm... De leäi, leäi de ooumaž puõ'di vuâstta. "Koozz ooumaž jåått," ceälkk. A ooumaž jåått, kōskkâmke'rres leäi, kuâddji di tõt koozz leežž šõddâm. "Tõn ooccâd jåådam." Ceälkk: "Jaa i'lla ni mii..." Ceälkk: "Jaa, tuu niõdâst lij nijdd, Aalgâž nõmm." No â'pet ooumaž tõt ij kaunnâm tõn ke'rreses pâi vuõ'lji.

Leäi, leäi måttmešt â'pet neä'ttel keächča mõõn-a leežž, â'pet vuõ'lji tõn ke'rreses ooccâd. Mõõni, mõõni... â'pet puõ'di ooumaž. Rie'mnnj ceälkk: "Koozz ooumaž jåått?" Ooumaž ceälkk što: "A mon tõn kōskkâmke'rresan oo33čem de jiõm ni ko'st kaaun." – "Tuu niõdâst lij â'lğğ, Kõõskâž lij nõmm."

Tõt â'pet määust vuõ'lji, â'pet jâlsti, jâlsti, jâlsti... De liâ luäpttam tōid kue'leez. Ooumaž puõ'di vuâstta. "Koozz ooumaž jåått?" – "A mon pâi-i jåådčem tõn ke'rresan ooccmen, kōskkâmke'rrez tõn. Jiõm ni kaaun." – "Tuu niõdâst lij â'lğğ, Loopptâs lij nõmm." De lij poorrâm puk tōid kue'leez. No mâi'd-ba tõt ooumaž â'tte vuõ'lji â'pet...

Rie'mnnj tõt â'pet-i jäälast, jåått, jäälast. Leäi, leäi de ... mõõni son ... siid kuânjad mõõni di Puõiddi lij di ku'mpp lij de kämmgaž lij da... Joo puõiddi da ku'mpp da kämmgaž liâ. Uu'd si'jjid še kōskkâm. – "Hõõ mon nääi't leäm šeellam ju, mon ti'jjid jiõm uu'd, tij še piijâd seei'beed," ceälkk, "poppad ko seibba dõõt kue'll."

Sij i'stte â'tte kalddi pirr, i'stte, seei'beez pi'jje de i'stte tue'lesinn âarr. A jiõčč pâi käckk, kâškk mâi'd tők jos su'st liâ pâi vue'lnn pijjum tōid käckk, i'lla ni mii sii'bid to'b. Na ee'desinn â'tte šâdd, tue'lää čää'ckuõ'ddi puä'dškuõ'tte, čää'ckuõ'ddi puä'dškuõ'tte. Tők tiud kuäkkše pirr ka'lddi kuäkkše. Kåå'tt tiârral di tõt dõõt...

Ku'mpp ko tiârral a di puk njâaldald mōõni sei'bb â'tte tō'nt-i lij olggsei'bb. Kämngaž ko teärr di rââst seei'bes, tõt seei'btää mōõni. Puõiddjaž nâugg ij vuei't vue'lğged ij, pâššnam lij sei'bb, ij vuei't piâssâd. Čä'ckuõ'ddi vuä'lğgmuõrin ko čä'ckke a di pâi ķiõpp sei'bbķie'čč šõõddi, tõt nu't mōõni. Nă'de jiiij â'tte mâŋŋa puõ'tte... Puk šõ'dde kook sei'bblâ'ķķ kook sei'bb nuõvvsija dâât... ķee'les rie'mnj tõt-i leäi, pâi ķeâlstoõli tuid naau'did ja jiõčč piâzzi. Joo tõt-i leäi rie'mnj maainâs.

Kper Inari/0010

Marena Gauriloff

1. ČÄÄ'33JIE'LLI

Suukkmen le'jje kue'htt jeä'med, de čää'33jie'lli...
Sääi'mid le'jje njaavvmen. Sääi'mid njä'vve, njä'vve,
njä'vve de sääi'm teädd mii tie'ddež. De puätt nakkam
mâ'te siõm päärnaž digo. Siõm päärnaž puätt, servvai
puk liâ kiõđ di jue'lj, servvai puätt.

Nu'bb ceälkk: "Beâddaa, mon kâ'l pō'lddem, mon kâ'l
u'rcstam meädda." Tun ķeäčča vōnnâz uu'rči. Nu'bb
vō'll'ji, ceälkk što: "Puä'd ääirai ool!" Nu'bb jeä'med
ceälkk: "Puä'd ääirai ool!" Son kaaggi, kaaggi de...
Mōõni di ij vuäjjam säi'mm, da mōõn kaaggi tōn sääi'm,
ķie'zzi, de siõm päärnaž pāi puõ'di. Pāi kaaggi päärna
tōn vōnnsa.

Vōnnsa kaaggi. Di su'st lij nakkam puägganj [jiijjâs]
pirr, tōn pāi'ddpuäknjen kâčča. De pāi tōn kagsti de
čāu'ddli puäknjes di vōnnsa tōn päärna kagsti. Kooum
vuâra vâđsti ri'stte nāi't tōn pāi'ddpuäknjin. Puk
teä'ğğen skuälti, puk teä'ğğen kōõčči vōnnsa, di e'ske
vōõnâs njuäckti, puätt što pā'jjel ruõbd mā'htt... Tõt õs
leäi čää'33jie'lli.

2. STÄ'LMMSTÄÄLL

Naa stä'lmstääl mon leäm kuullâm nääi't. Lett lij tō'st, lettlaž, stä'lmstääll. Jiõk ko ton mainnsid tōid leäkku vuäžžam vâl, stä'lmstääll mainnsid? Jiõk leäkku kuullâm. Naa te'l lij pue'rab mainsted...

Ooumaž vuõ'lji jeäkkliid vižžâd... [puäžžpoodd] ... Jeäkkliid vižžmen jie'li, puõ'di, mâänn e'pet jeäkkliid vižžâd. Ooumaž puõ'di, ooumaž puõ'di. "Teä jeä'p-õs villj-õs, jeä'p-õs braatt-õs heibast?" – "A jiõm tie'd," ceäkk, "jiõm tie'd, le'čči kâ'l pue'rr heibsted, mä'htt šööddâž." – "Naa heibstep," stä'lmstääll ceäkk. "Heibstep, naa, le'že kuäbbaž kuei'mes vuei'tež heibstemmest, töt-i kâdd kuei'mes."

Teä heibsti â'tte, kooum vuâra heibste. Vuâra heibsti, puõlvvpeä'l ool kōõčči, kuälmad vuâra heibsti, sä'mmlaž töt... Vuâra heibsti di puõlvvpeä'l ool kōõčči, nuu'bb vuâra heibsti, e'pet puõlvv... kuälmad vuâra vuei'ti di ponjsti. Ponjsti di koo'ddi.

De e'pet, e'pet leäi ko'st leežž leäm muõrid kee'zztemen jåå'ttmen. E'pet puõ'di, ceäkk što: "Piijjâp muäna leett tien tien-aa peivva." E'pet stä'lmstääll puõ'di, ceäkk što: "Piijjâp muäna leett, muäna heibstep." – "Na piijjâp, joo." Teä heibste. De puõ'di â'tte lettsâjja de muõrid kee'zztemen. Teä pue'tte õ'hte, teä heibste.

E'pet vuei'ti töt ooumaž, kää'tt ju'n vuõssmõõzzâst vuei'ti kâdded. Kooum vuâra heibste de puõlvvpeä'l ool kōõčči,

nuu'bb vuâra heibsti di e'pet kôõčči kuõhttu puõlvvpeä'l ool. Jiâ piâssâm ni kuäbbaž vuâlas. Kuälmad vuâra ko poonjast de tät vuei'ti, sä'mmlaž vuei'ti. E'pet kôõčči puõlvvpeä'l ool... e'pet koo'ddi tön. ...

Leäi leäi de kuälmad vuâra â'tte ko säärnai ni, kuälmad vuâra ko säärnai de ceälkk što... De kuälmad vuâra â'tte piiji leett di... E'pet vuõ'lji koozz leežž de e'pet kaaunõõdi kuälmiin oummin kuälmad vuâra, kuälmiin stä'lmstäällin di ķeäll...

Vue'ljškuõ'di meäcca, ķie'ss lij. Tuu'l leäi sä'mmlast kăkkTuejjeem-mall kăältin lei'bbjed kăäkkid. Kuälmad vuâr puõ'di. Son vaa'ldi silbbluõđ pääččad... väällad. Silbbluõđ väljškuõ'di. Pääzzai, pääzzai, pääzzai di tool â'tte tön piiji... ... luõđ lââj ool. Teä pääss tön-õs silbbmärkksa... ij ni lââj *mutta* silbbmärkksa. Pääzzai, pääzzai, pääzzai di ij vuäittam päässad.

Ij vuõjjâl, ceälkk: "Eččam oi eččam, puu't ķiõđâd," ceälkk... Son ceälkk: "Eččam oi eččam, mii lij tuejjan ko silbb ij vuõjjâl." Ceälkk: "Mii lij tuejjan ko silbb ij vuõjjâl." Naa, e'ččes ceälkk što: "Puu't ķiõđâd, puu't ķiõđâd, silbb ij vuõjjâl de." Naa, e'ččes uu'di ķiõđ pärnnses, năäi't tuõ'll'ji, tuõ'll'ji, tuõ'll'ji ķiõđâst. Na năäi't, năäi't, năäi't ko tiõrvtemnalla năäi't, tuõ'll'ji, tuõ'll'ji ķiõđâst e'ččes tön siilb diõtt.

Ceälkk: "Teä mōõn väällad!" Ceälkk: "Åå'n mōõn siilb päässad!" Pääzzai, pääzzai â'tte siilb, de silbb pâi vuõjjli. Silbb vuõjjli, de teä luõđ šõ'dde. Luõđ šõ'dde de luõđ

šõ'dde... Pääzzai de luõđ šõ'dde de ķiõrggni de vitt luõđ
pääjjai. Teä vä'33li... Di jõõski päässmen. Teä ceäkk što
teä son vä'33al.

Nä'de vä'33li. Teä stä'Immstääll jo tuõddra mōõni.
[Čuä'Immjääu'r pââibeä'lnn leäi, ij leäkku ku'ķķen tä'st,
cie'ķķe.] De vaa'33i, mōõni â'tte di tuõddra jo kuärnai
di pâi vä33 stä'Immstääll, lettsâjja pâi vä33. A su'st lij
põõltõs, naa põõltõs lij jos son tän vuâra vuei't ij. Kuei't
vuâra lij vuättam, kuälmad vuâra ij vuei't. Kuälmad
vuâra ij vuei't de teä põõltõs lij.

Näärvi iinn räjja, iinn räjja näärvi, [čõhčč] inn leäi di
seu'ņņes inn. Su'st lij sââ'rves, jeä'rğğ di piännai lij
[mie'ldd], jeä'rğğ di piännai lij... De vuõ'lji vuejjad de
vä'33ed. Vaa'33i, vaa'33i. Tõn tuõddra eett, stä'Immställ
nuu'bb tuõddrest lij. Nuu'bb tuõddra son eett, nuu'bb
tuõddrest stä'Immstääll eett. Mōõni mōõni de teä
stä'Immstääll lettsâjja mōõni, teä tool pijškuõ'di. Tool
pijškuõ'di de tät ķeäčč de ij vâl ķiõrggân.

Ķiicči, ķiicči de pâi mōõni *että* seu'ņņed... de pâi inn
šõõddi di. Teä tool piiji de pâi âârad tollpeällsest,
vaa33ač, âârad, lettłõõzzâs vuârdd. De tõi lettłõõzzâs
ko vue'rdi de... Lettłõõzzâs vue'rdi di jordd, što son ij
čuäjtõõđ ââ'n tän vuâra, ij mōõn [kue'stel], pääčč son
tõi silbbłuõđin, tollâd vuâstta. Pääjjai gu â'tte...

Pääjjai vuâra ja ceäkk: "Pääjj vâl nuu'bb vuâra! Pääjj vâl
nuu'bb vuâra." – "Mängg E'mmel huâđ liâ kâddjam õõutin
luõđin, de kâ'l tuu põškk-jiõgg vuâlgg õõutin luõđin
še." Teä pâi kōõčči pâi. Nä'de u'rcsti tät, naa põõ'ldi.

U'rcsti tät di uu'rči, uu'rči, uu'rči di u'rcsti di [dâmoi
arra] u'rcsti di orčč, orčč, orčč seu'ņņeen, di piânnai...
Jeä'rğğ tuõ'll'ješkuõ'di, jeä'rğğ tuõ'll'jõõttškuõ'di di tön
lue'sttli. Jie'rjes lue'sttli de uu'rči, uu'rči, uu'rči, uu'rči.
De piânnai ķeässješkuõ'di, di tön lue'sttli piânn'jes. Tõt
ķeässješkuõ'di ij kuâstškuättam.

De uu'rči, uu'rči, uu'rči de leä'pprâđ pâ'jjel uu'rči.
Kollai pâi pue'ttem [mââibeä'lnn] ko vuõ'lji tō'st lu'nn.
Pâi kollai ... tunkku, tunkku, tunkku, tunkku ... kue'st ij
ni mii ... dunkk, dunkk, dunkk, dunkk ... bie'ss mie'ldd
orčč, kâddjam bie'ss. I'lla kâ'l, ij kâ'l uurč ... pââ'ldti,
kââmm põlškuõ'di.

Teä leä'pprâđ rââst mōnsti, muōr mu'rddli, nuu'bb
mu'rddli ri'stte nâäi't ko... ķiōj ool lue'sttli, kuälmad
sâjja, nuu'bb sâjja, kuälmad sâjja lue'sttli. No teä tō'st
de uu'rči, uu'rči de di [ei'ddvââ] kuâsti *mutta* tut mângja
jaauki, kuâđđji di tō'st. Teä puu'di tōzz maainâs.

3. KĀĀ'DD MAAINĀS

E'čč leäi kâ'dden ja kâ'dd lij leäm raajjâm pāā'rn. Kaavân
lij leäm nu'bb. Pāā'rn lij raajjâm kâ'dd nezzna. De sārñai
što son meäcca vuâlgg, [juõ'ķķ peei'v] vuâlgg. Kuā'ss
ju'n to'ben lij meä'ccäi'ğğ, meäcca vuâlgg.

Kue'tt lij nākkam, kuei't beä'lnn kuā'd i jālste de vuā'dđe.
Nuu'bb beä'lnn kuā'd lij pā'rnn ja nuu'bb beä'lnn kuā'd
lij... Ja kāā'dd tue'llj liā vue'dđem tue'lljen, jeä'la [kuādd]

ni mõõk. Ceälkk što: "Vaarrâd õõk leša što pä'rnn tue'llj ij koožžče... pä'rnn tue'llj ij koožžče," ceälkk.

Nä'de jälsteškuõ'tte, jälste, jälste, jälste. De pä'rnn töt nuu'bb beä'lnn sââ'j lij leämmaž, de teâđast pää'rnest lij [mii-ne] põõđ vue'lnn... Kožžâm lij, nu't lij kožžâm ko čoormtam lij pâ'jjel tool nuu'bb tue'llj ool koon tue'llj â'lnn tät kää'lles vuäđđ. Puõ'đi, ceälkk äkkses, mie'cest puõ'đi, ceälkk što: "Ton leäk tue'llj koožžtamâž, tue'llj leäk pärnna koožžtamâž." – "No mâ'st," tut jordd što, "mâ'st son tön teât?" – "Koožžtam leäk tue'llj, kožž âpss [tiõttlõs]. Jiõk tâm le'že kuu'kk muu vuei'nned." Pâi vuäkkli, naa.

Di pä'rnn töt kuâđđji teâđast di ä'kk kuâđđji tõzz töt. Nä'de pä'rnn šõõddi... jõnn pä'rnn šõõddi ju'n. Teä kââčč jeä'nstes što: "Ko'st mu'st e'čč lij?" Son ij tie'd ko'st lij tu'st e'čč. "Na liâ-a mon jiõm ee'jjtää šõddâm ko jiõk ni mõõn jiõk säärn što lij ko ooumaž vai lij ko mii lij e'ččen." Ja son teât što i'lla e'čč su'st.

Teä suä'rv puu'ti, keejas suä'rv kuõ'ddi. Keejas suä'rv kuõ'ddi de kuvddân suä'rv ceäksti. Nääi't maddjest kuvddân ceäksti, suä'rv lää'dv ârra luõddneškuõ'đi. Ceälkk, jeä'nnes čuežž lu'nn: "Jeännam, oi jeännam, oi'ğge juâlgad dõõzz-e" – tön ... tön kuvddân ko suä'rvv lij ni – "tön luämma oi'ğge juâlgad!" Ä'kk jue'ljes oi'ğgii, jue'ljes oi'ğgii, kõjškuõ'đi tön [jie'nnest] što: "Ko'st mu'st e'čč?" "Ko'st mu'st e'čč lij?" ceälkk. – "Tuu e'čč ko'st lij, tu'st leäi e'čč kâ'dd, töt kâ'dden vuäkkli tu'st e'čč." Pâi jue'lj ro'ttji dâân ro'ttji suä'rv kuvddân ro'ttji, ääkkast jue'lğğ piâzzi. "Pâi vuäkkli kâ'dden."

De tō'st â'tte-i leu'dsti, ceälkk što "jeä'l päärnžam vue'lj, aštâall kâ'dd kâi'ddjue'lğğ." – "A jiöm ââr, jiöm ââr meä'cclai dâât, mon leudstam:

*Jeä'nn ve't jeä'nn-a, jeä'nn-a kâ'dd kâi'ddjuâlga,
ko'st mu'st e'čč a šõõddi tok mon vuäkklam.
Jeä'l vue'lj, jeä'l vue'lj,
mon ve't vuânak õhttu pääžžam,
jeä'l jeä'l a luâtla ja mie'cc ... ħee'zxeeškuõ'di
tää'l vuânak neennaž tää'l nu'bb,
ij njää'ljes ni jie'nn njää'ljes-a njeežžaz.
Teä vuäkklam a vuäkklam.
Muõrrmaddi kâssnõdškuõ'dže,
rei'ğğru'vdd poouķeeškuõ'dež.
Tiâr âålgalab, päärnažam, tiâr âålgalab,
luât vuânak leäi tu'st peelljain ko-jo ķe'zxeeškuõ'di
muõrrmaddi kâssnõdškuõ'dže,
rei'ğğru'vdd poouķeeškuõ'dež.
Tiâr âålgalab, tiâr âålgalab."*

4. RIE'MNNJ KAAMMAGA SIE'LJ ĶEE'RJAT

Mä'htt son tiet-a leäi... mon jiöm mušttu ââ'n. Naa, ij ko...
čeäšnaž kollai. Tõt ve't nu't rie'mnnj... Čeäšnaž kollai,
[kaammgaž] vaa'ldi kue'dded rie'mnj poorrâmsâjja...
Kâ'dded tätt, naa.

Rie'mnnj [kaammga] sie'lj â'lnn âârr, ceälkk: "Leäi
tâm-i tõt ääigaž še..." Čeäšnaž kollai tõt, čeäšnaž kollai:
korrrr. Ceälkk: "Leäi tâm-i tõt ääigaž kuä'ss mon tu'st

sie'lj kēe'rjtem. Leäi-i tōt äi'gğ," ceälkk. – "Mâi'd, mâi'd sarnnuk, mâi'd-a?" – "A jiôm ni mâi'd, a tōn säärnam što čēāšnaž mon â'tte kēe'rjtem go... kuä'ss gu sie'lj čēāšnast... de te'l âmi leäi ääigaž."

"Kēe'rjet mu'st sie'lj." – "Phuu," rie'mnnj ceälkk, "tōt lij nu't jiānnai tuāj... sie'lj," ceälkk, "kēe'rjted. Nu't lij jiānnai tuāj go peāsstōōgg â'lğge poonnjâd ja suō'bddi â'lğge kue'dded di tōt lij nu't jiānnai tuāj ..." – "Joo, kâ'l mon jiōčč puk, kâ'l mon jiōčč puk tōid tuejjääm."

"Na jos ton vie'kktak di te'l kâ'l, mon jiôm vuei't muōrid kue'dded, suō'bddjid kue'dded, peāsstōōggid poonnjâd." – "Kâ'l mon jiōčč, kâ'l mon jiōčč..." – "Naa, naa ää'lj, ää'lj," ceälkk. "No joo, ton ääk," ceälkk, "mon de'be kâ'l te'l kēe'rjtem."

Peāsstōōggid poonji [kaammgaž] di tōid suō'bddjid kuō'ddi di suō'bddjid meä'tte, tool pi'jje di pirr... tool meä'tte, suō'bddjid pä'sttjed tâ'rvv[suō'bddjid] tōid suä'rvv[suō'bddjid]. Peāsstōōggid suäkka poonji, sue'jjest liä kidd tōk. De tōid â'tte ko piiji de... De čōōni, rie'mnnj puk čōōni tōn [kaammga] pirr, juō'kķå'rren, čōōni de kidd.

Teä tool puällte de tōid tâ'rvvsuō'bddjid cōōjškuō'di. [Kaammgaž] åärr, jiōčč åärr čärrlaakkast. "Kerjja pāššan, kerjja pāššan, kerjja pāššan, kerjja pāššan," ceälkk. A kē'rjj pāššan jos ko sōhssâm puālstâ'lle. Leäi, leäi pāi puäll'ji, jōnn toll mōōn pahťtee, pahťtee, seä'lğğ puäll'ji [kaammgast]. Son pāi åårad. "Kerjja pāššan, kerjja pāššan."

"Oi oi, seä'lgg puáll, risttvillj, seä'lgg puáll!" – "Ij pue'l ko ķe'rjj pāššan, tōnt-i puáll." Leäi, leäi di sōhssām pue'lškuō'tte di son vāl ool tā'rvvsuō'bddjid kōō'ski, kōō'ski pirr. [Kaammgaž puō'li, jie pääccam ko tääut.] Son vaa'ldi tōid, čuäckai ko tōt [kaammgaž] tollsāā'jest. Son noori... siākk sizz noori tōid tääu'tid de vā'33li. Ci'lkk, ci'lkk, ci'lkk, ci'lkk vā33 tääu't liā, šäärje.

Ooumaž puō'di vuāstta puā33rāāidin. Puā33rāāidin vuāstta puō'di ooumaž, ceālkk što: "Māi'd jāā'dtak ton?" – "Mon jiōm ni māi'd jāā'det, āiham, či'ziham āārba, āārbaid jāā'dtam. Āiham, či'ziham āārbaid jāā'dtam, mon jiōm ni māi'd jāā'det," ri'mjj sārnn [meālgžet].

"Kaaupāž mu'ne rāānnāald, puōccu. Mu'st no mōōn... āiham, či'ziham āārbaid ooudam." – "Mōōk liā tu'st?" – "Āiham, či'ziham ā'rbbteägga liā," ceālkk, "tōid ooudam tu'ne, tōk liā mu'st." – "Na kāl mon rāān ooudam tu'ne, vāā'ld rāān." Son vaa'ldi tōn rāānas, vaa'ldi āāld, lai'ddjed vaa'ldi ja... "Koumm peei'v da jiōk oōlg ķiččād tāid tie'gğid leša āiham, či'ziham āārbaid. Koumm peei'v oōk ... jāā'dted tōid."

Son vaa'ldi āāldas, lai'ddji, lai'ddji. Kā'dded oōlgži di kā'dded ij vuei't. Kā'dded ij vuei't, ij vuei't kā'dded hā't. "Āiham, či'ziham, pue'tted jo āiham, či'zihami33e, jiōm vuei't ni māi'd, puōccu kā'dded jiōm vuei't". Puk, ku'mpp tiāri, ku'mpp tiāri a [kaammgaž] tiāri, ķeä'tķķ tiāri, puk teārre luzz, pāi kā'dste āāld.

Teā porškuō'tte tōn āāld su'st tōn āiham, či'ziham vuāsttum āāld. "U'vdded hā't mu'ne čāāuja, naa tōzz...

u'vdded mu'ne puoi'dd kooska siom puoi'dd kooska!"
Tea va'33li. Va'33li, ton kroopp puk ton puoccu po'rre
tok. Mooni, mooni ton puoi'des pa'stskuo'di tollad
vuastta, puoi'dd maann cirkk, cirkk, cirkk, cirkk. Aalgas
võllai, ij kullu ni mii. Kuatta puatt, kuä'dest ij... e'pet ij
kullu. Aalgas võllai e'pet ij kullu ni mii.

Mattam vuara ko puo'di ja kuattses, vuojj kalgg ton
daa'st puoi'dest. Suttli di keadgga ko pačkkal a ton
puoi'des, puoi'des pačkkal keadgga di čaalm puo'le.
Čaalm puo'le de... Vuossan son ton čaau'jines leai
mutta ton ju'n aa'n jiom aa'lj. A čaalm puo'le de tea son
šooddi čoo'limitaa. ... Seakknim [ocnja]: naau'des ko
donnooggi de pa'33i notta.

Vuo'lj čoo'lmid ooccad. Naa rie'mnnj vuo'lj čoo'lmid
ooccad, čaalm puo'le. Mooni, suakka mooni. "Suaggaž,
suaggaž, uu'd mu'ne čaalmääd." – "Uudcem leša korčcai
liä čuu't." – "Peä33až, peä33až, uu'd mu'ne čaalmääd."
– "Čaalma le'čče de pekkai liä." – "Suärvaž, suärvaž, uu'd
mu'ne čaalmääd." – "Čaalma le'čče de kaskkaz liä."
– "Leappaž, leappaž, uu'd mu'ne čaalmääd." – "Čaalma
le'čče da ruopssad liä, jiom vuei'n ni moon." Na tät
ra'snn... "Raasnaž, raasnaž, uu'd mu'ne čaalmääd."
– "Mu'st liä hue'n čuu't čaalm, konjälde pai."

Naa de suaggže ä'tte mooni de suaggaž uu'di čoo'lmeez.
Te'l e'pet mooni suaggže de sue'kk uu'di čoo'lmeez. De
šõdde ku'rčč-čaalmaž de toivui'm-i jeä'lškuo'di. – Di
jiom tie'd teanab, seakknem ka'l ocnja... Öhtt töt čau'jj
vââđdmõš kuâđđji.

5. BIE'SS MAAINÂS

Koumm niõđ vue'ljškuõ'tte muõ'rjid uussâd meäcca, na tok jie'ggi mie'ldd. ... Villj lij ... Pe'll lij nõmm. Naa äigg vue'lğged, što son vuâlgg tij mie'ldd muõ'rjid uussâd. A sij sárnna, sij jiâ vää'ld tuu, jiâ vää'ld tuu. Ton vuäžžak kuâđđjed, jiâ sij vää'ld.

Son vaa'ldi de son... porrmõõžžid ko pi'jje ni son čaaji laauk sizz ... ja vuõ'lji mie'ldd. Jiâ ni ko'st jiâ mainstam, jiâ ni ko'st jiâ mâi'd rössääm, ni de sij mâ'nne... Jiõm tie'd le'čče ko'st čee'estõöllâm, kaa'fstõöllâm mâi'd rössääm. Mõ'nne di tõn bie'ss-ää'jj luzz mõ'nne, ool mõ'nne. Nää sij ko... bie'ss ä'jj ceälkk što tøk pue'tte kue'ss, pue'tte kue'ss, pue'tte kue'ss pue'tte.

Teä su'st liâ koumm niõđ de [kue'ss] še liâ koumm niõđ. Ja pi'jje vue'dded innša, vue'dded pi'jje. Koumm niõđ õõutsâjja, nuu'bbid niõđid... kutt niõđ õõutsâjja puk nääi't [palddlõõžži] pi'jje. Täid kue'ssniõđid pi'jje vi'lğges keä'pprid de jiijjâs niõđid pi'jje ča'ppes keä'pprid... piiji ä'jj, tõt bie'ss.

De päärnaž tõt... ekka puõ'di... tõt-a leäi to'b porrmõš-laauk se'st åårmen. Porrmõšlaauk se'st leäi åårmen, kaggõõdi, mõõni di... vue'bbeež vuäivva piiji ča'ppes keä'pprid ja tui niõdi vuäivva piiji vi'lğges keä'pprid. Päärnaž lij laauk se'st to'ben. Teä coouni, ceälkk, što son dõõn... åårr to'b laauk se'st.

Bie'ss ä'jj kaggõõdi... [jõnn ääušin puõ'di] keä'st le'jje vi'lğges keä'pper [tääig čäpptest râast de, koumm niõđ

puk nääi't. Jiõčč mâânn e'pet vue'dđed] määust. Son mōõni, pāi vue'bbeež counnli. Son vue'bbeež counnli, e'pet puõ'di pōrtte ceälkk što: "Teä kaggōōttād, āā'n i'lla kudd. Kaggōōttād, vue'lğged ālgg."

Tāk niõđ vō'll'je. Tuin koummân niõđâst jeä'la ni vuei'v. Vuei'v liä čäärast ja sij liä pāi to'b kaddjam niõdi lu'nn vue'dđmen. Pāi laaukās tää'vte de u'rcste. Peellaž tōt nu't-i vuõ'lji laauk se'st. Peellaž tōt nu't-i vuõ'lji laauk se'st. Oi'ğgōōdi määust lau'kķe vai mäh'tt leežž.

Teä tō'st ā'tte vuõ'lji de mōõni de... Puätt a ko peivva tōt bie'ss ā'jj, di puk liä niõdin vuei'v čuōppum, koumm niõđ di puk vuei'v liä čuōppum. Ja kue'ss jeä'la ni mōōk, kue'ss liä u'rcstam. Nā'de son mainsti... Jālsti jālsti di sue'bbid suālii, sâā'vķid suālii e'pet tōt āt Peellaž. De vue'bbeež tōid pravvii tok [domoi]. Puõ'di de sue'bbid suālii bie'ssest di sâā'vķid suālii. Nuū'bb vuāra puõ'di de rāāv v suālii. Teä bie'ss-ā'jj teä poppōō'tti suu mättam vuāra, teä kuei't vuāra suāleeškuõ'di. Teä poppōō'tti bie'ss-ā'jj suu, Peella.

Nā'de ceälkk što: "Tāt ālgg āā'n ķē'tted, Peellaž ālgg āā'n [vue'žžen] ķē'tted, jie'llmen-i ālgg ķē'tted." Na vuālgg, son vuālgg kue'ssid káčcad. "A ā'ķķ, ton ōōk tōn Peella ā'lğged ķē'tted." Peellaž mōõni, ceälkk: "Āā'n puä'd de mōōn tok ķie'mn sizz." Son mōõni tok, ni kooi oo'ri ij čaagg, hā't kooi oo'ri mâânn. Sitte ceälkk što "mōōn ton," tōn jeä'mää sārnn.

Peellaž mōõni tōi oo'ri mōõni, nuū'bb-i oo'ri mōõni ij [čaagg] ķie'mn sizz, naa. Ākka ceälkk što: "Mōōn ton

tõn kie'mn sizz, čaaggak-a ton jiök." Ä'kk mõõni, ceälkk:
"Näai't älgg mõõnnâd, näai't älgg mõõnnâd kie'mn sizz."
Son pâi lăă'kk kă'ttli špoukk ķeâmna. Di ä'kk jooudi
kie'mn vualla.

Son tõn ää'kk pihttsid caa'jji oolâs. Vaa33ač, veär ķeätt,
leäi leäi di nu't [kuõ'ssid] puu'ti jiännai bie'ss. Stuä'l
laaddi, laaddi, laaddi di piiji tõn veär. Veär piiji di
pävvrrââšš son. Mättam vuâra âalgas liõuti di lue'sttli
vâl njuu'n ou'dde, mättam vuâra âalgas liõuti di urččti,
čõ'kkii. Naa ceälkk što su'st ää'kk lij ķeättam.

Son vaa'ldi, son vaa'ldi tõn... Tolljokkreeddast liâ sij...
Ä'kk leäi răâvvas pösslam, kă'llrăâv lij, tõn leäi kăžstam.
Tõn son suâlii, ro'ttji, sââ'vķid ro'ttji, niõdid kăâ'ddti
di... Jokkriddu mõõni, tolljokkriddu. Aa'lji bie'ss [lee'tt]
tuejjeed... Ij ko son mõõni nuu'bb beälla joogg, ceälkk:
"Čuõpptiķ-a muu niõdin vuei'vid?" – "Čuõpptem." –
"Va'lddiķ-a mu'st sue'bbid?" – "Va'lddem." – "Va'lddiķ-a
mu'st sââ'vķid?" – "Va'lddem." – "Ki'ttiķ-a mu'st ää'kk?"
– "Ki'ttem." – "Va'lddiķ-a mu'st răâvv?" – "Va'lddem."

Ceälkk: "Na Peellaž lij [tuõdi] tuejjääm tōid aa'sšid
puk." Son älgg [lee'tt] tuejjeed. Jokkriddu mõõni.
[Lee'tt] mõõni tuejjeed, bie'ss mõõni [lee'tt] tuejjeed.
Son [lee'tt] tuejjii, tuejjii, ķeäčč, ooumaž puätt vă33.
Tōin [lii'ttin] ju'n ķirggneškuõ'di. Na ceälkk što Peellaž
pue'di jo. Ij tie'd, jiõčč ij tie'd što Peellaž lij. Ooumaž
văä'33 pue'di. Ceälkk ton... "Leežž-a de'be tăt [šiõttâl]
tăt [le'tt] Peellže." – "Mõõn tuejjääk?" ceälkk. – "Mon
tuejjääm Peellže [lee'tt], Peella õõlgčem dōnnõõkkâd,
puk mu'st piârri hiâvti Peellaž, naa."

Ceäkk: "Mõõnsââ'st ton tön [lee'tt] sizz." Peellaž mõõni [lee'tt] sizz, vönstââll, vönstââll. "Kâ'1 tät Peellanallšem ooumaž tääzz ij vâl čaagg. Ij tääi'd čaakkâd, jiõm tie'd, *mutta* vuä'nkaž tõt täidd lee'd. Mõõn ton!" Puk liâ ru'vddnääu'1 di puk ķidd pijjum, ru'vddnääu'1. Mõõni, bie'ss mõõni liâššlõõdi ķee'jjmie'ldd [lee'tt], vönnlõõdi vâl, ķiõđeez nääi't piijli puk de... Son pâi špâkk ru'vddnääu'livui'm skruuvji ķidd juõ'ķķ å'rnn tön [lee'tt] ķidd. Jo'ķķe oi'ğğii tön bie'ss, na tolljo'ķķe. Tõt vuõ'lji tok. Di tõzz-i puu'di maainâs.

Elias Moshnikoff

1. SIIRDČÕÖTTMÕÕŽŽÂST KOIVUST

E: Ja mij tõ'st leei'm... puõ'di saakk mân̄ņa, *että* âlgg mõõnnâd di mij mõõnim, *mutta* mon jiõm muu'st makkam aautin mij mõõnim, *mutta* kâ'l tõt teâđast kue'rmmautt lij leämma, ko mij mõõnim tok tä'vvri dõõ'st... Ja mõõnim nu'tt kookkas ko Koivu. Tõt lij Ruä'vnjaargâst vól čičmlo kilomettar *vai* mii lij vittlo kilomettar. Mij mõõnim vuõššân tok... tunbeä'l pirr leäi tõt, ââ'n-ât sârnna tõn nuu'bb beä'l dõõt, čuâggas ni...

L: Tunbeä'l joogg mâân.

E: Naa, ij tän ânn'jõž *nelostie*, ba tõn nuu'bb beä'l, *ni* to'ben leäi škooul. Mij tok mõõnim vuõššân. *Mutta* ko to'bben a'lğge mân̄ņa tõn škooul, tän nuu'bb škooulâst... *Vuorenkallion* škooul leäi tõt dõõt nuu'bb beä'lnn joogg *ni* tõ'st a'lğge mân̄ņa tuejjeed tõid... kâ'mmid â'tte kuärrad da kää'dđed mâid. Tok â'tte le'jje... vuõššân dõõzze mõ'nne... Näskk-äkk da E'll mõ'nne tok.

L: Di jouddu-ko sij [väinnkeâdda] tõid tue'jjeed *vai* koozz sij ra'jje tõid?

E: Joo, joo sääldtid. Da vaaccid ko'dde, ko'st leäi tõt suõrmm, õhtt õõlgi nâkam... pääččamsuõrmm. Mân̄ņa

mõõni mõõni *että*... koll'ji no... mâṇṇa *että*... jeä'nn-*han* še lij *ni*... Mij še mõõnim, muäna jie'nnin da Pekka ... Jounn i'lleäm, mij kooumâs-i leei'm. Mõõnim ja Ma'rnn-äakkaž piärrjinez mõõni tok sâjja. Mä'rjj da tōk ko jie *vissiin* tuejjääm tōid kaamâstuejaid ni mâi'd.

L: Di ko'st tōid kammâz? Le'jje-ko see'st mie'ldd *vai* ko'st vuäžžu?

E: Ij-go tōid vuäžžu, ko'st le'žže pohttam tōid. Tōid-*han* kâ'l vuäžžu tääi'ben, juõ'kksâ'jest-*han* tōk kammâz le'jje.

L: Di kää'ddkid kuärra?

E: Kää'ddkid kuärru, joo. Jōnn kää'ddkid õ'lğge kuärrad. Måttam preäma tue'ljest kuärste tōid nõkam kä'mmid. Tõõi ool kook tääi änn'jõž... A ceä'lkkep tõõi sääldatkä'mmi, tõõi ool vuäžž nje'zsted tōt dōõn... nõkam jōnn kä'mme, teätt mõin nue'rin *vai* mõin leežž pâäibeä'lnn čōnnstum. Jiōm vuei't mu'stted, ko čiččâm ekksaž le'jjem.

L: Di tuäna Pekkain pâi leä'ped tō'st mie'ldd ääkkast?

E: Mij leei'm, mij-*han* puk-i sii'rdim tok.

L: Jaa, sij nu'tt-i jälste da kuärra tōid.

E: To'b-*han* le'jje jiänn'jōs tōk, kook jälste to'bben ja kuärru dōõ'st. To'b le'jje kaamâsnjeä'skkjen Piätt Huättaraž leäi da Meekkâl O'nddri, ja leäi vōl kuälmad, kii leežž leäm, åaum *vai* leäi-go tōt neezzan. Neezzan-*han* jie ķiörgg-

nam. Tõin leäi nu'tt k̄irās tōid k̄ā'mmid kuärrad. Tue'lää ko alttee *ni* jeä'k̄k̄ää mâ'ηηed, eman mân̄ηa što ij teänab õõlg, kopččle tōn. Päärna teâdast, tõin le'jje m̄attmin päärna, tok â'lğge vuä'dstōōvvâd, *ni* tuâi dōōk fe'rttje looppted. Tue'lää e'pet ääi'jeld mi'jjid čio'hčče p̄âjas.

L: No mä'htt poorrâmvue'k̄k̄ leäi to'ben? Õõlgi-go vōl jiōčč tō'st veäraid raajjâd *vai* leäi-go kook pu'hte?

E: Ij, to'bben leäi... muu moštt lij n̄akam, *että* to'bben leäi kokk, tōt k̄ā'tt leäi škooukokk. Tōt raaji to'bben õ'htešt peivva, ko tōt raaji tōid veäraid te'l kōskkpeeiv poodd. Tue'lää vuõššân le'jje juâkksast čee ja kaa'ff k̄i'tte ja mân̄ηa jeä'k̄k̄ää mâi'd, mâi'd ko'st. Da m̄attam ra'jje veäraid to'bben. Jōnn-*han* tōt leäi tōt dōōt ko'st tōk vuãžžu raajjâd.

L: Di mõõn kuu'k̄k̄ tij leei'd tō'st Koivust *ennenku* vuõ'ljid?

E: Mij leei'm to'bben... ko moštt lij što mij vuõ'ljim nu'tt neä'ttel ouddâl, åå'n ât ceä'l̄k̄ke, *vappu*.

L: Jaa, k̄idd̄ ju'n leäi.

2. MAACCIM M̄ÅUST T̄ÂÂVAS

E: Joo, k̄eâd̄da. Leäi-go tōt m̄âimōs pei'vv [p̄â'zzlâšttam-mään] gu dōōt väinn puu'di. *Ni* tōk mân̄ηa le'jje. Ja mij ât kue'rmmaautivui'm mõõnim, Njeä'llma mõõnim, kuâdd̄jim.

L: Jaa, tij määust pue'did Njeä'llma.

E: Joo, Njeä'llma puõ'dim määust da tō'st leäi e'čč-källsaž leäi vuâstta to'bben vä'lddmen mi'jjid. Son leäi vönnsivui'm puättam. Da jiõm muu'st, kii vōl leäi to'bben. Leäi tōt, dōõt nu'bb ooumaž leäi. Leäi-go son Piätt Huättaraž *vai* kää'tt tōin leežž leäm. Tōin leäi... vönnsid pu'hte tän beälla.

Ja Vuâskjääu'r še vuäžžai suukkâd, ko tōk lai'nn'je tōn pōört vönnsid, *että* tōid tä'vvrid vuäžžai ja siõm dōid [päärnaid] tok. Vuõrâsoummu-*han* kâ'l va'3ze ... tōn kuânḡa jääu'r [reeddaid]. Tōt-*han* i'lla, Vuâskjäu'rr i'lleäm ko nâkam kue'htt kilomettar, väjja kue'htt kilomettar ku'kk.

L: No koon â'rn tōk ää'jji3ze tōin čioökkreesvui'm le'jje ko tij *evakkost* leei'd?

E: No čioökkrest leäi dōõ'st ni... mânḡa ât tōk puõ'tte tii'k Vä'ččra.

L: Jaa, sij tääi'b le'jje.

E: Vä'ččer ääid dōõ'st le'jje. E'čč ât mainsti, sij Vä'ččer dōõzze puõ'tte ja tō'st le'jje *mutta* tōt ruõšš tō'st čuu't tōk... jarplaan ... paaččle tōid oummid, tō'st dōõzze *ni* sij pu'hte tii'k-aa Rautaperäjääu'r tänbeälla. Åån âtte tät-aa tuõddâr dōõzze. Tääzz-aa pu'hte, tääzz Jalo ja tōzz. Jiiij jälste Porsanger u'cc pōörtâst.

L: Tâ'st Piera pääi'kest *vai*?

- E: No joo, tön vuä'mm pääi'kest. Tõ'st leäi töt pōrtt.
- L: No vuõžžu-go tääi'b lee'd räähast?
- E: Joo, tääi'b kâ'l ij, *mutta* Vä'čcrest jie vuäžžam, tääi'b kâ'l le'jje räähast. Tät leäi nõkam päi'kk, *että* jie...
- L: Tij mânṇa määust mōõnid tōk jii'jjed päikka tō'st?
- E: Mij mōõnim määust jii'jjen päikka. Ja teâđast mōõnim, õõlgči juõ'kk sâjja ķiõrggned dōõzze, piirâs ķiçčâd. No Ķiurrâl-ä'jj ceälkk mi'jjid: "Päärna, mij vue'lğğep åå'n muõrid kaggâd to'ben." Mij *että*: "Muõr, nääi't lie jiännai muõr." – "Ij-go mij jeä'p tōid pue'ld. Mij vue'lğğep jii'jjen muõrid raajjâd tok."
- Mij â'tte suuggim tön dōõn [råâst jääu'r]. Da töt leäi tön pōõrtâst tunbeä'lnn u'cc njaargâž leäi. Tön â'tte suuggim [vaa'žzim] tok pâ'jjel... Da Ķiurrâl-ä'jj lij nu'tt lâ'skk tōid muõrid noorrâd. Ko ij ba *vaikka* tuu'd jeänab. "Tä'lte vōl lij vuõššân, de mânṇa ij-go noorrâd. Noorrâd tuâna Piâttn. Noorrâd, mon tääbbkōõžžam tä'st."
- L: Su'st le'jje ruâkk teâđast.
- E: Mij â'tte: "Kâ'l mij vue'lğğep meâdda, ko ä'jj ij viižž tuejjeed." Ä'jj ceälkk: "No jeä'p mij vue'lj vuõ'stte, vue'rddep. Kâ'l tōk kâçča mi'jjid." Mōõni, mōõni. E'll njarggķee'jjest pâi çuâr vv: "Pue'tted tii'ķ, pue'tted åå'n!" No mij â'tte mōõnnâp. Mōõnnâp tō'st pō'rte, mōõnnâp *ni* mee'st Jounn lij šōddâm. Tön diōtt-i lij leämma mi'jjid meâdda piijjâm.

- L:** Mon *että* su'st le'jje mōōk-ne ruōkkum tok nja'rğge.
- E:** Jeä'leäm ni mōōk, ko son teâđast vuō'lji, son vuō'lji mijvui'm, mij-*han* jeä'p õhttu maažžče. Kuâṇṇa jääu'r pâi pue'ttep. Son lij čâ'lmmen, *että* ij, noorrâp vōl tōid. De tōk pâi šuurmōs dōōn *vissiin* mâṇṇa vi'žže tōk. Tōk mij noorrâm ââu's tok-i kuâđđje, tōk õinn vōl lie to'bben.
- L:** Di mii leäi ee'ķķ, ko Jounn šōōddi?
- E:** No tōt leäi nelljlo, dohataâau'cčue'dnelljlo. Su'st lij ķee'rjin ... koummlâaggad peei'v ... viidad mään.
- L:** Te'l â'tte leä'ped mōōnnâm.
- E:** Joo, te'l leä'p mōōnnâm määust. Hâ't ķii älgg mä'htt [jee'resnalla mainsted], mij *kumminkin* te'l leä'p mōōnnâm, ko Jounn šōōddi. Tōt kuâđđji nu'tt miō'le.
- L:** Di koon pō'rtte son šōōddi Jounn?
- E:** Ōužžjääu'r pōrtte.
- L:** Da to'b, mōōn kuu'ķķ vuäžžaid lee'd to'ben, *sitten ku* tok mōōnid *ni*?
- E:** No mij-ât tok mōōnim. Mâṇṇa čâhčča mij Lubblid mōōnim. To'bben leei'm, tōt leäi čōhččpōrtt tōt Lubbli pōrtt. To'bben [rosttov]mannu, koon leežž poodd *ni* mōōnim si'jdde. Te'l ât teâđast [rosttov] prää'zniķ ko ä'lğge *ni* siōmmna ooudbeä'laka teâđast mōōnim tok si'jdde.

- L: To'b e'pet puk kaaunõõdid?
- E: Joo, puk kaaunõ'tte da to'ben e'pet meädda vue'lğğed, *ni* tõt leäi še te'l mââimõs šõõnjivui'm vuõ'ljim meädda to'ben. Või piâzzi, ouddâl ko tøk sâu'll[jâãđõõgg] a'lğğe.
- L: Na le'jje-go tij põõrtid likktõõllâm voo'ps-*kaan*, *vai* nu'tt-i le'jje mä'htt tij leei'd kuâđđam?
- E: Joo, nu'tt-i le'jje. Jeä'leäm, jeä'leäm likktõõllâm *ni* mä'htt, *mutta* tõiđ-*han* pommte, tøn siid. Ruõššlaž kõõččti poommid *ni* škooul leäi mõõnnâm. Tõt leäi puállam. Tõõzz *aivan* lij leämma dõõzze kõččâm tõt pomm ja *sitten* Däärfee põrtt leäi, tõt še leäi puállam.
- L: Ra'jje-go odd škooul tok?
- E: Jie raajjâm. I'lep-källsa põört čiõkk leäi meädda. Källsaž ceälkk: "Puäst oummust tøn muârrijk põört, mon-*han* kâ'l tãn raajjlam." Na su'st-*han* leäi, Jä'kkmaž da Äntškaž le'jje *ni* tøk-*han* raajjle. Ij mõõnnâm ku'kk äi'ğğ, ko leäi põrtt. Siõmmna oudbeä'laka tøk a'lğğe, di tøk põört-*han* le'jje tiud kuâras põört, sij-*han* nuu'bb, jee'res põörtâst jälste tøn pââi, ko tøn tivvu.
- L: Viârrle odd.
- E: Joo, son-*han* tõiđ viârrli, viârrli. Mânğa tõiđ pâi dõõzze peejj.
- L: Kõškkii *vai* mä'htt son piiji tõiđ, [avi voo'ps] odd hiirsid raaji?

E: Joo, pie'cchiirs, jiôm mon tie'd *vai* le'jje-a suä'rvvhiirs, sä'tte lee'd. *Mutta* son-*han* tōid... čiökk tōid teâđast ra'jje vuõššân. Ja ôhtt mânŋa sãlvv tōid, meätt *ni*... moččânji leäi piijjâm nu'tt...

L: Ä'hšsoummu vøl jiiij.

E: *Niin joo*. I'lep-källsaž-*han* kâ'l leäi ä'hšsooumaž.

L: Mä'htt tee'st jeällmõš mânŋa juätkkjõõvi to'ben, ko Jounn leäi šoddâm?

E: A mij tõn ķeä'zz leei'm to'bben ja teâđast kue'l šii'lim nue'ttin. Te'l leäi tõt nue'tthâmm ja čâhčča mij mōõnim, te'l ouddâl rosttov mōõnee Suõ'nn'jelsi'jdde. To'ben â'te leei'm tõn tää'lv. Ja ķidđ leäi *jo* ku'ķķen, ko nu'tt sãu'llpoodd vuõ'ljim to'ben. Puõ'dim vuõššân tok Lubbli ķeâdda, põrtte. Tõ'st mij leei'm, tõ'st mij leei'm tõn ķiid ja ķie'ss[mannust]...

Mutta tõt leäi siôm nõkam kã'sķķ luubbâl, tõ'st i'lleäm mii-*kaan* kue'lljâu'rr. *Ni* vuõ'ljim tok, mōõnim ķeässa laaukin, võnnsivui'm vuäžžai suukkâd kuu'ķķ mää'tķ. Nõkam leäi pie'llne'b ķilomettar Ōužžjaurra, dõõtt kōskk tõt jãäu'r. Tõn â'tte mij vaa'žžim da to'ben mânŋa le'jje vōnnâz da e'pet suuggim tok.

L: Mä'htt lie tōid pōõrtid nõkam u'cc lubblai riddu te'l raajjâm?

E: No tōk u'cc lubbla riddu le'jje tõn diõtt le'jje rajjum, ko le'jje puäžžjeäll dõõn kōskk dõõzze. Tõt leäi

puäʒʒ[hääid] diött pue'rab päi'kk leäi tok lubblin dōöt... ja tut-äs leäi keässa te'l ko jie puōccu leäkku. Tōn diött leäi, nākam päi'kk le'jje, tōk siōm pōorte ât lie hâ't ko'st to'ben Suō'nn'jelsiidâst lie leämma. Tōk lie tōn diött rajjum mättam nu'tt-aa.

L: Ja ooumaž-*han* te'l puōcci mie'ldd jie'li tōn, mä'htt pirr ee'jjest le'jje tōk koon ârra õõlgi mōōnnâd. Keâdda le'jje ko'st le'jje. Vue'zzid šōddee ja...

E: *Niin* ja ko'st lij vuä'nkab jāå'tted. Cie'lkkep nääi't, *että* tōk â'tte le'jje miâlggâd šuur jāäu'r. Tōk ko nu'tt-aa koumm, nellj kilomettar kook lie jāäu'r. Jos nuu'bb beälla jāäu'r ja tōt kâlmm, *ni* tōt-*han* lij mængg kilomettar pirr vä'ʒʒed. Ku'kk lij vä'ʒʒed pirr, te'l ko jāått â'tte porrmōōžž diött, *mutta* to'ben â'tte ko lij nākam dōöt *ni* te'l čōhčč dōōzze tōid päi to'bben-i le'jje. Tōk kuō'dde tōn tä'lvvkuäiv tōōzz, jeä'leäm tō'st tōi pōorti ââlda, tōi dōōn... tōk le'jje čōhčč da kīdd dōōzze kuōddum tok, määdd...

L: Na mânṇa, koon ârra mânṇa tō'st vuō'lğge?

E: Mij dōō'st leei'm *ni* tät ât väinn e'pet šōōddi, tät nu'bb väinn, nelljloōhtt *vai* mii leäi tōt. *Ni* mij-*han* jeä'p piāssâm tok Suō'nn'jelsi'jdde te'l. Ja õōuti nu'tt-aa jie vuäžžam lee'd mængg piârri *ni* mij mōōnim Riu'ğğjaurra.

Piätt Huâttra tä'lvvpäi'kk leäi, tok mōōnim tōn loppääigas da dōōzze, to'ben leei'm nu'tt kuu'kk, ko eman puōccivui'm puō'dim meädda tok e'pet tōzz Ōužžjāäu'r pō'rtte.

L: Tõt leäi mââimõs vuâra, ko to'b puõ'did seerdâl? Jie-*han* mânŋa dõ'st jeállam teänab to'ben?

E: No joo, *mutta* mij puõ'dim to'ben tõzz määust Õužž-jäurra. Tõt leäi vól nelljlokue'htt *vai* nelljokoumm. *Ni* mij to'ben... mânŋa dõ'st mij vuõ'ljim to'bben nelljlokoumm ķeässa. Johnnõõzz mânŋa, *tai* tøn johnnõõzz poodd vuõ'ljim. Eeunka Huâtтар puõ'di... to'b Njahccjääu'rest puõ'tte... Tõk tiõ'tte, saagg le'jje, *että* puä'tte. Mee'st-ki le'jje... vönnâz le'jje puk vikkum tok nuu'bb ķeäčča jääu'r, *että* tä'vvreez da tõk siõm dõõ'ķķ le'jje tiud... vuäžža suukkâd tøn jääu'r dõõzze.

Tõ'st ât mij mânŋa, ko tõ'st tõk puõ'tte, *ni* jue'tkim. Le'jje tõk *vissiin* õõt peei'v *vai* mõõn le'žže leämma tõ'st. Kâ'l tõk le'jje, ko tõk tä'vvreez mâtam kuõ'dde tok dõõzze, Pul33jäu'rr leäi tõt. Änn'jõž â'tte ķee'jj pâ'jjel mâânn tät raajj. Tõõzz-ât, tõõzz vi'ķķe tøn Piätt Huâttra šillju tõiđ tä'vvrid. Määŋg vuâra jie'lle viikkmen.

Tõ'st gu tõt mij mõõnim, *ni* te'l ât a'lğge tok ât... mânŋa mõõnim pâ'jjel, *ni* Sõužžjääu'r räjjä kue'dded tõiđ tä'vvrid. Tõt leäi nâkam pie'llne'b ķilomettar mä'tķķ, tõiđ tä'vvrid kuõ'dde. Tõ'st â't mõõnim mânŋa di Njeä'llma mõõnim. Tä'vver tok-i kuâđđje mii leežž leäm suâlâi'tt leäi to'ben.

L: Leäi-go tõt, ķeän äi'tt leäi?

E: Uula *vissiin* nâkam dõõt, äi'tt leäi. Ceälkk, tok kue'dded. To'b ij *ni* ķii [likktõõl], gu tõt vöõnâs i'lla da tõt ij kue'st *ni* koozz *ni*.

L: Nâkam, leäi-go njölläi'tt?

E: Nâkam, i'lleäm ko [siõmmna] kää'pp dõõzze, mâte, mâte lä'ddlaž tøn ât *korsu*, tõnnalla. Tõt nâkam pei'ttäi'tt rajjum... Njeä'llma ât mõõnim *ni* dõõ'st le'jje tåk kue'htt Huâtтар vuõ'lğğe tok, *Kosattiojaan* mõ'ne...

Ja mi'jjid e'čč-källsaž jällõõčči to'ben Guttorm Ailist, *että* tõt dõõt põrtt, vuäžžap-a. "Joo tok vuä'žžve'ted mõõnnâd jälsted." Tõt *Lapin Pirtti* leäi to'b viõr vue'lnn.

L: Di mõõn kuu'kk tõ'st leei'd?

E: Tõ'st-ât mij leei'm, tõ'st leei'm ... puõccivui'm aa'lji piässâd *ni* e'pet e'čč-källsaž mi'jjid viižži. Tõt leäi nelljlokoumm čõhčč vøl, *ni* mõõnim tok Uulai'zzi tä'lvvpäikka. Tõt leäi Mazasjääu'r ķeäin â'lnn, Njeä'llem-Mazasjääu'r ķeäin â'lnn tõt päi'kk. To'ben â'tte mij leei'm tøn tää'lv. Ķeâđđa puõ'dim meâdda to'bben.

3. VÄ'SĶĶ-EČČAN PEÄSS TUÕJJU DA ÄLGG RAAJJÂD PÕÕRT 1943

De ķeâđđa ko mij puõ'dim meâdda, da vuõššân leei'm tõ'st siõmmna ääi'j, tõ'st *Lahdenmäen* dõõ'st. E'čč jeäl-lõõčči to'bben Preedlund â'rnn kõõččlemen, *että* lij-a tuejppäi'kk. Tõt ceälkk: "Joo, mon taarbšam kâ'l oummu. Mâi'd ton silttääk?" No son-*han* säärnai mâi'd-ne. Meä'cc-ouumaž mâi'd siõlgat. Ij â'tte tõt jiânnai teâđast siõlgât, päi lij mie'ccest.

Son-ât mōōni mângŋa tō'st, *että* koozz son pōōrt [vuäžž raajjâd]? Ij ko'st-*kaan*. *Koistisen* källsaž kuuli, ceälkk: "Ton Vä'sķķ kuulak, ton vuäžžak tōzz-aa muu jânma raajjâd pōōrt, tō'st. Son tōn diōtt tuu välld, ko son teätt, *että* tu'st lie neezzan, kook lie leäm... tee'st lie kuuzz leäm. Tök silttee pââčcad, pââčcad ja hoi'ddjed kuuzzid. Te'l mij piâssâp, muäna ääkkainan piâssâp kuä'ss koozz vue'lğged, *että* tōid kuuzzid hoi'ddje'ped, leä'sa tōn mie'lķ vuäžžve'ted jiöcced."

L: Te'l ko pâčča.

E: Ceälkk: "Joo, kâ'l tōn tuej". No son â'tte tōzz tuōjju mōōni mângŋa ja vuōššân vue'sti tōid plaankid da tōid. Na tō'st teâdast muäna Piätt-braattin še teâdast leä'p, veä'čcrin mâi'd tääkkap. Na son â'tte jie'li, vuōššân luu'did vue'sti.

Preedlund e'pet peätt, ceälkk: "Ton jeä'l vue'st luu'did! Ij tu'st nu'tt ķiirâs leäkku. Åån lij nääi't ķie'ss dōōt, *että* pi'rğgee'ped tōn. Ton vää'ld nu'tt *että* tä'st vuäžžak vä'ldded te'mmet dōōded, ko ton kuåsttääk õhttân vuârast kue'dded, te'mmet lu'vdded vuäžžak vä'ldded. Tök jiâ taarbâž mä'hssed, tōk lie sakssla mähssam tōid luu'did. *Mutta* jos ton heäppšin viiggak, tōk â'lğge mä'hssed."

No e'čč â'tte: "No jiōm mon-*han* kuâddam tōid." Son pâi tōid plaankid vue'sti ât tō'st. *Ni* tōid â'tte dōōzze, *ni* tōt sōrgg-*han* tōk. Son-ât puu'ti kutt luu'd vuōššân, ko puõ'di poorrâmçiâss, kutt luu'd ja jeä'ķķes dōōzze e'pet kutt luu'd. Kuud tuum luu'did, tōid puu'ti ât to'bben.

Mij-*han* tääggain tōid sōrgg to'bben tōid luu'did dōōzze. Ålggseei'n ko vuōššân vuäžžai, *ni* mânŋa-*han* sii'skbuž sei'nn leäi pue'rr [raajjâd]. Ja [muu'ldid] ... tōid kâ'l vuäžžai heäppšin e'čč. Tai jiōm muu'st, ij-*han* e'čč jiōčč heäppšin dōnōōkkâm [pohttam]. To'b-*han* le'jje tōk källsa *ni* tōk pu'hte tōzz. Tōid kuäivaim tōid da tok seei'ni kō'skke. Viid tuum sei'nn leäi tōt.

Tōk â'tte tōn mie'ldd dōōzze, ko sa, sa tiudškuõ'di. De eman tōid lopp tōid [luu'did] taaggaim tok pââjas ja aa'ljim laagg pääi'k dōnōōkkâd. Šââ'ld mââimōōzzâst, tōn šââ'ld raajim. Tōt leäi vuōššân, pâi luu'd le'jje rajjum da tok vuâlla tōt dōōk... ij-*han* juõ'kksâjja leiggam, ko pââiâ'rnn-*han* tōt kōōlmâs puõ'di.

Di mij raajim tōn pōorte, *mutta* jeä'p-*han* mij kuu'kk tō'st kiörggnam jâlsted. Nelljlonellj čâhčča ju'n õōlgi vue'lğged meadda. Čōhččmään leäi, ko mij vuõ'ljim to'ben.

L: Di mōōn jōnn piâr tee'st leäi, te'l ko jâlsted tōn pōörtâst?

E: No mij â'tte leei'm e'čč-källsaž, jeä'nn ja E'll da Piätt-braatt da mon da Jounn, *että* te'mmet leei'm. Ja te'l ko Semm jie'li *lomalla*, te'l-*han* son puõ'di. Son õ'htešt kiörggni jie'lled, tōn õōut kee'rd.

L: Sij le'jje väinnhååmmast?

E: Väinnhååmmast le'jje, joo, to'b Ää'cclemest leäi.

L: No mä'htt mæn̄ŋa tō'st jooudaid vue'lğğed? Tõt ķiimpuž nu'tt-i paa'33i tok?

E: Ķiimpuž nu'tt-i paa'33i, *mutta* tōn nää'lel leäi. No e'čč leäi vuästtam nākmaa [ķiuggân]. Mooštam tōn hââ'dd vōl ko koummdohat leäi, maau'si. *Taka-Lappist* vue'sti tōn. No tōt-ât ... vue'lğğep meädda. No mij reäi'j aa'ljim kuäivvad tōzz. Reäi'j kuäivaim tōzz da tōn ķiuggân piijim tok räigga da vuōddsid ool. Eman â'tte mæn̄ŋa leäi, što määden mij tok, nu'tt tuejjiim. Tōk-*han* le'jje välldam ruōšš, no *miinaharavain-han* tōid...

L: Kaunnâm.

E: Kau'nne-*han* tōn ru'vddķiuggân. De tōt leäi ōlğgâm tōt šâ'ldd vä'ldded meädda di tok kuäivvad da tōn ool piijjâd. Tōt leäi pue'lled, tōt-âs i'le'jje tōt ķiuggân pue'lled, pâi leäi dōōt ...

L: Joo pâi ķiimpuž.

E: Niin *mutta* ij-*han* tōt pärnuška, mä'htt son i'lla ho'hssjam tōn ja ķii-*kaan* jee'res i'lla ho'hssjam.

L: *Jospa* son ij åskkam, *että* tōn puä'ldde, tōid u'cc pōōrtid.

E: *Niin että* mij pue'ttep mæn̄ŋa määust.

L: Naa, määust pue'ttve'ted.

E: Mij pâi jie'llep, pâi saksslaid vuejllâ'ttep.

L: Pâi k̄iuggân kagstep m̄âust.

E: Joo.

L: Di m̄an̄ṇa vuõ'ljid tok. Koon ̄arra t̄õ'st vuõ'ljid, te'l ko p̄õõrt pa'cce?

E: Mij m̄õõnim Kalajo'k̄ke.

4. VÄINN POOTT DA VUE'LĞĞEP M̄ÂUST TÂÂVAS

L: Di m̄ä'htt m̄an̄ṇa to'b m̄âust vuõ'ljid tii'k j̄â'tted, ko t̄õt v̄äinn puu'di?

E: T̄õt leäi ju'n... nelljlovitt-*han* t̄õt leäi ju'n t̄õt ee'k̄k, gu č̄âhč̄ča mij vuõ'ljim to'bben, č̄õhč̄cm̄ään *vai* mij leežž leäm. Vuõššân leäi siõmmna ääibõž leäi õlggâm vue'lğğed, *mutta* m̄an̄ṇa jie *kumminkaan* d̄õnõõkkâm... M̄an̄ṇa cie'l̄k̄ke: “K̄â'l tij leei'd õlggâd m̄õõnnâd škoou'le.” M̄ä'htt t̄õt m̄âân, ko d̄õõt õõlḡci vue'lğğed ja ij *kumminkaan* piâzz vue'lğğed. M̄an̄ṇa ât mij puõ'dim d̄õõzze. Mij vuõššân puõ'dim *junain* Ruä'vnja'rğğe. Ruä'vnjaargâst leei'm, guu'lj'jim kue'htt peei'v.

L: T̄ât leäi puk puálltum Ruä'vnjargg, ko puõ'did?

E: Joo. M̄an̄ṇa le'jje n̄âkam *parakki* pâi m̄õõk, tuejjoum̄mi *parakki* m̄âi'd, to'ben leei'm kue'htt peei'v leei'm di teä puõ'di autt eman mi'jjid vižžâd.

- L:** Di Ruä'vnjaargâst puõ'diđ koon ârra mânŋa, puõ'did-a vuõ'i'ğğest *Ivaloon* vai?
- E:** Mij kuâđđjim *Palkisojalle*.
- L:** Jaa, tõi'st leei'd vuõššân.
- E:** Joo, tõi'st leei'm, vuõššân mij tõi'st jâlstim to'b Tammijääu'rest.
- L:** Joo, tøk mânŋa dõ'st le'jje tøk zavo'dķeâmp le'jje to'ben.
- E:** Tõt leäi tõt kue'tt leäi nâkam jõnn kue'tt rajjum tok. Ķiurrâl-ä'jj leäi da ķii... leäi *vissiin* e'čč leämma to'ben, ra'jje tõn jõnn kuä'd. Le'jje raajjâm *ni* mij tõi'st jâlstim. *Mutta* kue'llpääi'ķ le'jje hue'n tøk jääu'r. Å'hnas Åå'llest leäi siõm põõrtâž tõi'st. Dõõ'st son jâlsti piârrjines še *ni*. Mij â'tte mânŋa vuõ'ljim... mõiõnim A'rttjäurra.
- L:** Tok mie'cci čõõ'd-i mõiõnid A'rttjäurra?
- E:** Mie'cci čõõđ, joo. Tõt-ât dõõzze Kättjäurra vuõššân da tõi'st Ko'lmisjäurra da tõi'st A'rttjäurra.
- L:** Joo, tõi'st-ât Ko'lmisjääu'rest-*kin* saa'min le'jje tøk, Fofonoovin ķiimpu le'jje.
- E:** Te'l i'lleäm ko Mäšš leäi pâi. Jokknjee'šķest tõt põrtt lij, *mutta* tõt-*kaan* ij vuäžžam laagg tõzz ool. Tõt lââggtää hâ't-i õinn vøl nu'tt-i leežž. De mânŋa ât puõ'tte, Riiggu päärna puõ'tte tõzz nuu'bb beälla joogg. Tõt lij *kuulemma* õinn vøl lij ceäggad tõt.

- L: Meä'cchalltõõzzâst lij. ... Ķeâmppan.
- E: Joo. Ja nuu'bb beä'lnn to'b leäi, ceä'lkķep nu'tt tōn jooggâst muä'dd čue'd mettar leäi, I'lep-källsaž da Jä'kkmaž jälste to'ben.
- L: No tij-âs mōōnid tok A'rttjaurra da tok ođđ pōōrt raajid.
- E: Tok pōōrt ra'jje, luu'divui'm vōl. Mōnt jie, nākam muōrrmeä'cc leäi ko ool veerr ja tuejjoummu jiiij le'jje, ni mōnt jie hiirsâst viârstam!
- L: Sij tōid sakssla *parakkid* pu'rğğee vai ko'st luu'did?
- E: Joo, tōid pu'rğğee ja tōid *torakkaid* vōl vi'kķe. No tōi luu'di mie'ldd čaangâm.
- L: Tōk mâi'd puō'tte?
- E: Puō'tte mie'ldd. Tōin kue'rmin pâi vuōjju.
- L: No mă'htt tij pi'rğğiid tōiivui'm?
- E: No tōi kâairaivui'm kâ'l leäi hue'nn pi'rğğeed.
- L: Sāäu'nest siōmmna vuäžžai mânņa tōid meadda.
- E: Ja to'ben â'tte vuō'ljim, puō'dim Nāņņjaurra. Mij puō'dim *Valkealahteen*. Tō'st leei'm nu'tt kuu'kķ ko tii'k vuō'ljim.

5. SIIRDČÕÕDIM ČE'VETJÄURRA

L: Di mä'htt *sitten* Če'vetjäurra? Mii ee'kk leäi ko puõ'did tii'k?

E: Mij puõ'dim Če'vetjäurra. Vuõsshân-ât to'ben-ât vuõ'ljim. Mij neä'ttel *vissiin* joo'dim. Tõ'st leei'm... Akujääu'rest leei'm kâ'l, täaidaim lee'd koumm innâd tõin põõrtin dõõt le'jje. Ni puõ'dim â'tte Nje'žžjäurra.

Nje'žžjääu'rest tõt Åå'sk põrtt leäi ja dõõt, *mutta* tääi'b dõõn põrtt, Ķiurrâl põrtt i'lleäm. Tõn eman tõn ķeä'zz a'lğge tuejjeed. Tõ'st â'tte vuõsshân tõt *telttain* ko leei'm, puõ'dim dõõzze, tääzz Åantaž Paavvâli'žze tõn põ'rtte. Tõ'st leei'm... mængg innâd leei'm, ouddâl ko tii'k â'tte puõccivui'm jåå'dte.

L: Tä'lvv leäi te'l?

E: Tä'lvv joo. Ni mij â'tte to'bben vuõ'ljim te'l ja Saammâl leäi, tõt Laulaja-Saammâl mee'st [jåå'dteejen], *mutta* nu'tt le'jje levvjam jie'rj, ko pâi kâ'rjstâ'tted âlgg.

L: Tõn Saammâl jie'rj ko tøk le'jje?

E: Joo, no gu tä'vvrid vuejjam, [ķee'jjmie'ldd] tää'lv lij vuejjam *ni* tøk-*han* kâ'l lie levvjam.

L: Joo, jie vuäittam teänab ni vuäkkad.

E: Jie, jie vuäittam. Son tõid tä'vvrid ķie'zzti, muđoi-ki tä'vvrid teâđast to'b ķie'zzti. Heäppaž le'jje occanj.

L: *Joko tee'st tät pōrtt leäi tä'st vaalmâš, ko puõ'did?*

E: Joo leäi. Joo mij Rautaperäjääu'rest Porsanger pōörtâst leei'm iinn puä'deest. Saitajääu'rest vuõ'ljim tue'lää *ni* tōn peei'v joo'dim ât tōn räjjä.

L: Tōn kōōsk.

E: Tōn kōōsk. Nä'de nu'bb peei'v-ât tii'ķ. Tōt leäi jeä'ķkespei'vv, ko mij tōzz-a sääu'n dōōzze. Saammâl ceälkk: "Tō'st â'tte lij tōt pōrtt, koozz tuäna âlggve'ted." Äkk leäi da Riigg Evvnaž aa'ķķines le'jje *ni* tōk še kuâdđje. Tōt pōrtt i'lleäm to'b, tōk mō'nne tok dōōzze Näskk-ääkk ärra.

E'čč leäi mu'nne mätt'tam, ceälkk: "Ton ko mōōnak åå'n tok dōōzze *ni*... tōt kääđas lij tōt. Tō'st lij tōt, jääu'r beä'lnn tōt ķeä'dğğ dōōt lij, *ni* tōn tok pââibeälla tōoig õōlgak kuäivsted. Mu'st lij ähšš tok pijjum. Ääuš pi'jjem tok, ko ton-ât ko puäđak, mōōnak *ni* tōn kuäivstak *ni* ton vuäžžak tōn... Tōt lij jōnn naau'livui'm takkum tōt uhss, ton vuäžžak tōn äi'ttuus äävai. To'b lie muōr."

L: Di kau'nneķ ääuš?

E: Kau'nnem. Mon pâi kuäivstem, pâi kau'nnem. *Ni* tōn tai'bbem-ât tōn dōōn. *Ni* te'l-han kâ'l. E'll mângja ceälkk: "No mä'htt ton da dōōn, mä'htt ton täid nääi't kaaunak? Mâ'st ton tie'ttiķ, ko'st ähšš lij?" Mon *että*: "Källsaž säärnai ko'st lij, mätt'ti. Da to'b lie muōr."

L: Leäi-go ä'jj *sitten* tōn čiočkres mie'ldd, ko son ij jååttam?

- E: Joo, leäi. Ä'jj di Semm *vissiin* le'jje čiočkkâr mie'ldd. Di Ķiurrâl-ä'jj leäi mōōnnâm vuâstta tok di mâṇṇa...
- L: Mâṇṇa källsa pâi ee'ttle.
- E: Mâṇṇa puõ'tte. Mängg pei'vved mō'nne, puõ'tte. Ķiurrâl-ääjjast le'jje to'ben-aa jie'rj le'jje. Tõt leäi nu'tt *että* mon õõlgam, mon mâṇṇa siirdčem tōid jie'rjid tō'st.
- L: Ton le'jjeĵ ee'žžden, ko puõ'ttiĵ tii'ĵ.
- E: Tōk le'jje ää'jj jie'rj, le'jje. No sä'tte lee'd mij-ki jie'rj måtam... De mâṇṇa, kue'htt peei'v ko tōt mōōni, *ni* Ee'ledi'žze puõ'tte tääzz. Tōk še le'jje tok â'tte jåå'ttmen, *mutta* ko jie'rj le'jje nu'tt hue'n. Tōn jiōm muu'št mä'htt tōk oudâs mō'nne, mō'nne-go tōk Holmberg heäppšin *vai* mä'htt tōk mō'nne.
- L: Te'l-*han* jie'leäm ko tāk Kärnä päi'ĵĵ leäi ja Varpuniemi ja Jalo. Le'jje-go [jee'res] pääi'ĵ.
- E: Jeäleäm tääi'b. To'ben-ât leäi tōt dōōtt. Kâ'l tōt saa'tti lee'd, Holmberg heävaš viiggi tōid. Ko tōk puõccu le'jje tōin... avi le'žže-go leäm tääi'ben, â'te le'jje täin oummin jie'rj kâ'l, *mutta* mä'htt â't jie leäk tōid leäm välddam avi jie-go tōk älggam.
- L: Jos jie'leäm ĵeâlk nu'tt jiännai.
- E: Saa'tti lee'd tōt še kâ'l.

6. LUÕSSŠEELMÕŠ

L: No i'lleäm [te'lles] tee'st töt luõssšeellmõš ko tii'k puõ'did?

E: I'lleäm. Luõssšeellmõš-*han* vittlo... kâ'll-âs-i leäi, ko alttee tön luõssšeellmõõžž. Töt i'lleäm vuõššân. Mängg ee'jj mõõni, *että* jeä'p mij šellam luõzz. Jie-ga leäm to'bben ni vönnâz. Töt-ât leäi te'l, vönnâz le'jje nu'tt occanj.

Ij tie'd, âlgg-a tän jääu'rest lee'd *vai* koozz tõid viikkâd, vönnsid. Na mee'st-ât leäi töt... dõõ'st leäi ja tok Au'lislubbla... leäi vöönâs ja Pie'ccjääu'rest leäi vöönâs. To'b le'jje jönn kue'l Pie'ccjääu'rest te'l ko ši'le.

L: No, kii tee'st vuõssmõsân tön luõssšeellmõõžž alttii tääi'ben?

E: Mon joordam, što tøk Kirakkajääu'r beä'l oummu, tøk vuõssmõõzzâst alttee luõssšeellmõõžž, ko to'b-*han* leäi vuä'ni'k kōskk tøk dõõzze. Da tōin Jankkilain le'jje to'b vönnâz, leäi ja Karppisin. To'ben töt a'lğge tön Saunakuõšk beä'lnn tön luõzz šee'lled.

L: Räkkiääu'r pääi'k jo'tte?

E: Joo, Räkkiääu'r pääi'k.

L: No, Opukasjäurra mõõni vuõssmõsân, kää'tt ooumaž mõõni?

E: Tääi'ben mōōni Kipri. Kipri mōōni vuōssmōōzzâst ja tōt leäi tōn tänbeälaka Jouni ķeâmpâst, tō'st tōt käivv ko lij *ni* tōn sami kääiv dōō'st... Vōl-*ki* lij tōt tollsââ'jj, tō'st kuâsttai, ko'st su'st kââvas leäi, suännast Sandrain. *Mutta* Kipri kuō'di tōn, ko čuu't hue'nn, see'l le'jje te'l kue'l tōn jääu'rest.

L: Šapšš leäi see'll.

E: Šapšš leäi see'll, *ni* son kuō'di da jie-ga leäm nâkam sääi'm mââivui'm luōzzid le'jje šee'lled. Tōt-ât ōōlgi lee'd nâkam vittlovitt *milli*, kuttlo *milli* tōt, tōt sāi'mmčâ'lmm âlgg lee'd. Da te'l-ât le'jje šapššsääi'm pâi nâkam nelljlo *milli* ja nâkkam ât. Ij-*han* tōōivui'm luōzzid vuei't šee'lled. Âssas lääi'j, tōt-*han* kuâsttai, ij tōōzz poppâd luōss.

L: Na, leäi-a ä'jj vuōssmōs, kââ'tt mōōni täin koummân pōōrt oummin?

E: Joo, e'čč-källsaž vuōssmōōzzâst. Son-ât leäi Kiprist *vissiin* kōōččâm tōn, *että* mâkam lij to'bben. Ceälkk, son vuâlgg meâdda to'bben, *että* son mâânn tun-a ârra, *että* mânŋa ât mōōni Meissjäurra.

E'čč-ât mōōni tok da tō'st ķiōčči tōid pääi'ķid ja dōō'st leäi. Ja son sōrvvmie'cest leäi jâattam to'bben še tōn dōōn beä'lnn. Tōzz-ât mânŋa vittlo, kâ'll-i leežž leäm, ko tōn siōm ķiimpu tōn, tōn raaji ja tok...

L: Mânŋa tok-i aassōōdi?

E: Joo. Son-*han* jiännai to'b ķeä'zzid leäi.

L: Di mânŋa dõ'st ton ra'jjeķ ķeâmp tok?

E: Joo. Mon ra'jjem kuttlo... kâ'll-âs-i leežž leäm, kuttlokue'htt-*kohan* mon alteem tõn ķeâmp tuejjeed tok. Mu'st mõiŋi muä'dd ee'ķķed ouddâl ko tõt laagg räjjä vuäžžum. Ōhttu to'b straažžât jäänäš *ni* ij-*han* tõt... Mon tääi'ben vuõššân tõid muõrid ķeä'zztim. Mon tääi'ben ra'jjem. Mu'st le'jje vitt riâdd tääi'ben rajjum.

Tok-ât dõnõ'ķķem, *että* kâ'l mon vuâlgam, tok viiggam tõid muõrid, *että* to'b leei'm jorddam ä'lğged [jälsted]. *Mutta* to'b-ât leäi lee'd nu'tt hue'nn jälsted, gu kâvvsest leäi õlggâm [åårrad] da jie-ga leäkku, ko pâi tøk sue'jj lie to'ben. Ij-ât te'l sue'jjivui'm silttääm kâvvsest nu'tt jälsted.

L: Ni tool ij vuäžž.

E: Joo, tool teâđast kâ'l leäi vuäžžad, ko suä'rvvmuõrr leäi lee'd.

L: Di mânŋa tä'st leäk luõsssee'llmen juõ'ķķ ķeä'zz jeällam?

E: Joo, kâ'l mon leäm jeällam. Ta'nni še õõut neä'ttel leei'm to'bben.

L: Leäk-a ton vuäggai ooumaž leäm *vai* pâi säi'mmšii'lli leäk?

E: Kâ'1 mon leäm vuäggääm ouddâl, *mutta* tääi ee'jji mon jiôm leäkku teänab vuōgg ni vue'lğğääm. Kue'htt ķeä'zz lie mõõnnâm, *että* jiôm leäkku ni vue'lğğääm õout-*kaan* vuâra vuōgg.

L: Säimma pâššan tōn mõõn taarbaš?

E: Säimma pâššan da muđoi lij, tō'st pōört pirr lij jiännai [tuejj]. Ta'nni-*kin* mon tōõi puä'lddem-muōrivui'm to'ben straa'žžem. Di tōid-ât mon sue'jjid to'ben čuōppam da ķie'zztem ķeässa, tōin *mōnkijäin* ķie'zztem. Dōõn ķeälkk lij mââibeä'lnn, ru'vddvuâđđķeälkk. No jōnn kue'rrm mâânn tok.

L: Lij-a tu'st muōrrluâddamäi'tt *tai* koozz ton suâjja piijak tōid muōrid?

E: Mu'st lij nâkam [kääđas] lij tō'st dōõ'st. Laagg jue'tķim te'1 ko tōn ääi't tuejjiim. Mij piijim kuu'ķķbōž laagg ja lij mu'st to'b ääi't se'st-*ki* lij dōõt, koozz vuäžž kâ'šķķmuōrid, puálltōsmuōrid piijjâd, suä'rvvmuōrid.

L: No, mainsti-go Kipri mõõn diōtt son vuō'lji to'b meâdda, to'b *että* ij teänab älggam jââ'tted *muuta* ko kue'1 le'jje hue'n?

E: No, ij tōt tōzz jeänab mainstam tōn, *että* mõõn diōtt son vuō'lji to'bben meâdda. *Mutta* te'1 leäi, su'st-*han* leäi... tōin vōnnsin ko jo'tte čâhčča *ni* te'1 leäi *vissiin* son vuâlggam ju'n meâdda. Te'1 mââimōs vuâra, ko son leäi dōõn Sundijääu'r suuggi. Sandra haa'lii vä'žzed, a Evvan sookk. Na son leäi kââraš tōt ooumaž... Teâđast tōid pääi'ķid lääitai da kârrōōđi ja nu'tt. Ceälkk: "Mon

le'jjem Sundijääu'r suukkmen čue'lm tänbeä'lnn, kuânṇa reedd." Uu'cces vönnsaž. Töt leäi u'cc vönnsaž. Puöccin aina nje'žstōōtti pāâ'il dōōn. Son kue'htt suägga peejj da tōōi ool da kuei'tin jie'rjin nje'žstätt tōn.

No ceälkk: "Mon-ât le'jjem suukkmen to'bben." Nu'kķēš ii'di suu... äirr vōl ij vuäl, tōōig puätt suin, suu dōōzze kuânṇa, seämma ārra. "Čââ'lm lie mâte tiisk digo dōō'st," ceälkk, "sami jōnn lij."

Nu'kķēž ķeäčč *ni* nu'kķēš lij kuu'kķab ko töt suu vōōnâs. Ceälkk, su'st uu'cces vönnsaž leäi dōōt. Ceälkk: "Tō'st â'tte mon lā'ppō'ttem, *ettā* mon jiōm puä'd, mon jiōm puä'd tun jāurra, jiōm-ga puä'd tuu dōōzze *ni* kuä'ss teänab, ko muu luâštak."

L: Di mä'htt vuei'ti lue'stted töt nu'kķēš suu?

E: Na töt mōōni, mōōni ât... son mâi'd leežž rokkōöllâm vōl leežž, de nu'kķēš de pâi läppji. De mij-ât mânṇa kōōččlim: "No, leäk-a jeällam?" Ceälkk: "Jiōm leäkku jeällam, jiōm-ga mōōn! Tālvva leäm vuejjam tōn jāäu'r mie'ldd. Tōid jāäu'rid leäm tālvva vuejjam, *ettā* tōk pikalōs dōōk lie, *mutta* muđoi jiōm leäkku."

L: Son kâ'l lā'ppōōdi *ni* töt sää'nn tuō'll'ji.

E: Joo, ceälkk: "Mon jiōm, jiōm mōōn tok kue'l šee'lled!"

7. RAAJÂT VÖNNSID DA ĶEÂLKAIÐ

L: No mä'htt mânṇa, tä'st mânṇa tij teâđast ķeâlkaid jooudaid raajjâd da tuejjneävv-*han* â'lḡḡe lee'd?

E: Joo. Teâđast tōid ķeâlkaid. Tääi'ben ko leäi tōt... Osuuskaaup muōrid saa'vji tōt Paadar Ääbram. E'čč-ât to'ben-aa viižži, vaa'ldi koumm *vai* nellj pie'cced *tai* le'žže leäm pie'll-lää'ķked, *ni* tōid ķee'zzti. Tōid ķee'zzti tōōzz-aa jokk dōōn âalda, tōōzz tōid pie'ccid.

Te'mmet-*han* le'jje ķeâlk, mōōk le'žže leäm dōōk, *ni* tōid-ât puu'ti *ni* tääi'ben saa'vjōō'tti tōzz Ääbrma. De e'čč leäi... Ääbram-*han* kâ'l saa'vji, e'čč leäi su'st tōid luu'did vuâsttava'lddi ja dōō'st leäi. Tōt leäi nâkam hâammast tō'st *ni* te'l-ât aa'lji, e'čč alttii tōn vōnnâz tuejjumuužž.

L: *Ni* son läiddmuōrid saa'vji.

E: Läiddmuōrid saa'vji, joo. Ja son-*han* leäi välddam ouddâl *jo*, son vuō'ini, ceälkk: "Mon teâđam. Mon le'jjem I'llep-källsast vuäinnam tōid." Källsaž leäi su'nne sârnnam mâkam tōt vue'ddes â'lḡḡ lee'd.

Ni tōid leäi viârrâm *jo* son ääi'jab. Vuōss vōnnâz raaji *ni* tōn raaji lei'ḡḡ ķie'33. Tōt leäi... nu'tt leäi juârbblōs tōt vōōnâs.

L: Pōō'sti tōin *kuiten* säi'mm suukkâd?

E: No te'mmet siōmmna pōō'sti, *mutta* tōt leäi kâ'l nu'tt... i'lleäm nu'tt što nue'ttvōōnâs leäi lee'd. Nuu'bb raaji *ni*

tõt leäi siõmmna duõđjab. De e'pet ceälkk: "No *mutta* mii tõi'st lij?" Tõn vuâđ dõõn nääi't-ât siõmmna pââiârri lij piijjâm. Tõn mânŋa piiji sami vuõï'ğgest. Nâ'de te'l-ât eman aa'lji o'nnsted tõt võõnâsluu'di dõõ'st.

L: Ij-go Semm jeállam su'ne mätt'temen?

E: Leäi teâđast kâ'l. Kâ'l son vuõššân teâđast jie'li, *mutta* ij teâđast son-*kaan*, *että* jos tõt e'ččpie'll älgg kârrõõttâđ, *että* kâ'l mon silttääm tän raajjâđ. Mâ'id tøk pärnuška puä'tte mätt'ted... Kâ'l son joo'di tam k̂iõččmen Semm-*kin*, tuejjii võnnâz.

Mutta mânŋa-ât son leäi, *ni* son Semma tuejjti nâkam jõnn võnnâz. Tõt leäi ... nu'tt šurr leäi, *ni* tøk le'jje k̂iõččâm tok čualltuõjju. Ko'l misjaurra leäi viikkâm tøn võnnâz e'čč-källsaž. *Ni* tõt *Paliskuntain Yhdistys* su'st [vuâkrji] tøn võnnâz.

L: No õ'ne-go kuddnalla tøn võnnâz, *että* jie muâr?

E: No jie-*han* tøk. Kâ'l tøk le'jje siõmmna muârrâm. Jie-ât tøk teâđast ko tøk kue'llšii'li teâđast jee'resâ'rnn, tunâ'rnn še puä'tte ko'st, *ni* tøk-ât tøn â'ne.

L: Puk so'k̂ke tõiŋ?

E: Joo, tõiŋ võnnsin so'k̂ke. Son nuu'bb ee'jj mânŋa viižži meädda tøn võnnâz.

L: No ra'jjeķ-a ton še võnnâz jiõčč?

E: Joo, mon mænŋa ra'jjem, ko mon nâkam u'cc motor hâmmem. Tôt leäi ... kuttlo *vissiin* leäi *jo* ee'kk. Te'l eman mon ra'jjem vönnâz. Tôt kâ'l o'nnsti mu'st...

De ee'jjest kâ'l mænŋa še o'nnsti. Son motorvönnâz raaji, tön läidd dōön, *ni* töt o'nnsti. Mon jiöm leäkku ko õout vönnâz-i le'jjem raajjâm.

L: No le'jjiik-a ton ke'rrsid le'be mâi'd-ne raajjâm?

E: Ke'rrez, le'jjem še õout ke'rrez raajjâm, vuejjamke'rrez. *Mutta* keâlkaid mon kâ'l ra'jjem, puäz3keâlkaid. Tii'k â'tte ko puõ'dim, töt muõrrmordd mōõni, tōk-*han* mō'ne. Tōid muōrid-ât mij saa'vjim kie'sspâai, čōhččpâai.

Ja tō'st kōōskâst, tō'st leäi, *ni* mænŋa keâlk â'lğge lee'd, ko tōid noorât õoutsâjja. No jie-*han* tōk leäkku *oikein* keâlk teâdast. Tōk le'jje *vissiin* e'čč leäi mænŋa mue'ddid pällsid... Tôt tä'lvv ko mōõni, mij nuu'bb keä'zz *ni* tok-a mōõnim tön aro dōōzze, *ni* tok mōõnim. *Ni* to'ben muäna ee'jjin va'lljim tōid pāālasmuōrid.

Muäna *vissiin* kue'htt vōönâskue'rmmed puu'tim tii'k. Tōōzz vuōššân kue'ddim tōōzz ja vōönâstuä'rv da puu'tim tii'k ja mænŋa e'pet. Tō'st-*kin* leäi ko töt nu'bb vuõ'lji suukkâd, nu'bb fe'rttji vä'3zed tii'k. Tii'k tät mænŋa viižži tä'st râast dōön. Muäna-ât aa'ljim tōid pällsid viōrrâd ja mon še altteem. Mu'st â'tte leäi teâdast dōõt, što mon še õōlgam mättjed.

Muäna pällsid tōid soojtim ja õout dōön soojtep. Mænŋa e'čč ceäkk, nue'r po'tte. Ko tōk-ât â'lğge nue'r, *ni* mij

straangid piijim tõzz dōōzze da tōōivui'm tōt, *ettā* tōt ij vuōiggân tōt pāālas. Nu'tt raajim.

Muāna-āt kuâhttast vuōššân raajim nu'tt jiānnai ko... le'jje *vissin* mânṇa lāāime't ķeālkkaḁ... le'jje dōō'st, *ettā* rāiddtuā'rvv leāi. *Ni* son-āt ķee'zzat tok tōid muōrid koozz-āt tōid vi'ķķe, tōn jiōm tie'ḁ... muu'st āā'n, tok raaj dōōn beālla.

L: Leāi-a te'l āt āstō'lle, što ra'jje tāid... raajjāidd leāi, tōt vuōssmōs?

E: Joo. Joo, raajjāidd tōt-i leāi. Joo tõzz tōid-i ķee'zzte tok.

L: Stā'lbbe vi'ķķe?

E: Joo, stāā'lb. Stāā'lb-i le'jje, *mutta* koozz son viiggi, tōn jiōm muu'st. Jiānnai-*han* le'jje tõzz-aa Luolajāāu'r tān ķeāčča le'jje... Mon mooštam, što e'čč tok raaj rājja viiggi, *ettā* son ij kuāḁḁam tõzz. Tok leāi pue'rab hā'dd tok ko viiggi oudās.

Mon tōn pāā'jest... ōōut-*ki* dōō'st *ni* mon kuei'tid ķeālkaid ra'jjem, ko son jiō'li, jaauki tōn kue'htt, mǎngg peei'v-*han* son jaauki. Koumm, nellj innād leāi... kuei'tid ķeālkaid ra'jjem valmmša. Di mânṇa āt mon... son vuālgg, mon kuāḁḁjam e'pet raajjād. Ja puō'ḁi *ni* te'l-*ki* veā'ķķti...

Jāānaš leāi teāḁast te'l... pārnuškaž le'jjem, *ni* tōt leāi hue'nmōs tōt soojtem, puājju soojtem. Tō'st mon mue'rrem mǎngg vuōššân, ko ķiirās teāḁast lij tōt, tōt ālgg taaibsted. Tōt ij ōōlgče taaibsted, tōt ālgg vuōššân

puõ'lli čää'33est ââ'nned ja mânŋa toll, tä'kk̄toll dõõ'st
dõnõõkkâd.

L: Tõt õõlgi liõggeed.

E: Liõggeed.

L: No mättjik mânŋa tõi?

E: Mânŋa mättjem. *Tai* alggan-*han* mij te'l tuejjiim.
Tõ'st leäi toll tõ'st ... jõnn tu'nnar leäi, koon sizz tõi
čää'kk̄ep...

L: Leäi-a son čää'cc tõi tu'nnrest?

E: Čää'cc še leäi, tiud leäi čää'cc.

L: Tuõ'lddi čää'cc?

E: Mânŋa leäi nâkam puõ'lli čää'cc. No mon tõi keâlkaid.
Mânŋa ât tõi tä'lvvpââ'jest mon ra'jjem. Son mâtam
vuâra veä'kk̄ti gu dõõt leäi. Muännast le'jje kue'htt räaid
mânŋa tõi keâlk.

L: No le'jjik-a ton räiddhââmmi mie'ldd mânŋa?

E: Le'jjem mon mie'ldd. Räiddstââ'lbid viiggim pâi. *Mutta*
mon jiõm tok viikkâm dõõzze, mon tok-a Pakanajoogg
ârâ, tok tuâkka, tok viiggim *aivan* Raajvuei'v räija.
Tok-ât jââ'dtim tõi. Mij-*han* mâtam vuâra leei'm,
mângg räiddad le'jje. Semm leäi ja le'jje-*han* võl jeärraz,
Kirakkajääu'r oummu.

- L:** Te'l-i ra'jje vuõss vuâra Kolmisjääu'rest Raajvuäivva *varmaan* tön čuâl.
- E:** Joo, te'l-i ra'jje. Tön ra'jje vittlonellj... vittlokoumm ja vittlonellj te'l kē'zzte. Taiddu vittlokue'htt *jo* kē'zzted måtam sōõ'jid dōõzze. Ku vuõss ee'jj tön alttee... raaj dōõ'st, åå'n ât ko čuâggas mâân. Tõ'st alttee tok-a Pakanajoogg årra *tai* tön beälla. Di tōk ra'jje te'l kōskkraai. Tōnt-i lij kōskkraai leäi tuejjuum, tōt lij tōt čuâll ko tön ra'jje.
- L:** Jaa, tōt leäi vuõššân nu'tt.
- E:** Joo, *mutta* mânŋa kiõ'ldde, *että* ij vuäžž kōskkraai raajjâd.
- L:** *Joko* te'l leäi tōt *Paliskuntain Yhdistyksen* hâmm vai kii leäi ma'hssi?
- E:** Joo leäi. Tōt-*han* aa'lji te'l. Muõr mo'rddje te'l nelljlo-ååu'c, *ni* te'lles-kani aa'lji tōt *Paliskuntain Yhdistys* tääi'ben. *Mutta* Meä'cchalltōs-*han* täid čuöppti... Son-*han* kaaupši tok tōid tōõzze *Paliskuntain Yhdistykselle* tōid muõrid.

8. JÅÅ'ÐTIM FRAAUT

- L:** No le'jje-go [jee'res] frahtthåmm, ko tåk stå'lbhåmm te'l tee'st? Ä'jj, leäi-a son frahttvuejjai?
- E:** No le'jje-ât täid, tōid fraautid... Kaamasesst mij viižžim fraautid. Aanrest jeä'p tu'kkääm [vižžâd], ko to'b i'lleäm nu'tt puäžžpoorrâmhåmm da dōõt leäi hue'nn. Kaamasesst leäi tōt pue'rab. Mij-*han* mængg ee'jj tōid ķee'zztim. Jeä'p mij täujja ķee'zztam, *mutta* ķee'zztim *kumminkin* tōid fraautid. To'b-ât vi'žžē jiānn'jōs tōk oummu.
- L:** Jaa, di koozz tij tōid vuejaid?
- E:** A tääi'b le'jje kaaup *ni* tōid kaaupid.
- L:** Joo. Leäi-a škoou'le-*ki*?
- E:** Škoou'le-*ki* le'jje, joo. Måtam vuâra le'jje škoou'le-*ki*, mō'ne tä'vver.
- L:** Leäi-a ķeässa frahtthåmm?
- E:** Ķeässa õõlgi kue'dded.
- L:** Le'jjik-a ton kuä'ss-*kaan* kue'ddmen?
- E:** Voi, mon mængg, kue'htt *vai* koumm ķeä'zz le'žžem kue'ddmen.
- L:** Di ko'st tij vuõ'ljid kue'dded?

E: No mij vuõ'ljim Nje'žžjääu'rest de Jorvapuolijääu'r räjja kuõ'ddim. Tõ'st vönnsin vuõ'ljim, suuggim tii'k ât sa Rautaperäjääu'r tän ķeäčča. Tõ'st kuõ'ddim Njölljääurže da tõ'st tii'k e'pet vönnsin. Kâ'1 tõt leäi kōrr hāmm, tõt kue'ddemhāmm.

Mon-ât le'jjem u'cc pärnuškāž le'jjem *ni* kuudlo ķilo *vai* viid mōōk le'jje kuttlo ķilo ât tõk jāvvsiačk le'jje. Nākam pi'jjem seālgga, rāšnna. Kâ'1 mu'st leäi-*kin* seä'lğğ ... nu'tt leäi pueidak, *että...*

L: Friskk seä'lğğ.

E: Ij ni čio'ljtä'htt... tõt leäi nu'tt pottnam to'bben dōōst. Di to'ben-aa mon kuei't vuāra jiõ'llem to'b Čuõ'lsvuōnāst vižžmen.

L: Mä'htt tõk, pāā'stmotor mie'ldd-ko tõk puõ'tte tõk tä'vver?

E: Ij-go tõk dōōk oummu tõk... jeānaš tõk-ât ko tii'k leäi hue'nn pu'htted tän Nje'žžjääu'r tun ķeäčča. Aanar da Nje'žžjääu'r kōskk leäi tõt, tõt leäi hue'nn kaggād tōn dōōn, vōōnās.

L: Kuōšk mie'ldd.

E: Naa, *ni* tok leäi hiālpp teāđast leäi dōōzze, *mutta* kâ'1 to'b leäi hue'nn. Tõt leäi vuāsttlōk da juōvv vuāsttlōk leäi tōn U'ccvaa'sseljääu'r räjja, pā'jjel nellj ķilomettar.

Nellj kilomettar *kumminkin* leäi töt, töt mä'tkķ. To'ben ä'tte õõlgi tön kuudlo ķilo jāvvsiaķk piijād seälgga ja vue'lģģed.

L: Tön ij peei'vest *ni* tön reeis ķiörggnam jie'lled, tok mōōni...

E: Voi, neellj vuāra jie'lim.

L: Peei'vest?

E: Joo. Tue'lää kuä'ss ju'n kaccježžep, de tok jeä'ķķää räjjä [joo'dtim]. Māṇṇa-āt töt nu'tt lij, nu'tt lij seä'lģģ pueiddam, ko čiō'ljtä'htt ij kullu to'bben.

9. PUÄ33HÄIDDMÕŠ

L: No le'jjik-a ton puä33tuejaivui'm tääi'b ko le'jjik?

E: Mäi'd?

L: Puä33häämmin le'jjik-a ton ja čiōkkri mie'ldd, jälstik-a to'b?

E: Joo, *mutta* mon le'jjem tääi'b mā'ṇṇlest. Vuōššān mon jiōm leām. Mon vuōššān täid jii'jjen puōccid, ko tōk āt le'jje ķidd tāk puōccu, *ni* mon tōid hoiddum. *Mutta* e'čč-ķällsaž töt leäi to'bben puä33häämmain, to'b mie'ccest leäi. Da leäi töt mātām vuāra Semm še. *Mutta* son še i'lleām nu'tt jiānnai to'bben puä33häämmain te'l.

Ko õhtt oumaž lij *ni* tõt-*han* fe'rttai lee'd ko muõr â'lğge lee'd ja tõt nâkam lij tõt dõõt, *ettâ* ij tõt piâzz juõ'kksâjja te'l ko njui'kkad pâi pââjas. *Mutta* ee'jjest-*han* leäi jee'res dõõt, ko muõrr-raajji le'jje [dååma]. Leäi muõrr-raajji, a mon.

L: See'st leäi *koko* tä'lvv mõõni to'b čiočkkâr mie'ldd jââ'tted?

E: Joo. Tä'lvv mõõni. Mânŋa-ât tøk pikalõõzz mõ'nne *ni* tøk jii'jjes čiočkkâr aa'lji hoi'ddjed. *Mutta* tõi'st mon occanj le'jjem. Tõt leäi e'ččkällsa hâmm, vuäžžai čuõiggâd. Son leäi miõlstes, pâi čuõigi.

L: No mä'htt kēâdda, le'jje mânŋa ääld tu'st lääbžast kiddy?

E: Joo lääbžast le'jje. Joo, mee'st-ât le'jje... pâ'jjel kuttlo älddad le'jje koumm-*kohan* tää'lv, kiiđ le'jje *vai* nellj le'žže leäm. Ja kâl tõt lij serddmõš, ko jos koon peei'v nu'bb vuâlgg *ni* nu'bb kuâđđai õhttu *ni* kuttlo älddad se'rdded *ni* tõt mâânn mængg čiašs.

L: *Koko* peei'v vuäžž se'rdded?

E: No ij tõt, ko tõt lij... nu'tt âlgg piijjâd, *ettâ* mânŋa pâi muõrâst muõ'rre veekk, nâkam dõõden peejj kobddjab dõõn peejj, *ni* pâi kââ'tt mââimõõzzâst i'lla teänab *ni* tõiđ veekk oudbeälla, nu'tt tuejjad.

L: Le'jje-ko puk låå'jes ääld?

- E:** Låå'jes ääld le'jje, *mutta* le'jje-*han* to'ben nâkam pie'lludam-i ääld-*ki* mâtam *että* pâ'jjel ee'jj lie leäm *että* jie leäkku leäm lääbžast dõõ'st. Occanj te'l vuõnnjlid pi'jje labžžu.
- L:** No mä'htt te'l leäi ko vue'ss šõõddi? Miârkid da lue'sttlid-a [te'lles avi]?
- E:** Jeäp. Kâ'l tõt neä'ttel vee'rd ääi'j tõið õõnim [lääbžast], *mutta* tõið õõnim jiânnai tõi'st â'ldd kâvvaz, *että* te'mmet lij tõi'st ko'st-ne kuäivv tõið dõõn, *ni* tõi'st piâzzi tõið vue'zz seu'rrjed. Eman ko vuäinn, *että* tät kâ'l åå'n lij dõõt, eman lue'sttal tõið ääld.
- L:** Di äldd vuâlgg [te'lles] meädda?
- E:** Jie. Täujja le'jje tõi'st neä'ttel, jâ'rre tõi'st pirr, *että* jie tõið vuõlgglam. Mâtam kâ'l vuâlgg teäðast meädda, *mutta* jie tõið puk.
- L:** Joo nâkam hâåmm lie leäm.
- E:** Joo, te'l le'jje. Te'l i'lleäm åå'n ât ceälkk, *että* *työttömyys*.
- L:** No le'jje-ko tee'st *muuta* ko tåk puä3ztuei te'l tääi'b ko leei'd te'l nuõrrooumžen ko ton le'jjik?
- E:** No jie'leäm ko tõið Meä'cchalltõõzz hâåmm le'jje tõt ât raajjääid tuejj leäi Meä'cchalltõõzz hâåmm ja kõi'lvve muõrid ja siõmmnid kõi'lvve.

- L:** Mânŋa vuõ'lggẽk tok nuu'bbnallšem tuejid tok te'lfon-tuejid.
- E:** Joo. Te'l le'jjem *jo* tiudd ooumaž, rää'ves ooumaž *jo* le'jjem te'l ko tok vuõ'lggẽm.

Jouni Moshnikoff

1. MON ŠÕ'DDEM

Njeä'llmest vä'33lim, *tai* vä'33le tōōzz, Morottaja Uula räai mō'nne de tō'st Äälgažjaurra. Tō'st *ni* jeä'nn aa'lji šōddeed. De ķiirās šōōddi, de ōōlgči ķiōrggned pō'rtte mōōnnâd, *että* ko ođđ ooumaž lij šōddmen. Na ä'jj leäi Eelljže sārnnam, tuk pāi mō'nne pō'rtte da ä'jj Eelljže: "Muäna vue'lğğep muōrid kaggâd ââ'n." Na Eelljaž: "No me'st-*han* lie muōr tääi'ben valmmša kaggum" – "Ij, ij, kâ'l tōt muōrid taarbaš. Ku'kes tä'lvv lij. Muäna vue'lğğep tok..." Na Eelljaž-ât ij fi'ttjam te'l, ko son leäi kutt ee'jj peä'l, kuud ja peä'l ekksaž, na mii tä'st lij.

Na tok meäcca mō'nne muōrrpäikka, ko'st le'jje ouddâl ju'n muōr kaggâm. De ä'jj to'ben mu'ccjâätt, piirās vaazač. Ij tōt nu'tt kaagg-*kaan* muōrid, âåusaid da tōid čiiučad tō'st. Da tōk-*han* le'jje. Čee'estōöllâmneävv-*han* suännast le'jje teâđast mie'ldd de čee'estō'lle de ...

Da mânŋa ... jeäkkääž ju'n aa'lji šōddâd. De kâ'l muäna teâđast ââ'n vue'lğğep domoi, ko aa'lji seu'ŋŋlded ju'n dōō'st. Na Eelljaž tō'st smiōttad tōn, što mä'htt nu'tt muōrid ōōlgim vue'lğğed kaggâd ja muōrid jeä'p kaggâm *kuiten*. De pāi tääi'ben ât leei'm muäna tä'st. No ij-*han* son tō'st. Na suäna-ât puō'tte pō'rtte... Mon le'jjem šōddâm tō'st. De Eelljaž: "U'cc viilljâž lij šōddâm".

2. OÐÐ SÂÂ'VIĶ

A'rttjääu'rest â'tte jâlstim muä'dd ee'ĳked da tō'st muu'ttim Näñnjääu'r Valkealu'hte. Tō'st leäi... mii leežž leäm... ku'ĳes parakk... nellj vai mâi'd leežž kämmrest leäm... Tõn mon mooštam, ko kloopp le'jje nu'tt da [tää'rkan] tōk. Tõin pō'llem [samai] tō'st. Tō'st â'tte mij jâlstim. Leei'm-go kue'htt ee'ĳked mij [vuâstai] leei'm tō'st.

Tõn tää'lv mon le'jjem vuäžžam ee'jjest oðđ sââ'vĳid, vuõssmõs ru'vddpeässtōk sââ'vĳid tōid. Tōk-han le'jje... Mon čuõi'ĳgem kõrrset da dõõn... ĳiddtää'lvest de leäm čuõiggâm... de dõõzz sue'bbin leäm, suebbään leäm... Pâi peä'sttlam leäm sââ'vĳään de pō'rtte mōõnnâm. Na ekka pogoda leäi. No tōk-ât vä'ckkje teâđast tok, sââ'vĳ da sue'bb. Na jeä'ĳkesiinn puõ'tte heäppaž vai mōõk tōk le'jje, *että* ââ'n tij vue'ĳĳve'ted se'rdded Če'vetjääu'r ârra. Di mu'st sââ'vĳ tok-i kuâđđje.

Kâ'ĳl ĳilomettar le'žžep leäm mōõnnâm de teä mošttjem: mu'st sââ'vĳ kuâđđje! Le'jjem älggam reäkkad dõõn, *että kun* sââ'vĳ kuâđđje. Mä'cced älgg... Jie'nni'žzi dõõn â't: "Äâ'n mij jeäp mää'cc tōõi sââ'vĳi diõtt. A mōõnžep tok oðđ päikka, de to'ben-sa tu'nne oðđ sââ'vĳid vuä'stte." Jiõm leäm suävlaž tōzz, *mutta* mâi'd päärnaž. Päärnaž lij päärnaž de tõn miõl-han kâ'ĳ jåårglââ'ttet.

3. SIIRDČÕÕDIM ČE'VETJÄURRA

Nu'tt â'tte-i puõ'dim tääzz Akujäurra. Noorõõdim tõ'st de tõ'st mi'jjid pi'jješ au'tte, kue'rmmaaut [lue'v ool] puk tä'vver da oummu. Tõ'st â'tte puõ'dim Aanra. De Aanrest vuõ'ljim jiõŋ mie'ldd Aanar [jääu'r] mie'ldd, puõ'dim Nje'žžjäurra. Nje'žžjääu'r räjjä autt puu'ti de tõ'st le'jje... Ķiurrâl põõrt pirr le'jje *tel'tta* da tõzz aazzõõdim tøn vuõss iinnâz de.

De tõ'st mi'jjid vaa'ldi puõccivui'm, puäžžrääidain vaa'ldi tõt Kaaper Saammel, Aikio Saammel. Na puõccivui'm vuõ'ljim tän tii'ķ de Če'vetjäurra de tue'les cuâŋan dõõ'st. Na muäna... mon i'sttem tän Riigg Evvan ääkka âskka tõzz dõõ'st, ko jee'res sââ'jest jiõm čaakkâm lee'd. De tõzz i'sttem. Na sami lãå'jes jeä'rğğ leäi dõõ'st. De tä'st leäi, Välijääu'r dõõ'st leei'm vuejjmen, tõ'st suállga, tõ'st-aa Jakku da Sääva põõrt pääi'ķ, tõ'st õlli dõõ'st, suõllust dõõt piull kuâsttai de.

No muännai jeä'rğğ de tok piiul ärra vuõ'ljji. Ij ni mâi'd ko tok piu'le mõõni dõõzze. Ij-ga vue'lj. No mee'st saattčõõtti ooumaž årsti dõõzz de čuârvv: "Râvvad, râvvad tøn jie'rj, tõt ij vue'lj muđoi ko rââvvee'!" Na ij â'tte tõt vuâlggam ko rââvvee'l. Na tät Äännaž tõt kaggõõdi ķe'rrsest, mon-*han* še dõõ'st. De siõmmna mää'tķ lai'ddji de e'pet iistim. Iistim ķe'rrsa de vue'jjlim.

Na puõ'dim oummeen ärra de saattčõõtti mee'st ceälkk: "Tij õlggve'ted tii'ķ kō'sķķe pue'tted. Tij mââimōsân jeä'ped... tij kuâđđje'ped dõõzze. Jeä'rğğ ij tuännai râvvmest jää'ķķet." Na nu'tt-*han* mij kuâstim kuuitâg

tii'k Če'vetjääu'r räjja, änn'jõž pääi'kid, ko'st ää'n leä'p.
De tō'st ä'tte aa'ljim jie'lled tääi'ben ođđ siidâst.

L: Na mii leäi ee'kk, ko puõ'did tääzz Če'vetjaurra?

J: Tõt leäi nelljloååu'c.

L: Kiddy'tä'lvv?

J: Kiddy'tä'lvv. De nelljloååu'c škooul valmštõõvi. Čähčča
vuõssmõs škooul a'lgge te'l.

4. ŠKOOUL POOTT DA MÕÕNAM TUÕJJU

L: Di ton mõ'nekk škoou'le te'l?

J: Mon mõ'nnem škoou'le da mõ'ne jiännai jeärraz še.
Mon le'jjem ju'n miälggâd lääiekksaž, ååu'c ee'kked
pie'lin le'jjem, ko vuõssmõs kla'sse mõ'nnem škooulâst.
Tõ'st ä'tte tääi'ben čiččâm klassâd le'jjem Če'vetjääu'rest
da tōn mângŋa Ä'vvlest peä'l ee'jj, tōn ceä'lkke lääddas
jatkoškooul leäi. Mu'ne kee'rjte põ'mmjid, što mon
leäm škooul jāattam dõõ'st. Na škooul puu'di. Na tōt
ä'tte leäi tue'ppäi'gg teäđast. Tii'k-han [Če'vetjaurra]
ij piässâm ni mõi'n... Na mon mõ'nnem risttjeännan
arra. Tõ'st siõmmna ääi'j le'jjem de risttjeä'nn-i ceä'kk:
"Ton-han jōnn pä'rnn leäk, no mõõn tuõjju. Ton-han
piāzzak tuõjju. To'ben lij Paalgâsvuäj beä'lnn, to'ben lij
čuâggastuejjmâdd lij dõõ'st. To'ben taarbše oummid.

L: Di kii tu'st leäi risttjeä'nn te'l?

J: No mu'st leäi Valjakan Olga risttjeä'nn.

L: No mõ'nnek-a tuõjju tok?

J: No mon mõ'nnem tön määstar ärra. De kââčč: "Mõõn puä'res ton leäk?" – "Mon leäm kuttmloekksaž pâjllaka. Jiõm leäkku sami činmloekksaž." – "Nuõrr ton leäk." ... Kââčč: "Mõnt ton nu'tt tuõjju haa'lääk?" – "Mon škooulâst pie'ssem da mon Če'vetjääu'rest leäm jâlstem. Mä'htt mon tääi'ben jeälam dõõ'st, ko mu'st... mon-*han* jooudam tääi'ben aalgas te'l." No määstar: "No mõõn kuu'kk ton haa'lääk reâuggad?" No mon: "Mon reâugam nu'tt kuu'kk, ko mon piâzzškuädam pãã'stmotorin Če'vetjaurra."

Na cie'lki: "No lie to'ben tuejppäi'k, lie määngnallšem dõõ'st. De kâ'l tók to'ben tuu pe'jje dõõt. Pã'lkk lij täät, porrmõš lij to'ben... Dõõ'st vuäžžak poorrâd da aassâd vuäžžak, to'ben lie paraak, ko'st dõõt." Mon *että*: "Lie-go assi še?" – "No assi kâ'l jeä'la, *mutta* mon ha'ŋkkääm tu'nne assjid. Ij-*han* keässa taarbâž nu'tt jiännai dõõt lee'd." Ij-*kahan* taarbšam-ki.

No mon le'jjem to'ben kue'rmmauti mie'ldd kuä'ss mõi'd. Jeänaš mon pâi ištât orrum to'b aautâst dõõ'st... Ij kâ'l tõt pã'lkk-*kaan* leäm rappâd, *mutta* ij tõt tuejjooumaž-*kaan* fi'ttjam jiännai dõõ'st.

L: Na vuõžžuk-a [sätt-]tie'gg tõi'st, što mânŋa Če'vetjaurra pie'ssik?

J: Na mon-*han* vuõžžum da po'rrem to'ben da tōid ma'hssem dōō'st, mii mu'st [ōōlgi]. Mängg määnpââjjed le'jjem to'ben dōō'st da. De määstra ceälkam: "Åån mon piâzzam Če'vetjaurra dōō'st. Mu'st lie, te'ğğ lij te'mmet, â'tte mon vuaitam mä'hssed [säättaid] da tōid." De määstar: "Šiōgg lij *että* nääi't. Ooumaž lij peälštum nu'tt *että* ij taarbšam mie'ceest jälsted." No tōt leäi to'b Paalgâsvuäjast tok tōi vuä'mm... to'b mij aassâm beä'l... åån â'tte mä'htt lij tōt Suâlciō'lj dōō'st. Tōk lie tōk ât čuōkku, mōōk lie, de tōid-ât raajjmen mon še leäm leämma alggee'jji.

L: Di mä'htt to'b vuõ'lğgik mâŋŋa määust tii'k Če'vetjääu'r ärra? Di puõ'ttik-a vuõššân Aanra avi?

J: Aanra puõ'ttem pãã'stautin de tō'st Pãã'st-Maa'tt motorvõnnsa de tō'st puõ'dim tääzz Partakko räjjä jōnn motorin. Tō'st vaa'zzim tōn muâtkōōgg pâjjel de Nje'žžjääu'rest e'pet jee'res vōōnâs leäi. De Nje'žžjääu'r vuejaim de e'pet mue'tkķ leäi, vaa'zzim tii'k Jorvapuolijääu'r räjjä de tō'st vōnnsin puõ'dim Rautaperäjäu'r tã keäčča. De tō'st leäi e'pet mue'tkķ. Nilijääu'r mij tääidaim suukkâd. Tã'st tã Njölljääu'rest tääzz Če'vetjaurra joogg mie'ldd puõ'dim de suuggee'l mon pie'ssem domoi. A nu'tt škooulooumaž puõ'di domoi da.

L: Põ'mmai kårmmnest.

J: Põ'mmai le'jje kårmmnest.

5. KUÕRB ČAACKTEMEN

Kuõrb le'jje miâlggâd jiânnai. Oummu jo'tte te'l, oummu jo'tte kuõrbid čaacktemen dõõ'st. De tõi'st vuõžžu siõmmna tie'ğğ. Mâtam ee'jj tääi'ben leäi nâkam ko *metsäteknikko* Kajosaari. Di su'st leäi nâkam dõõt, *että* son kuõrb puâllat. De puâldd vuõššân tõi määdd, de eman kâlvv tõzz muõrid. *Mutta* tõi'st su'st â'tte ij o'nnstam dõõt. Tõt pâ'jjel raai mõõni toll da tõi't-*han* kuõrbbân kõičči.

No tõzz â'tte e'pet siidâst oummid õõlgi vuäžžad. Jeä'nn leäi [ceälkkam] mu'ne: "Ton jiõk vue'lj, ton jiõk vue'lj!" Na oummu mõ'ne da mon mânja, *että* kâ'l-*han* mon vuâlgam tok še dõõzze. Na koopp pi'jjem, ko e'čč leäi mõõnnâm, Eelljaž leäi mõõnnâm da puk ták Semman da Piätt da Vä'skk da tõi le'jje mõõnnâm. Mon â'tte porrmõš-*han* mu'st to'b lij, de pâi vuäggamneävvaiddem. Koopp pu'nje oi'ğğgem, *että* jeä'nn ij ho'hsse. Mon vuõ'lğgem vuäggad, vuäggad vuõ'lğgem.

Tõi'st sami Supru oummu, sami vä'žze. "Na koon ârra tij?" – "Mij leä'p kuõ'rbbe mõõnnmen." – "A tok-i mon še le'ččem mõõnnmen." "Na mä'htt tu'st laukk i'lla?" Na mon: "E'čč-*han* mu'st, piâr-*han* lij mõõnnâm dõõt. Mu'st-âs vuäggamneävv lie. Mu'st-*han* lij tõi'st porrmõš."

Na mõõnim da *Varpuniemeen* mõõnim. De Holmbrest nu'tt kiirâs šõddâm, ko jeä'veslaukk lij kuâddjam tõzz uhsspeâllsa. Na Fee'la tõi leäi *vissiin*, cie'lki: "Na mee'st-âtt lij õhtt laaukte'mes ooumaž. Tõi't-*han* mee'st kuâdd,

tõt-*han* kuâdd tän Holmberg laauk.” Na mon â’tte no mon-*han* kâ’l kuâddam dõõzze.

Võnnsin mõõnim tääzz Njuä’mmelkuõšk räija de tõi’st â’tte vä’33lim, tok vaa’33im, tok kuõrb dõõn räija. De tõi’st čee’estõõllâd aa’ljam. Na mâi’d, mu’st â’tte jie’leäm čee’estõõllâmneävv. De oummu mu’st, Fee’la-i tääidai ceä’lkked: ”Tu’st-ât lij laukk, tõi’st-*han* leei’b, vuõj, marggre’n da čee ko juuggak. Ton leäk kuâddam laauk, ij Holmberg ni mâi’d tu’nne säärn tõi’st, ij lääi’t.”

Na mon-*han* tuejjeem nu’tt, ko oummu sarnnu. Mon vuõjjleei’bid po’rrem tõi’st da. Tõi’st sami meä’ccšurr sami puõ’di de: ”Jaa Jounn lij puättam. Ton leäk muu kaa’ffki’tti. Ton jiök tän tollsââ’jest jiök õõlg ni koozz vue’lğğed pâi mudoi ko vuäggad äälgak. De ton jiök... kuâñña jääu’r dõnõõggak, ton jee’res sâjja jiök õõlg [mõõnnâd]. Mon puädam de pâi älgg lee’d čää’cc dõõt vaalmâš.” A mon: ”Joo, kâ’l mon.”

No äi’ğğ-*han* kâ’l ku’kken mâânn õhttu dõõn. Mon vuäggam tõi’st Nälkäjääu’r dõõ’st. Joo ko lie jõnn vuâskkan tõi’st. Tõid-aa ko vuâggum, tõid paa’sstim da kii’ttim de. Na mâñña jeä’kkespeeiv Pauli Sanila puõ’di tok dõõzze. ”Päärnast ko nu’tt lie šiõgg vuâskkan ja puârast keättam. Ko’st ton täid leäk?” – ”Tä’st jääu’rest [vuâggum].” – ”Perkkamas, perkkamas, kâ’l-*han* mon vuâlgam vuäggad še de!”

No muäna â’tte mõõnim de son kâškk vuõgg. Sami jõnn nu’kkes puätt. Son leäi muä’dd vuâskkna kâddam tõi’st dõõn. De sami jõnn nu’kkes puätt. Pâi vuõggâs rõi’ttji,

dõõn vuâskkan pijjli vuõ'gge kïdd. Tõn â'tte vue'lğğad dõõzze. Ķeäss, ĳeäss de nu'ķķeš älgg, äävnjaal'mi puätt dõõ'st, de kää'lles rõ'ttai de e'pet leigga ääi'jeld.

Mõõni, mõõni de mon mõ'nnem ceä'lkked: "Jeä'l čuu't ääi'jeld ro'tte tõn dõõn!" – "Päärnaž jeä'l muu mätt'tõõl dõõ'st! Ton jiõk fi'tte dõõn."

Na e'pet vue'lğğii. Tõt nu'ķķeš e'pet puätt dõõzz äävnjaa'lmi. Na gu älgg tää'vted, de son rõ'ttai tõn vuõgg. Mon e'pet: "Ton e'pet ro'ttijķ." E'pet muu rie'ņķķii. Na mânņa â'tte dõõ'st: "No säärn ton, kuä'ss mon rõ'ttjam tõn!" – "No ķie'zz, ķie'zz, kâ'l mon dõõn [säärnam]."

Na dõõn... nu'ķķeš e'pet puõ'di dõõzze de dõ'st ko täävat, mon â'tte: "Teä ro'tte!" Na gu rõ'ttai, nu'ķķeš paššni tõzz vuõ'gge. Na tõ'st aa'lji livvtumuš. Livvti, livvti, no tõt-*han* sijmm [ķeäll'ji] *ni* tõt-*han* kâ'l kaaggi tõn jõnn nu'ķķež riddu. Kää'lles kuärgast dõõt, de: "Åån mu'st lij jeä'ves kuu'ķķ ääigas!"

Na tõt leäi tõt kuõrbbhåmmreiss, leäi de. Mon mooštam, ko tõk čiâsspaa'lkid ma'hsse da mon le'jjem, le'jjem-go mon neä'ttel tõn reeisast. Jeä'nn vuõššân leäi leäm dõõ'st suttâm, *mutta* mânņa-*han* e'čč leäi puättam, ceälkk: "Jounn ij puättam. Son lij... šuur kaa'ffķi'ttjen kuâđđji võl. Suäna puä'tte võl mânņa dõ'st, ko kuõrbb lij puk čaacktum." No mon-*han* pukkveezz le'jjem låäi pei'vved. Mon-*han* jõnn tie'ğğid vuåžžum tõn reeisast ij-ga taarbšam gu čää'žž ķe'tted da kue'l šee'lled.

- L:** Jaa, ton *aivan* suur kokkân le'jjik.
- J:** Joo mon le'jjem. Mân̄ṇa, mân̄ṇa hââmm, mâi'd mon...
pei'vvpõõ'jid vuägg, tõt-*han* kâ'l kue'l kâdd. Tõk-*han*
pukid ri'jttje vuâskkan tõ'st.
- L:** No mâi'dd ä'jj säärnai tu'nne, ko vuâmmšâätt, što
ooumaž lij puättam?
- J:** Ij-*han* son: "Jaa ton puõ'ttik še. Jeännad mâi'd lă'ppii
dõõzz?" Jiõm säärn ni mâi'd. E'čč: "Jiõk tam čõ'kkääm?"
– "Kâ'l jeä'nn leäi keâlddam, *mutta* kâ'l mon vuõ'lğgem
dõõzze." – "Na kâ'l tõt tøn räija suttmõš mâânn räai, ko
muäna määust mõonnâp dõõzze."
- No mon-*han* puõ'ttem mân̄ṇa dõõ'st. Jeä'nn ij ni muu'st
dõnõõkkâd, što son suttâm lij leämmaž. Mân̄ṇa-*han* mon
ku'llem Ee'llest tøn, *että* rõõppõõttâm leäi gu päärna...
son kiöldi, kiöldi... porrmõõžžtää vøl vuõ'lji dõõzze.
- L:** Tiõ'di *kuiten*, *että* vuõ'lğgik, što jie ooccâm jee'res
sââ'jest?
- J:** No a'rvvee-*han* dõõzze, kâ'l tõt vuõlğglemen leäi. *Mutta*
ko tøn leäi dõõn, ko keâlstõõli: "Vuäggad vuâlgam
Ailijoogg ârra." Ij-*han* son âskkam, *että* tøn reeisast
uurčast tok.

6. PUÄ33HÅÅMM

J: Dohatååu'cçue'dçiçcâmlo mon a'lğğem e'pet puä33-hååmm. Nuõrben-*han* mon le'jjem leäm ju'n dõõ'st, ee'jj mie'ldd da puärrsab oummi mie'ldd, *mutta* tääi'ben mânŋa a'lğğem. Tõn-*han* mon ķiõrggnem tån puä33-hååmmast lee'd koummlo ee'ķķed pâ'jjel. Mânŋa tiõrvâsvuõtt mõõni de jouddum jõskkåd tõn puä33-hååmm. Åå'n-*han* de leäm pài, iştât ååram da muşt-lõõççam, mä'htt lij mõõnnâm tõt äi'ğğ.

L: Te'l vuõşşân, ko ää'jji'33in le'jje tøk puõccu da ton ko nuõrab lei'jjik, *ni* te'l-*han* le'jje tøk läbžžäald.

J: Läbžžäald, joo tõiđ le'jje... Tõiđ lie lääbžžast... sää'm-*han* lääbžžast õ'ne puõccid. Äald kuõ'dde de tõzz seämma dõ'st šõõddi vue'ss miõrkkum. Kue'htt, koum peei'v leäi äldd vøl mânŋa šõõdmest, vue'zz šõõdmest ķidd. Teä luõ'stte ja vue'ss leäi miârkâst te'l.

Ja tõn beälla-*han* kook vi'sše ķeâđđä puõcceež ķidd čõõnnâđ ja meârkkad vue'zzid, *ni* tõiñ-*han* šõ'dde puõccu. *Mutta* tøk, kook jie viiřšâm ķeâđđä ääldaid čõõnnâđ... Mânŋa tälvva tõt Muddusjääu'r palggsest leäi ko puk puõccid vi'ķķe tok-aa Čiuttajoogg dõõzze [aiddu].

Mânŋa-*han* tä'st Silisjokk dõõzze... tõzz leäi äidd rajjum, *mutta* tõ'st jie nu'tt jiânnai *kuitenkaan* âânnam tõiđ puõccid, *mutta* Čiuttajokk tõt leäi. De mânŋa-*han* puõ'di tõt Petsikko äidd, ko tøk Muddusjääu'r da Kaldo-oaivi palggâž õhttsi'žže ra'jje tok Petsikko tuõddra pikalõspäi'ķ ja tok jââ'dte puõccid.

Mânṇa vōl ko motorṇēalk šō'dde kuttlo ee'jj mânṇa, tōk-*han* jiānnai ko'dde nu'tt puōccid, ko tāāi'ben Jōnnṇēā'dḡḡtuōddrest vuō'lḡḡe viikkād puōccid tok Čiuttajoogg rājja, a le'be tok Petsikkotuōddra dōōzze. Vuāzza-*han* to'ben nu'tt-i rōōvvō'le dōōzze, jāā'dtemen.

L: Di mōōn diōtt tōk rōōvvō'le?

J: Na levvje. Vue'ss-*han* levvai kâ'l, ko nu'tt ku'ṇes mää'tḱ jāā'dtemest dōōt. Te'l-*han* jie fi'ttjam vōl mā'htt ṇēalkaivui'm ālgg puōccivui'm lee'd. Tōt-*han* leāi ođđ hāmm puāḡḡoummid, puk leāi. Tōt leā nākam hāmm, što tōzz-*han* ālgg mättjed, mā'htt ālgg ṇēalkain jāā'tted puōcci mie'ldd.

L: Jie čioḱkâr ārstāttam ni voo'ps.

J: No jie... Nu'tt occanj tōid ārstō'tte puōccid. Da ku'ṇes maa'tḱid jāā'dte *ni* tōk-*han* jōnn puōccu-*kin* dōō'st āt... Ja nu'bb ā'sšen vōl leāi, de mânṇa, de ko čuu't le'jje, vue'zz le'jje levvjam dōōzze. Sää'm leigga āā'rj le'jje dōō'st da tōk mōōnte vue'zzeez, ko tōk jie seu'rrjam dōōzze *ni* tōk-*han* oummu silttee vā'ldded. Rottu tōid saa'mi puōccid dōō'st. Tōin le'jje puōccu... seillu, koin le'jje miārkašt vue'zz.

L: Te'l leāi ōlggām čioḡḡâr tii'ḱ-i kue'dded da pâi kuu'sḱ leāi viikkād.

J: Na nu'tt āt leāi. Mânṇa, mânṇa āt eman tii'ḱ Ahvenjääu'r āāid ra'jje de tō'st a'lḡḡe, tō'st a'lḡḡe dōōzze āā'nned

pikalõõzzid. Tõt-*han* leäi *jo* miâlggâd čiččâmlo ee'kk, gu tât Ahvenjääu'r äidd šõõddi tõezz.

L: Di kuä'ss tøk juõ'kke tøn palggâz Njauddâm palggsen?

J: Dohatååu'cčue'đkuttloååu'c ee'jj juõ'kke tøn palggâz. Te'l kâ'l *toiminnanjohtaja* Yrjö Alaruikka jie'li tääi'ben ja mon jiõm muu'st vøl keäk suur le'žze leäm dõõzze, *mutta* te'l oummu noorõ'tte tääzz Če'vetjääu'r škoou'le. No tõt-i leäi suurmõs dõõt leäi, koozz narod čaaggi de tõi'st põi'mmai šõ'dde.

Na tõi'st va'lljeeš Muddusjääu'rest... lue'kke saa'mid Muddusjääu'r vuu'dest de tõt šõõddi... Njauddâm palggsen šõõddi, saa'mi pâalgâs. Da Muddusjääu'r nõmm paa'z3i vøl dõõzze saujspeä'l oummid. Di tõi'st ä'tte vuõssmõs puäz3ee'žžden leäi tõt Fofonoov I'lep, Fee'la da piizren, teä'ğghoiddjeen leäi Sverloov Maa'tfi.

L: No mottji-a tee'st puäz3håmm mânŋa ko jii'jjed palggâz vuäz3aid?

J: No kâ'l-*han* tõt mottji siõmmna, *mutta* ij-*han* tõt teänab *jo* nu'tt vuäittam lee'd ko mä'htt ouddâl leäi. Te'l le'jje miâlggâd occanj *jo* saa'min puõccu-*kin*. Ja vøl tõt-*kin* leäi, *että* õõlgi piâssâd juõ'lji ool määust oummu.

Mutta mee'st leäi vøl tõt-*kin*, gu te'l-*han* ... muu muu's-tee'st duhatååu'cčue'đčiččâmloumm... Mušttlõõččam te'l leäi... kâ'ddsä'pplee le'jje ... vøl jäänab mõõn åån tän peei'v, tän ee'jj le'jje. De tøn mânŋa mee'st puõccu

kõ'lmme kõrrset. Tõn čiččâmlovitt mon mušttlōōččam, ko nelljčue'đčiččâmlo puä33ad le'jje Njauddâm palggsest pukvee'zz puōccu. Na tõin ko'ddeš čue'đ vee'rd puä33ad da pa'cce koummčue'đčiččmlo puä33ad.

L: Leäi-go tōt nu'tt kõrr tä'lvv *vai* mä'htt? Mii leäi tō'st?

J: No mon joordam, tō'st le'jje mǎngg tuejjla mǎte lǎddla ceä'lkke... Tāt lij muu arvvlōs, [leä'sa] mon joordam, te'l le'jje tōt, ruōšš beä'lnn kaa'st puō'tte, ko te'l-*han* a'lğge tōid väinn-neävvaide raajjād. Ja tii'k tōk tōid paaččle to'ben tōk. Kaa'st puō'đi, ko tōn beä'l piōgg leäi pāi dōōn, tii'k puō'đi dōō'st. Tāai'ben-*han* puu'đi jee'el Lää'dd beä'lnn di lāpp puu'đi še.

Ja tōzz vōl mǎnņa tōt, mon joordam tōn mōōn-ne kōōv vuāžžu vōl tōin kǎ'ddsǎ'pplēin. Ko tōk-*han* puōccin leäi tōt ku'kes suōnnmǎätt, viō'lğges ku'kes suōnnmǎätt. Puä33 vuāžžai lee'd miālggād puei'dest, kōōsk āāreen kōōčči. Nī tōt leäi kǎlmmam tōt, tōt ij teānab... tōt kōō'lmi tōzz ... gu vǎ'33em kōōskāst kōōčči dōōzze kǎmmad, teānab ij likkām.

L: Mōōn-ne kōōv vuāžžai?

J: Na tōk le'jje tōk mǎād. Tōt leäi tō'st kǎ'l, *mutta* puä33-*han* lij nǎkam, što tōt šādd sōrgg, ko pāi sokk pǎācc. Te'l fe'rttai jie'lled ķeeu'hab jie'llem, ij vuāžž nu'tt jiānnai kǎ'dded puōccid.

L: Puō'đi-go tōt mǎätt vuōivāšmid *vai* koozz tōt *oikein* puō'đi?

J: Kâ'1 töt leäi juõ'kkbeä'lnn. Dõõ'st čãåu'j pirr le'jje di vuõivvsest le'jje di ķeäpnõõzzin di vuõivâšnin le'jje. Tõk le'jje juõ'kkbeä'lnn, töt viõ'lğges määtt leäi.

L: No silttii-go dâhttar sârnnađ, mii lij töt määdaiđ?

J: No mon kâ'1 jiõm muu'st tön åå'n, mä'htt leäi, *mutta* tön-*han* cie'lķķe, â't töt i'lla vaarlaž oummin, ko pâi vue'žž âlgg puârast ķe'tted *tai* sa'lttjed, ko pãarr tön. De tön vuäitt poorrâđ tön diõtt.

L: No le'jjik-a ton kuä'ss-*kaan* puäžžee'žžden?

J: Na le'jje muu va'lljäâm puäžžee'žžden, *mutta* mon jiõm leäm kuu'ķķ ääi'j tõ'st. Tõt i'lleâm muu tuejj. Mon jiõm tõ'st tu'ķķääm ni voo'ps, dõõ'st. Piizren mon le'jjem ååu'c ee'ķķed kâ'1. Tön mon hoiddum dõõ'st.

Tön še jõ'sķķem meädda, ko oummu a'lğge muu viârtõõllâđ, što mon puästtađ tuejjääm. Mon jõ'sķķem tõ'st še meädda. Nâkam tuejj igõl tue'jjeed, ko oummu ä'lğge viârtõõllâđ dõõ'st, kaaddčõõttâđ.

L: Tu'st lij [pâi] põ'mmaituejj [soojjâm]... laskkooumaž leäk leäm.

J: Na kâ'1 mon, kâ'1 mon leäm jorddam, što kâ'1 mon la'sķķeed leäm silttäâm dõõ'st. Da e'čč da jeä'nn lie pâi sârnnađ, *että* âlgg jie'lled oumminalla ij-ga sķeâlmstõõllâđ.

7. PUÄ33OOCCMÕŠ ČÂHČČA

L: Leäk-a ton Jounn leäm kuä'ss-*kaan* letthååmmivui'm?

J: Joo, mon leäm muä'dden leettast jeällam, da mon mooštam õõut leett ko tõt leäi... Pelsa tunbeä'lnn leäi lettsââ'jj. Mij koumm viilljâž vuõ'ljim – Semman, Piätt da mon – vuõ'ljim tä'st vä'zzed da mõõnim tok lettpäikka. Jiõm muu'st le'žžep-go puõccid kaunnâm, le'žžep-go piâssâm njuärsted. Le'jje mee'st kuuitâg jie'rij, kää'ddespuõccu le'jje.

Muä'dd reppad koo'ddin tõn reeisast, te'l mõõnee'n dõõ'st. Piätt-*han* leäi pue'rr pääččad. De to'ben reppard kii'ttim vuõss lettsââ'jest dõõ'st da instim tõ'st de. Mânja tue'lää jee'res lettoummivui'm kaaunõõdim dõõ'st. Tõn mooštam tõ'st vøl puârast, ko õhtt nõkam puârrsab ooumaž muä'lkkvuä'rdd peeipain tääbbak puälld da kõrr jiõnin maainast tõ'st dõõ'st ja kõõjjad ja kõõjjad ja maainast. Mon Piätt-braattâst kõõččlem: "Mii tät oummid lij? A nu'tt kõõrâs jiõnn ja dõõt?" – "A tät lij Kuõbžž-Saammâl, Kuõbžž-Saammâl, Morottaja Saammâl, dõõt." A tõ'st â'tte mon kiõ'ččem, vuõss vuâra vuõ'i'nnem tõn Kuõbžž-Saammâl dõõ'st. Mon što tõ'st lij mainsteei ooumaž, nu'tt maainast, nu'tt maainast. Oummu jäänaš pâi ku'vddle suu mainnsid dõõzze. Sää'm-*han* jie leäkku nu'tt kõrrâz mainsted ko dõõt. *Mutta* tät lij nu'tt, nu'tt puârast [maainast].

No tõ'st lett mõõni. Tõ'st vaajtim puõcceen dõõ'st, keä'st le'jje jäänab, keä'st le'jje uu'ccab puõccu. Mij tõ'st jeä'kkespeeiv vä'zzlim dõõzze, di tõzz Sverloov Jääkk da

Säävaž še tō'st vuō'lǵǵe mij mie'ldd ja Semman da Piätt da mon. Vaa'zzim tän Pelsa tänbeälla. Seu'nnjtōōvim de tō'st insteškuō'din dōō'st de tool raajim, kāvvez raajim dōō'st de.

Na Piättast leäi pâi leäi speállpakk mie'ldd dōō'st de. No sij a'lǵǵe toopp speállad de. Tō'st siōmmna ääi'j toopp spiōllu, spiōllu, Piätt-i ceälkk: "Jounn ceäkk vue'žž ķeāmna da ää'lj ķe'tted vue'žž, veär raajjâd!" Na mon â'tte ciäkkum [vue'žž] da a'lǵǵem ķe'tted. Ķie'mnnmuōr, jōnn ķie'mnnmuōr ra'jjem de dōō'st pi'jjem to'lle. Tōt tuōldi, tuōldi, tuōldi de tō'st makaroonid pi'jjem tōzz.

De mânṇa mošttjem, jaa mon saa'ltid jiōm leäku piijjâm vōl. A sij toopp speälla tō'st, mon kōōččlem: "Jiānnai-a sä'ltt âlgg piijjâd sa dōōzze?" A Sverloov Jääkk jordd, *että* mon škiōlddōōđam dōō'st. "A kuä'mmertiuud ooumže piijj!"

Na sij le'jje neelljas, mon viiđad da mon ķiōččääm, â'te mä'htt jeä'nn lij mu'ne nu'tt occanj saa'ltid piijjâm mie'ldd, ko nääi't jiānnai sää'lt â'lǵǵe viärru piijjâd. Mon â'tte pi'jjem tōn vitt kuä'mmred. Mon â'te mu'st lie uu'ccab kuä'mmer lie, mon kuuđad vōl pi'jjem. Di puk saa'ltään pi'jjem dōōzze.

Na ķi'ttem veär tō'st de. Na tōt topphåmm kō'čče dōōzze de mon â'te: "No åå'n poorrâd âlgg." Na di jō'sķķe tōn toopp speállmen de vue'žžid va'ldde dōōn. Sverloov Jakkust leäi nâkam peä'l lettar kruuška. Su'st leäi tōt čeekruuškân dōō'st. De son tōin liōm kuäivsti dōōzze de. Ķeäin le'jje tiisk da dōōk da.

No puärrsumõs ooumaž teâđast vuõssmõssân vaa'ldi vue'žžid da liõm dõõzze. Na tõ'st â'tte ko jeärraz le'jje eman vä'lddmen, Sverloov Jääkk â'tte ko liõm â'tte ko juu'last, de: "Phâât puh!" čõ'lğgii to'lle tõi liõm. "Jiânnai-šât ton pi'jjik saa'ltid?" kõiččli mu'st. "No ton cie'lkkik, *että* kuä'mmertiudd ooumže. Mon pi'jjem vól õõt dõõ'st, ko mu'st lij uu'ccab kuä'mmer ko tee'st." – "Na jiõk-go leäku veär raajjâm ouddâl?" – "Jiõm leäku, jiõm â'tte mon ni kõiijje, jos mon teâđem, le'ččem veär raajjâm ouddâl. Tõnt-*han* mon kõiijjam tee'st, *että* mon silttääm sää'lt piijjâd." – "Ij-*han* nu'tt jiânnai õõlg piijjâd. Vääł tõi liõm meädda ja kē'tt odđest dõõ'st!"

Na tõt poorrâmhamm tõzz puu'di tõzz. Mon vallum liõm, čää'žž vi'žžem dõõzze kie'mn tiudd. Tõi â'tte tuõlddeem de [säarnam]: "Åån kâ'ł lij tuõlddâm dõõt." – "No vääł vól tõi liõm meädda!" De kuäłmad čää'žž ki'ttem dõõzze de... "Åån tuõlddeččik dõõzze de åån njââ'ddest, *että* kâkvââ sä'ltt lij dõõt." Eman cie'lkke, *että* njâ'ddsted, åån njââ'ddest. Kokk-*han* õõlgči njâ'ddsted. Jiõm mon tõi teättam.

Na mon *että* kâ'ł tä'st åån, *mutta* liõmm-*han* kâ'ł leäi dõõn, *mutta* kâ'ł tõt vue'žž vól leäi miälggâd sä'lttai. Na poorim. De kâ'ł čää'cc leäi šiõgg mânja siõmmna ääi'j dõõt. No sä'ltvue'žžid poorim de tõiđ, nu'tt-a čää'žž juulstõ'le. Tue'lää kâccjim, čē'estõõlim di vä'žžlim domoi. De nu'tt puõ'dim Čē'vetjaurra dõõ'st de lettoummu puõ'tte dõõzz.

L: Vól-a le'jjik kokkân mânja?

J: Kâ'1 mon mâŋŋa dõ'st leäm määŋgnallšem kokkân leämma, *mutta* jiõm leäkku nu'tt parttšõõvvâm kâ'1 gu mä'htt tõn sä'ltthååmmast dõõ'st.

8. SKALLUVÄÄ'R PIKALÖSREEIS

L: Võl-a lie mainnâz?

J: Na jõs mon mainstam tän nõkam, ko muäna O'rttem-pokainee'kkin Skalluvaara pikalõ'sse vuõ'ljim.

Tõt leäi kiddy beä'lnn leäi dõõ'st ja te'l-*han* jie jååttam mudoi ko aivv puõccivui'm dõõ'st de. O'rttmest leäi motor[kåå'lez] dõõ'st. De son lij kåittam dõõzze tõn puäz3... tõn ķeäin mie'ldd lij pue'rr motor[kåå'1zin] vuejjad dõõzze. Ooudbu jeä'kķää, *että* vue'lģģep mâka kåittad, kuâdd-a [kåå'lez], ko kuõi'tes lie â'lnn. Ij kuâddam ij, ij tõt, čõõđ mõõni pâi.

Na mon ceålkam: "Mon-*han* kâ'1 vuäitam sââ'vkivui'm ķeässjed tuu mie'ldd. Pâi čâustõõgg piijjlep [motorkåå'lez čõnnstep]." Nu'tt tiårtim Pâ'jj-Njauddma tok Kåre päikka *Fjellstualle*. Tõ'st mon sââ'vkään tõzz kuõ'ddem ja domoi leei'm sårnnam, ķeäk lie dõõ'st, de mu'st sââ'vik õõlgče domoi dõõn [viikkåd]. Di *Kårelle* še sarnnum, *että* Če'vetjääu'r årra lie mõõnni, *ni* muu sââ'vkid tok.

Jiijj njui'kķiim motor[kåålsa]. Nu'tt Taarrâst-*han* le'jje au'rrjum čuõkku ja tõ'st vejaim Nuorgam räjja. Nuorgmest vuõ'ljim, tõt leäi jiõŋ mie'ldd rajjum čuåggas

tõn Vetsikko räija. Vetsikkost jue'tkim Holmberg Hilmar mie'ldd *Skalluvaaraan* heäppšin.

To'ben â'tte pikaloõzzâst leei'm, pâ'jjel neä'ttlest leei'm to'ben de. Pikaloõzz pu'tte dõõzze ja aa'lji â'brred. Mij puõ'dim heäppšin â'tte *Vetsikkoon* määust di tõ'st vuejaim Uccjo'kke. Tõ'st instõõvim, iinn leei'm mä'tkkpõörtâst de.

Tue'lää jue'tkim, jue'tkim mää'tk, *mutta* ekka leäi võl âbrram ja čuâggas leäi nu'tt leäi jiõṇṇâm ja tõ'st gu õi'dde âbrram ja õõ'bri võl-ki. De tõt leäi mâte steehl digo čuâggas. Ja taaurõš kõõrâs vuejjad dõõt. Ko mon tue'lää võl pi'jjem... jeä'nn leäi õi'dde valmštam odd kää'ddkid, nu'tt tõid odd kää'ddkääm pi'jjem teâdast. A siidi čõõd mõõnim.

No tõ'st â'tte mââibeä'lnn ko le'jjem põõllmen dõõ'st, ko tõt [kää'lez] pâi, pâi meinn tuärrast mõõnnâd dõõzze ja mon kuâccam tõõzz de. Kaamas räija â'tte puõ'dim tõzz de mon ho'hssjem, ko kuhttu kä'mme käädd lie čeäkkram tõk lie dõõ'st.

Na tõn â'tte vaa'zzim, võl kâ'l jooudaim tõn Petsikkotuõddrid. [Kää'lez] jooudaim cää'jjeel, ko dõõn muḁoi jeä'p piâssâm, ko kuâṇṇa čuõkku caa'jjim kuei't peä'l tõn. De dõ'st kue'dim, [motorkää'lez] kue'dim... ĳeän leežž põrtte ... de kiitäjäin puõ'dim domoi de. Tõt leäi nõkam pikaloõsreiss.

L: Mânṇa dõ'st i'lla taarbšam nõkam reeisaid jää'tted?

J: Lij. Muäna... töt leäi mii leežž... leäi töt, e'pet O'rttmin-i vuõlggleškuõ'dim muäna. Töt leäi čõhččpie'll... leäi-go [rostattov]mannu algg vai mõi'd, ko muäna *Skalluvaaraan* vuõ'ljim tääig vuõ'i'ğğest puõccivui'm dõõ'st. No muäna ķe'rrsivui'm vuejjlim. Muännast čuävtõske'rres še leäi mie'ldd dõõ'st.

Na taurõõžžâst nõkam vi'rkķes jie'rj lie a tõi'st â'tte ko dõõn lue'sttal, a dõõzze tõi-ât tiårle dõõzz. Puõccu, jie'rj tiårle dõõzze ni. Mõõni, mõõni, mõõni peäcca, ko liuggas a dõõt *ni* ķe'rres mõi'tten mõõni. [Pue'rr ko] vuejj'ja ij ni mii šõddâm dõõ'st, põi põi'jaspõõdi rõi'vi, tõi jie'rj årste tõi'z.

Na maa'ccim mõi'aust. No O'rttem vaa'ldi odd ķe'rrez, vaa'ldi dõõzze. No vuejjlim oddest de. Tõi'st kõi muännast puårast vuõ'ljim dõõ'st mõi'ņa de. Mõõnim tääig Silisjoogg äiddsõi põi'i'ķ de tok Tiuja tuåkka... To'ben leäi Čeälkain kue'tt dõõ'st de. Tok â'tte muäna dõõõggin ni.

Taurõš mu'st ceäkk: "Ton ää'lj čee ķe'tted dõõ'st. No tõi'st-aa illa ku'ķķen de kõi'v lij, suu'ddes kõi'v lij dõõt. De čäi'z jeälak vi'žmen, de tool pii dõõzze." Leäi jõnn [ru'vddķiugân] leäi tõi'st. Son viiggi ougglab jie'rjid tok dõõzze, tok čõõni de.

No jeä'ķķäž tõi'st poormen leei'm. No kuu'mp a'lğge ålvvad dõõ'st. Da mu'st nu'tt lij dõõt mõi' kõumm čäi'cc ko seälgga kõi'kk dõõzze, põõlat dõõzze. Kožžâd jiõm meein åälgas tuõsttâd mõõnnâd, ko kuu'mp ålvva tõi'st. No taurõš leäi ju'n kuâđdam mõi'ccak tok jie'rji dõõzze

tõt, *että* lij tõt *kuitenki* haajj, oummu haajj lij dõõ'st *ni* kuu'mp jie'leäm puättam jie'rjid dõnõökkâd. Jie'rij le'jje räähast, kuäivvâm le'jje de.

Na tue'lää â'tte tõ'st dõnõõggim de. De vuejjlim de vuejaim tok *Skalluvaaraan*. O'rttmest šiõgg toobdâs leäi tõt, *Köyhäksi* cie'lkkē, Holmberg Nils. Tok â'tte mõõnim. Son-*han* vuâstta vaa'ldi muännaid dõõ'st de tõst leäi šiõgg pakk kue'tt leäi ja jõnn [ru'vddkiiugân] še leäi de.

Na mâi'd tõ'st. Mij-*han* leei'm neä'ttel vee'rd leei'm Skalluvaara pikalõõzzâst de. Tõ'st-*han* le'jje Muddusjääu'r palggâz puõccu, jõnn tukk leäi dõõ'st de. Vuõ'lğge oummu viikkâd tõi... mon čuâvtõške'rrsin, O'rttem še. O'rttem vue'sti pie'ne tõi reeisast de. O'rttem še mõõni vuejted dõõzze. Mon puâdam čuâvtõške'rrsin tõi Holmberg Hilmarin dõõzze... *tai* ij-go Nilssin mie'ldd dõõzz.

No tõ'st â'tte čee'estõõlim kõskkrää'jest ja e'pet jue'tkim määt'k. Ja tollsââ'i raajjâm diõtt dõõzze de, *Köyhä* O'rttma ceälkk: "Ton viiggak jie'rjid, ton hääidak jie'rjid. Muâna Joounin hääidap tollsââ'i, käävas-sââ'i." *Mutta kuitenkin* vól cie'lki O'rttma: "Ton čuõpp täid sue'jjid meädda, *että* Jounn peäss raajjâd tool tääzz!" De mânja O'rttem â'tte čuõppi tõi miõstti puk tõi.

Na *Köyhä* ceälkk: "No raai mâka tool!" Mon *että*: "Mon kâ'l jiõm silttâd tool raajjâd [jiõñsue'jjivui'm]." – "No mon õ'htešt tu'ne čuäjtam, åå'n õõlgak tärkka kiččâd." No tool aa'lji raajjâd dõõzze de pie'ssid puállted, di rii'ssid. Vuõššân sami u'cc reessaid piiji to'ben. Mânja

šuurab da šuurab nä'de... Reess-*han* sōrgg ellstā'vve dōō'st. Tō'st toll šādd sōrgg. Tōn â'tte piijim dōōzze de.

Mu'ne cie'lķi: "Suddād muōttjest čää'33 čeinnka, tue'leskaa'ff juukkâm [diōtt]." Su'st leäi pâi leäi, pâi leäi tue'leskaa'ff, hâ't ekka juuggi le'be peivva, de pâi leäi tue'leskaa'ff. No mon â'tte čää'33 ra'jjem tō'st. Čei'nnkid tiud pi'jjem dōōzze.

O'rttem puō'di to'ben dōō'st. No kaa'ff lij vaalmaš. Mij tō'st kaa'fstōōlim, ķeä'rstōōzz raajim. Poorim ķeä'rstōōzz dōō'st. Dōōt-*han* tōt miōst puō'li nu'tt puârast dōōzz, *että* i'lleäm teänab ni tōk mōōk. Čuōppum sue'ķķ dōōk, tōk le'jje puk puâllam tō'st. Māngg čiāssād ât mij tō'st tool pue'ldim dōō'st.

Na ceälkk: "Jounn, ton rääv åå'n tōzz-aa tollsââ'i!" Mon *että*: "Mee'st-*han* toll lij!" – "Ij tän mij čaacktep tän tool. Ton åå'n raajak. Mon-*han* mätt'tem tuu dōōzze, *että* mä'htt ālgg sue'jjin toll puāllted. Åå'n ōōlgak smiōttād, ton ōōlgak mä'htt ālgg toll raajjād."

No mâi'd tō'st, mon â'tte muä'dd sue'ķķed čuō'ppem, viirtem tō'st. Na a'lğgem raajjād, nu'tt pie'ssid lâ'ğgem ja tōid puālltem. Rii'ssid ra'jjem. Pi'jjem pi'jjem pâi šuurab da šuurab dōōzze. Tōid kue'htt sue'jj â'tte vuōššân dōōn... *Köyhä* â'tte: "Čuōpp *vain* lââ'zz. Åå'n lij čuōvv lij. Åå'n lij ko toll čuōvv lij, åå'n čuōpp lââ'zz muōrid, što innpâai pâ'sttep lee'd. Da tōid rii'ssid ōōlgak, uu'ccab rii'ssid ōōlgak ōōutsâjja noorrād."

Na jiõm-*han* mon teättam, mõõn diõtt mon dõnâkkim...
 Le'jje-*han* to'b šuurab-*ki* ååus dââ'den. Ceälkk: "Ton
 hue'neld, mon cie'lkķem tu'nne, *että* ton õõlgak u'cc
 reessaid a'lgķe puârast dõnõõkkâd de. No tāk šâ'dde
 mij tuõ'llji vuâlla." Na tõi â'tte ellaz čaacktem tõi.
 Muõttjid kõiškķem tõi ool, tõt puk eelas čaacki tõi
 dõõzze. No mõi rii'ssid tõi čackâm ellaz ool rii'ssid
 mie'ttem. No tõt-*han* mõi čâss, koumm čâss *vai* nellj
 čâss leäi leäm toll dõõzze. Tõt-*han* kâ'l leäi pakknam tõt
 madd. Taallmadd leäi pakknam tõi, tõi â'tte muõtti
 ko dõnõõggi, tõt eelas čaacki, ree'ss šõ'dde tõi, tõi ool
 tue'llj.

Na kâavas tõi'st dõõzze, *mutta* tõt lij... jiõm leäkku nu'tt
 pakk iinn vuaddam kâ'l dõõ'st. Kâ'l leäi nu'tt leäi paakkâs
 tõi kâvvaz ko pijim, de liõppjid või muõttjivui'm
 taancim dõõzze dõ'st. Tue'lää räija hâ't puõlâš leäi *ni*
 nu'tt puârast vue'dim. Muõr ko le'jje jiânnai, jiõm tie'd
 le'žze-ko ekka leäm või lââ'zz pijjâm dõõn. Mon kâ'l
 vue'ddem innpâai nu'tt, jiõm ni kâcstõõllâm ni. Tue'lää
 tõi'st â'tte kaa'fstõõlim de vuejlim dõõzze. De vuejaim
 dõõzze Petsikko räija da to'b vuõigķest seulla mõ'nne
 tõi puõccu dõõzze tok.

Tõi'st mõi mij puõ'dim dõõzze de muâna O'rttmin
 mõõnim Seurujärv Eenok da Martta årra. De to'ben leei'm
 inn dõõ'st, to'b kortteerest. See'st leäi kokkiâmp tõi'st
 dõõ'st. Tõi â'tte vuõššân raatkčõ'tte. Mõi puõ'tte,
 nuu'bb čiočkâr pi'jje dõõzze Muddusjäu'r oummu. De
 tõi'st raatkčõ'tte tõi-aa ko Čäälkai [puõccid] e'pet dõõzze
 [konttra], de tõi lue'sttle tõi vuâ'mm ra'nni mie'ldd, de
 koogg mij puõ'dim, tõi ra'nni mie'ldd puõccees vi'ķķe

määust ja muäna O'rttmin vuõ'ljim tii'ķ Če'vetjääu'r
arra, mij ât saa'mi puõccid [čorren jåå'dtim] dõõzze
de... Åantašķ Paavvâl leäi da Kirpri, mij neelljas leei'm
vai leežž-ko leäm vøl Huättar Paavvâl ve't. De puu'tim
[čorri] tääzz Iijääu'r ķeäčča dõõzz, Angel põ'rtte tõzz
dõõzze. De tõ'st luõvtim tøn Angel Aaslka čioččkâr. Son
paa'33i tõi čiočkrin dõõzze.

Muäna vuejjlim tõ'st oudâs. Kipri ja Paavvâl tõk
vuõ'lgģe Iijääu'r ķeäčča, Miessijäurra. Ja muäna vuejaim
tääzz Paldojääu'r... Ķeän leežž leämaž kuädaž, di tõzz
â'tte mõõnim, de tõ'st instõõvim. De tue'lää kâccjim
de mâaimõs leei'b mon-ki po'rrem da [taaurõõžžâst]
še i'lleäm kâ'l dõõzze teänab. Tõ'st mon-i ceälkam:
"Åån muännast âlgg nu'tt mõõnnâd, *että* E'll viid ääi'j
veärrkie'mn kâgg dõõzze. Su'st lij pâi viid ääi'j porrmõš,
veärr vaalmâš."

No muäna neellj [ääi'j] puõ'dim tõzz Saitajääu'r
pâäibeälla dõõ'st. De siõmmna väjja vitt taaurõš kuälkti
uus, de muäna sizz ii'dim dõõzze. De E'll sami veärr-
ķee'mn pârdda kâgg. Taaurõš ij ni vuäittam cie'lčkani
lee'd: "Kâ'l ton vuäbbad pue'rben toobdak dõõ'st." No
E'll-i kōõččal: "No mä'htt šât son tåbdd nu'tt puârast?"
"Na go Jounn cie'lķi, *että* E'll viid ääi'j kâgg veärrķee'mn
pârdda tõzz, de muäna tõzz õlggâp ķiõrggned dõõzze,
että piâssâp poorrâd. Na muännast porrmõš leäi puk
puuttâm dõõzze."

No tä'st â'tte poorim de vue'dim tue'lää räjja. De vuejjlim,
tõt lij leäm, rosttovkāānan lij leäm, ko Če'vetjäurra
puõ'dim. Ja mee'st säu'nn leäi, mon miälggâd vuõ'i'gģest

säunna-i mõ'nnem dõõzze, ko puõ'ttem domoi dõõ'st.
De pâi sääu'nest â'tte jällõččim, de traktor puätt dõõzze.
Tät Aikio Onni, Pää'st-Onni vuejj traktor de tanssoummu
le'jje traktor [lue'v â'lñn].

Mon tõzz še njui'kķeem tõ'st dõõzze. Puõ'dim tääzz,
Rautaperäjääu'rest taans lie, tõ'st innpâai leei'm dõõzzen.
Jeä'nn ceälkk: "Jiõk-ko leäkku levvjam dõõ'st?" – "Ij-
han tä'st åå'n õõst levvjam lee'd, ko taans lie." Na tõt
reiss mõõni nu'tt dõõzzen.